

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputatio || excellentium. D. doctoru[m] Iohannis Eccij &
|| Andre[a]e Carolostadij q[uae] cepta est Lipsi[a]e ||
XXVII. Iunij. An. M.D.XIX.**

**Eck, Johannes
Karlstadt, Andreas**

[Erfurt], 1519

VD16 E 320

Incipit disputatio Excell: theolo: Iohannis Eckij et Martini Lutheri august:
que cepta fuit Quarta die Julij M.D.xix. hora septi[m]a.

urn:nbn:de:hbz:466:1-32477

Incipit disputatio

Excell: theolo: Johannis Eckij et
Martini Luttheri august: que
cepta fuit Quarta die Julij
M. D. xix. hora septia.

Protestatio patris M. Luttheri

In nomine dñi αμην.

¶ Protestationē vtriusq; egregij dñi et Andree Carolo: et Johannis Eckij amplector: et sequor: hoc vñ addo, q; pro reuerentia summi Pontificis et Roz Ecclesie libens hanc materiā, non necessariā et mire inuidiosam p̄mississem, nisi per pp̄nem egregij d. d. Joannis Eckij in eam p̄tractus fuisset. Doleo etiam eos non adesse quos maxime oportuit, qui cum et priuatim et publice toties me crimine hereficos p̄narunt, nunc cum instet cognitio cause, se subtraxerūt, heretice p̄statis inquisitores dico, qui fraternā monitionē et doctri-
nam postposuerunt criminationib; suis.

Scopus.

De potestate imo de primatu Romani pontificis Eckij protestatio.

¶ In noīe tuo dulcis Ihesu, Anteq; in arenā descendā, Protestor coram vobis illustrissimis, nobilib; magnificis, et excellentiss; dñis, omnia p̄ me dicenda et dicta imp̄mis esse subiecta iudicio p̄ime sedis, et dñi in ea sedentis. Deinde quocūlibet altoꝝ, quorū est errantes corrigere, et ad veritatis cognitionē res ducere. Et q; reuerendus pater in p̄fatione sua quasi se excusando testatur se libenter hanc omisisse materiā, pro summi pontificis reuerentia, nisi per meam p̄tractus fuisset p̄positionē. At meminerit reuerēdus pater nisi prius ipse in res solutoꝝ, ante tpa Syluestri negasset Roz pontificē alijs sup̄iorem, non fuisset necessariū me tredecimā illā posuisse pp̄nem, et q; in actis coram legato sedis ap̄lice bñi Pelagij pontificem Evangelica scripta torisise causatur qui tamē maxime oim ad sanctorū patrū intentionē verba Chusti accepit, frustra ergo Reuerēdus pater in me causam torquere nititur cui ipse non semel occasionem p̄stitit. Sed iam ambagib; resectis, p̄cipale institutū deo duce aggrediamur.

¶ Reuerēde pater, vestra conclusio tredecima mee cōtradicens, fatet Roma; ecclesiam esse alijs superioꝝ, iuxta frigidissima Romanoꝝ pontificū decreta intra quadringentos annos nata, quibus ob stare dicitis textum sacre scripture, et historias approbatas mille et centum annorū. Cōtra quā sic oppondo.

¶ Monarchia et vnus principatus in ecclesia dei est de iure diuino, et a Chro institutus, quare textus sacre scripture, vel historie approbate ei non aduersantur. Quoniam ecclesia illa militans que est velut vnum corpus, iuxta dñi

E.

Pauli sententiā. est instituta et facta ad imaginem ecclesie trisūphantis. In qua
est vna monarchia omnib; p ordinem dispositis. vsq; ad vñū caput. scz deū.
quare et talis ordo a chro in terris est constitutus. cum fateat Jobānis quin-
to. filium non facere quidē nisi quod viderit patrem facientem. Quare nō de
celo est qui capiti subesse recusat. sicut non de celo. sed de lucifero est qui deo
non vult subūci. Que omnia latissime confirmari possunt. maxime p sacram
illam antmā b. Dionysium Areopagitam lib. de ecclesiastica hierar: vbi ait.
Nostra em hierarchia a deo traditis ordinib. sancte disposita sanctis et cele-
stib; hierarchijs conformis est. ita Grego: Nazan: in Apologetico. Sacro. s.
mysteria (ait) adinstar celestis imaginis celebrari. p que vtiq; in terris celeste
ordinibus associamur. Nam quod monstrum esset ecclesiam esse acephalam?
qd omnes ferme heretici moliti sunt vt sanctus Cyprianus ad rogationum et
Puppiānū inuit. vt sic debilitato capite errores suos z virus impune possent
mentib; hominū inculcare. Et hec fuit ratio principalis cum alijs annexis. p
quam parisiense felt: studiū Johannē Tomacensem damnauit. negantem
pimatū Ecclesie Romane. Sic z error: wikkelfite? Romanam ecclesiam
alijs non esse supiorem de lege Euangelij.

Id est. sine
capite.

¶ Martinus Lutherus.

¶ Quando d. d. arguit omnino esse caput ecclesie vniuersale. Optime facit.
Et si est aliquis qui pūato pacto conuenerit cū dominatione sua ad defen-
dendam contrarium. surgat in mediū. ad me nihil pmet.

¶ Eckius.

¶ Quia reuerendus pater dicit nihil ad se p̄tinere de contrario illius. qd intens
debam probare de iure diuino esse Monarchiam in eccl: militate. sicut et trisū-
phante. in quo eū collaudo quod et in hoc diuo Johanni in Apocalypsi cons-
sentit. Vidi ciuitatem sanctā nouam des:zē. at propius ad rem accedentes. si
ecclesia militans non fuit sine monarcha. velle audire quis esset iste monarcha
alius. aut vnq; fuisset nisi Ro: pontifex. aut q̄ alia prima sedes nisi sedes Pe-
tri et eius successorū. iuxta illud beati Cypriani qui in epistola .z. ad Cornel:
Ro: pontificem scribens contra Nouatianos subdole Romā accedentes in s
quit: Post ista adhuc insup cedo episcopo sibi ab hereticis p̄stituto. nauigare
audent. et ad Petri cathedram atz ecclesiam principalem. vnde sacerdotalis
vnitas exorta est. a schismaticis et profanis lras ferre ne cogitare eos esse Ro:
manos. quorū fides ab Apostolo laudata est. ad quos pfidia h̄e non possit
accessum. Et Hiero: idem testatur contra Luciferianos. ecclesie salus (ait) in
summi sacerdotis dignitate pender. cui si non exois quedam et ab omnibus.
eminentes detur potestas. tot in ecclesijs efficiuntur schismata. quot sacerdotes
Et quod ille summus sacerdos sit Romanus. liquet apud eundem beatum
Hiero: in duab; epistolis ad damasum papā. cui? ferme singula verba ad in s
stitutum faciunt. verum breuitatis studio illa signemus. Cum successore p̄ s
scaroris et discipuli christi loquor. ego nullum p̄mum sequens nisi Christum
beatitudinis tue. i. cathedre Petri p̄torio. Super illam petram fundatam ec-
clesiam scio. et infra: Quicūq; tecum non colligit. ille dispergit ex quibus quis
q; bonus Christianus facile conijct vnitatem sacerdotalem a Roma: fluere
pontifice. et illam fuisse semper cathedram principalem. et omnibus alijs p̄s-
latam. et quod illa sit petra. sicut Hiero: dicit se scire super quam fundata sit
ecclesia. vel reuerendus pater assignet alium monarcham ecclesie pulcra
temporibus.

Non ad Pe-
tri scabellū

¶ Martinus Luttber.

¶ **H**onarchiam ecclesie militantis prorsus confiteor: eiusque caput non homi-
nes sed Christum ipsam. Idque auctoritate diuina. Prima ad Corin. 15. oportet
illam regnare. donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. et paulo
ante: Deinde finis cum tradiderit regnum deo et patri et euacuauerit omnem
principatum quod August. lib. 1. de trimi. vi. cap. exponit de regno Christi
presentis tempis. ita videlicet quod Christus caput ecclesie per fidem. trans-
feret nos qui regnum eius sumus per speciem. Sic Hattbei ultimo Ecce ego
uobiscum sum usque ad consummationem seculi. Item actum. 9. audiuit Paulus
de celo Saule Saule quid me persequeris? Ubi iterum August. dicit caput lo-
qui pro membris suis. Quare prorsus audiendi non sunt qui Christum extra
ecclesiam militantem trahunt in triumphantem. cum sit regnum fidei. hoc est.
quod caput nostrum non videmus et tamen habemus iuxta illud psal. 119. illic
sederunt sedes in iudicio super domum David. multe scilicet sedes in quibus vnus
seder Christus. Sedes videmus non seorsim vel regem. Proinde ad auctoritates
Egre. d. d. veniendo. quando asserit in ecclesia militante esse vnum principatum
diuino iure et a Christo institutum. sua dicit. sed nihil probat. Nam prima eius
auctoritas Pauli nimirum ephesios. 4. que Christum caput ecclesie dicit. pro
me contra eum valet. cum certissime loquatur ibi de ecclesia militante. et Chris-
tum appellat eius caput. est etiam eadem sententia contraria huic. 1. Corin. 3.
Quid est Apollo? quid Cephe? quid Paulus? diuisus est Christus et? ubi
manifeste prohibet aliud caput quam Christum. Secunda eius aucto. Iohann. 5.
non potest filius esse nisi quod videt patrem esse: neque de ecclesia militante
neque triumphante loquitur. sed omnium doctorum sententia de equalitate sua cum
patre. sed quod nihil facit aut possit facere pater quum idem possit et filius. Dimitto
quod dicit non esse de celo qui caput subesse recusat. Et esse de Lucifero qui deo non
vult subdici. Quia sicut precedentia male sunt assumpta. ita et hec male illata.
¶ Tertia que est Dionysij nihil contra nos. non enim negamus Hierarchiam
ecclesiasticam. sed de capite disputamus Honarchie. non Hierarchie.
¶ Quarto. que Gregorij Nazan. adducitur quod per sacrosancta mysteria soci-
amur sanctis ordinibus celestibus. a quouis grammatico intelligi nihil sonare.
neque de Honarchie neque de capite.
¶ Jam quod addidit esse monstrum si ecclesia acephala esset fateor. sed hoc ca-
put neque ipse vnus doctor aliud dare possit quam Christum. quod probat euidenter.
Quia si non caput quod Romae pontificem appellat mouit. ut est homo. iam ecclesia
est acephala. si autem Christus interim caput est ecclesie. donec alius eligatur.
non minus monstrum est Christum cedere viuo pontifici. et succedere
mortuo.
¶ Quinta beati Cypriani Qui hereticos insectatus quod debilitato capite moliti
sunt errores suos impune hominibus inculcare. prorsus nihil facit ad propositum.
loquit enim non de Roma: capite. sed de quolibet capite cuiusque episcopatus.
Et si egre. d. d. voluerit stare auctoritati Cypriani hac hora finem? disputa-
tionem. ipse enim Cornelium ponit: nunquam aliter saluat nisi charissimum fratrem. Deinde
describens episcoporum electiones et confirmationes per multas epistolas. ex
diuinitis literis efficacissime probat ad plebem pertinere et victinos duos episcos
posse vel tres. quemadmodum et sanctum est in sacratiss. Nice. concilio. Quin-
stem beatus martyr ut beatus August. allegat lib. 2. ca. 2. de baptismo. sic
dicit. Neque enim quisquam nostrum episcopum se esse episcoporum constituit. aut ty-
rannico errore ad obsequendum necessitate collegas suos adigit. quando habet
omnis episcopus pro licentia libertatis et potestatis sue arbitrium proprium.
tamen ab alio iudicari non possit. quo modo nec ipse potest alterum iudicare.
sed expectemus vniuersum iudicium domini nostri Iesu Christi.

¶

Ecclia dicit
non fiet

¶ Quod autē dicit e Romana et Petri cathedra dicit esse sacerdotalē unitatem libentissime admittō. q̄ntu p̄inet ad ecclesiam occidentalem. Nam reuera etiā Ro: ecclesia orta est ex hierosolymitana. hec est matrix: pp̄ue omnīū ecclesiarū sed nec valet consequentia ex Ro: ecclesia orta est sacerdotalis unitas. q̄ ipsa est caput et d̄na omnīū p̄ma. aloquin insupabiliter cōcluderet hierosolymitanā esse caput et d̄nam omnīū.

¶ Ultima auctoritas dicit Hieronymi nō recte inducitur ab egre: d. d. etiam si per omnia esset vera auctoritas. Hiero: q̄ d. d. intendit p̄bare ecclesie Romane potestatem. Monarchicā iure diuino a Christo institutā. hoc verba Hiero: nō h̄nt: q̄ dicit cui si nō exois quedā ab omnib: eminēs def potestas tot in ecclesia efficiēt schismata. quot sacerdotes. Detur inquit hoc est. iure humano possēt fieri consentientib: ceteris omnibus fidelib: nam nec ego hoc nego. si cōsenserint totius orbis fideles in Ro: vel parientem vel Hagdeburgen: vel quemcūq; ut esset p̄mus pontifex et summus. h̄nc p̄ter reuerentiā totius ecclesie fidelium sic consentientis. h̄ndum esse sūmū monarchā. hoc autē neq; factū est n̄q; neq; fit neq; fiet. cū vsq; ad n̄ra t̄pa greca ecclesia non consenserit. neq; tamen sit habita heretica. et hanc esse sententiā dicit Hiero: p̄bo ex epistola ad euagriū. vbi dicit. Vbi cūq; ep̄s fuerit siue Rome. siue Eugubij siue Constantinopolis siue Regij siue Alexandrie siue Thanis. eiusdem meriti et eiusdē sacerdotij est. Potentia diuitiarū. et humilitas paupertatis. vel sublimiorē vel inferiorē facit. Ceterū omnes Apostolorū successores sunt. Recitatur hec epistola in decretis non frigidis dist: 93. ca: legimus. idē sup epistolā ad titum. idem est ergo p̄by: qui ep̄s. et a n̄q; diaboli instinctu studia in religioe fierēt. et dicere in poplis ego sum Pauli. ego sum Cephe. cōt p̄byteroīū cōsilio ecclesie gubernabant postq; vero vnusquisq; eos quos baptizabat suos esse putabat in toto orbe decretū est. vt vnus de p̄byteris electus supponeret. et inductis auctoritatib: scripture dicit in fine. Sicut ergo p̄byteri sciūt se ex ecclesie consuetudine et qui sibi p̄positus fuerit esse subiectos. ita episcopi nouerint se magis consuetudine q̄ dispositōis dominice veritate p̄byteris esse maiores. ideo q̄ d. d. addidit a Hiero: intellectum esse summū pontificē Ro: dū dicit. cū successore piscatoris et discipuli Christi loquor. et beatitudini tue. i. cathedre Petri p̄ortus. sup illā Petrā fundatā ecclesiam scio. nihil facit. nō sequitur consortio: huc ecclesie. q̄ hec est sola p̄ma. Nec sequit̄ est fundata supra Petrā. ergo sola est fundata.

¶ Accedit ad hoc decretū concilij affricani dist: 99. cap: p̄ime. P̄ime inq; tes d̄s episcopus non appelleretur princeps sacerdotū. aut summus sacerdos aut aliquid h̄nt. sed t̄si p̄ime sedis ep̄s. vniuersalis autē pontifex nec Romanus appellet. quare si diuino iure staret monarchia Ro: pontificis. hec oīa essent heretica. q̄ est temerariū asserere. et in fine audiamus ipsum dominū qui luce z z. dicit. facta est autē cōtentio disc̄: quis eorū videretur esse maior. Dicit autē eis. Reges gentiū d̄stant earum. et qui potestatem h̄nt super eos b̄fici vocant̄ vos autē non sic. sed qui maior est vestrū fiat sicut minor.

Eckius.

¶ Reuerendus d. pater satis instructus descendit in arenam. materiam suā h̄is bono ordine contextam in libello imp̄so. et p̄ eum composito. quare illis stridationes v̄e. magnificentie et dominatiōes. veniā dabunt Eckio multo tam t̄pe alijs negotijs occupato. si non tam rotunde et accurate euestigio tāta cumulare poterit. q̄ntū Reuerendus pater tam cōgessit. Venit etiā disputaturus non librum editurus. verum quid reuerendus pater dixerit per ordi nem dispiciamus.

¶ Primo omnīū. caput esse ecclesie Christum p̄bare intendit. quod t̄si fuerat superuacaneū. cum nullus hoc negare p̄sumat. nisi qui anticristus sit. miror t̄i vehementer. quod hoc non p̄pendit. sicut pollicet̄ in actis corā legato sedis

Hartmus
Das sie den
Hiero: nicht
langverbiāt
haben

Apostolice posse se prestare quendam iuristat theologum, plura esse posse capita
subordinata. in quo mystici capituli ratio aut symbolici a ratione capitis naturalis
deficit. quare pro capite Christi. et aliud oportere queri caput in ecclesia sta-
tum probabit. Neque et suffragat quod Apostolus inducit prima ad corinthios 3. dicitur
est Christus? Nam et si Paulus ibi Petri meminerit. non tamen sibi dixit beatus
Hieronymus lib. 1. I. Iouit mibi colu. 18. vnus eligitur. loquitur de Petro. vt capite
constituto schismatis tollatur occasio. Clare appellat Petrum caput in ecclesia
esse constitutum. sed hec missa factimus. solutiones ad nostra inducta repulsur.
¶ Primo cum responder ad illud Iohannis 5. neque enim filius potest facere quid
quod nisi que viderit patrem facientem. dixit secundum sanctos patres exprimi hic equi-
tate patris et filij. verum legat attentius queso reuerendy pater beatus et in adu-
labilem patrem Bernardum lib. 3. de consideratione ad eugenium. Ubi de forma
ecclesie loquitur. et eam esse de iure diuino probans nra; ratione formauit. mibi
colu. 7. nec vilem reputas formam hanc quod in terra est. exemplar habet in celo.
Neque enim filius potest facere quidquod nisi que viderit patrem facientem. per tim-
cum ei sub Iohannis nomine dictum sit. Uide omnia factas secundum exemplar quod
tibi in monte monstratum est. viderat hoc qui dicebar videri ciuitate sanctam 22.
Ego enim propter similitudinem dictam reor quod sicut illic seraphim et Eberhim. et
ceteri qui vsque ad angelos et archan: ordinantur sub vno capite deo. ita hic quod
sub vno summo Pontifice primates vel patriarche Archiepiscopi. episcopi.
presbyteri. vel abbates et reliqui in hunc modum. tunc subdit Bernba: Non est
paripendendum quod et deum habeat auctorem et de celo ducit originem. Quis iam
non intelligat hanc ecclesiasticam hierarchiam secundum Bern: a Christo institutam. et
velut deus caput est in celo. ita summus pontifex caput sit in militate ecclesie?
Neque enim Christum excludendo. cuius se faterur vicarium. Sed ad rattunculam ple-
sam quam iduxit. ecclesiam manere a cephalam papa mortuo nisi ridicule dicerem?
Christum cedere pape vivo et succedere pape mortuo. Ridicula proisus ratio
cula que in rem seria inter tot prestantes viros. vix est digna enarrari. cum
ab initio dixerim caput illud symbolicum a veri capitis naturalis ratione in alia
quibus convenientibus deficere. neque Christus cuius regnum manet in eternum. et cuius
sempiternum est sacerdotium cedit pape vel succedit. cum ei sit data omnis potestas
in celo et in terra. Matthei vlti: Et defuncto papa modo ceteris Cardinalibus
sicut defuncto episcopo caput iura illa teneat. vsque quo nouus pontifex deli-
gatur Quod vero secundo loco reuerendy pater dicit Cyprianum loqui de quolibet
episcopo non de Romano Pontifice plurimum miror cum intelligentia dictorum ex
causis dicendi sit accipienda. et Cyprianus in locis per me adductis eos increpet
qui a Cornelio defecerunt. Qui certe Romanus fuit pontifex. Ob id sciat Re-
uerendus pater me non nudis verbis satiari. vt sophistas pascere solemus.
que ex Cypriano pro se affert opponendo arbitror cumulatius efficiet. Nam
quod Cyprianus Cornelium fratrem appellat et apostolos fratres fuisse nemo
nescit. attamen Petrus sicut et eius successor Cornelius caput fuit apostolorum
apex et vertex. iuxta beati Dionysij ca. 13. vel. 7. de diuinitatibus nominibus sententiam.
De electione et concilio Niceno et a Cypriano conscripta. nec pmovent nec
impediunt negotium. et multo minus Augusti lib. 2. ca. 2. de baptis: paruulorum
debebat adduct post Cyprianum. Nam Augusti: arrogantiam et temeritatem
eorum qui per ambitionem et superbiam ad ecclesiasticas prelaturas se ingerunt
reprehendit. quod non debeant se constituere nec altos cogere ad se constituendum.
Cum quisque prelatum expectare debeat vt vocetur sicut Aaron.
¶ Tertio aliam Cyprianus sententiam ex. 2. Epistola ad Cornelium diluturus
respondit. Unitatem quidem sacerdotalem in occidentali ecclesia a Romana ex-
ortam. non in orientali. obtinuit. hic Reuerendus pater quod Cyprianus preces-
denter Romanam ecclesiam appellauit Petri cathedram atque ecclesiam prius
E ij

etipalem Sed quid sua solutio possit medullā verborū inspicienti est manifesta
rium Nam Reuerendus pater mox grāmatico ortum vnitatis sacerdotalis
intelligit quo ad auspiciū et initium . cum profecto Cyprianus voluerit expli-
care ortum cōmissionis . subordinatiōis seu influxus . vt ab vno Petro . velut
a capite . in ceteros omnes iurisdicctio sit deriuata . alioquin non dabit vnum
sacerdotem nec hierosolymis . Taceo q̄ eum non releuat glossula adiecta de
occidentali ecclesia . cum beatus Hieronymus ab initio sue epistole ob id ori-
entalem ecclesiam ex oriente scribens schismaticā dicat . que indiscissam domi-
nunicam et desuper contextam minutatim per frustra discerpsit . Chisti vineam
inquit vulpes exterminant . denotans sc̄z Hierony: q̄ sponsa in cantica cōque-
rebatur . capite nobis vulpeculas que demollunt vineam . Taceat ergo que-
so Reuerend⁹ pater et nobis non insultet cum grecis et orientalibus qui a Ro-
deficientes ecclesia . a fide quoq̄ Christiana facti sunt exules . Consecrarium
est quo pacto accipienda sit illatio . Est radix ergo domina . Non enim de ra-
dice loquimur instrū . vel temporis . sed de radice influxus et principalitatis .
¶ Quarto loco nititur reuerendus pater se euoluere ex verbis Hierony : et illa
vltare . Nam summo sacerdoti tribuit quidem et dari summā dignitatem . sed
hoc fiat iure humano . Sed cur tunc beatus Hieronymus Damasum p̄sca-
rois appellat successorem et cathedre Petri vult associari? Illud d̄sumum c̄s-
tans Matthei . 16 . super illam petram fundatā ecclesiam sc̄o . Quā ita reliquis
ecclesijs appropriari non potest . vt Bernardus ratiocinatur et proch dolo-
cum summa Christianorū iustitia sumus experti potas inferorum p̄naluisse .
ecclesie hierosolymitane . Antiochene Alexandrine . addo quoq̄ Boemice . q̄
tamen de ecclesia que fundata est supra petram veritas incorrupta Chisti nō
patitur . Sed verissimū est in iis que sunt fides . quod Hieronymus in eadem
epistola affirmat . Ubi cumq̄ fuerit corpus ibi congregabunt et aquile . pro
figato a mala sobole patrimonio . apud vos solos incorrupta patrum om̄ino
seruatur auctoritas . At hoc in principali adhuc euidenter probauimus non
iure humano primatū obtinere ecclesiā Ro: sed diuino . Prestat tamē diluere
que venerandus pater pro se ex Hierony: adduxit . P̄mo ad Euagrūm vbi
episcopum Rome et Egubij Constantinopoli et Regij eiusdem meriti dicit
sacerdotij . hoc sciuitus anteq̄ Theognis nasceretur . neq̄ papatus est ordo
vltia Episcopatus . Nam sic et alio loco equales dicit fuisse apostolos . Ubi tas
men primatum sancto Petro nō abstulit . Sed q̄ reuerendus pater tantope-
re a me efflagitabat ne diuerticula quererem quod nunq̄ facere sum solitus .
ipsum canonem legitimus adducens . 93 . dist: me ad hoc dicit pro cardū q̄ d̄si
Canoniste et Theologi an Episcopatus ordo sit proprio caractere insignis
sacerdotio additus . de quo in presentia velut impr̄nente nihil decerno . Hoc
tamen dico apparere mihi saluo semper meliori iudicio . nō ralem fuisse in p̄s-
mittua ecclesia confusioē . vt Episcopus a sacerdote non separaret . cū duodes-
cim Apostoli septuaginta duos excedant discipulos . In cuius rei testimoniū
beatam affero Dionysium Hieronymo antiquiore et primitiue ecclesie hierar-
cham . qui lib: de ecclesie hierach: inter sacros ordines episcopatum ponit . et
supremum hierarcham . et quo pacto is debeat cōsecrari . cui assensū episco-
pos ab ipso ecclesie initio cōmune sacerdotij excelluisse opinor .
¶ Tertio . adduxit canonem concilij Africani . 99 . dist: can: 1 . Ubi concilium
prohibet nec Romanum pontificem debere dici vniuersalē . et q̄ Chistus hoc
prohibuit luce . 22 . Reges gen: 22 . Respondeo verum esse fastuosum vniuers-
sals episcopi nomen fuisse prohibitū . non q̄ Romanus pontifex vnq̄ a vero
Christiano habitus sit non primus et summus pontifex . sed quod episcopus
peculiariter . Romane ecclesie non sit proprius cuiusq̄ ecclesie episcopus . sed

primus, q̄ alioquin debitus hono: Ep̄s: op̄s inferioribus non tribuere. Ne-
rum nihil criminis inest. si quispiam Roma: pontificē vniuersalem dixerit pro
p̄mo, rectus vero dicitur non ep̄scopus vniuersalis, sed vniuersalis eccle-
sie ep̄scopus, veluti est Christi vicarius. Quōd dom̄n⁹ ambitiosam redarguit
ap̄stolorū contentionē, qualis inter seculares queritur, hoc p̄marū ecclesie
Roma: non aufert, sed quod beatus Gregori⁹ primus fecit, et agnouit se ideo
Ecclesie catholice p̄latum, vt seruum seruoz se esse agnosceret. In qua re se-
quentes Pontifices non consultijs laessere, sed orationibus, vt tales fiant, a
deo impetrare studeamus.

Hora Secunda pomeri/
diana Quarta die
Julij 1519.

Martinus Lutherus.

¶ Primam responsionē meam qua ex auctoritate Pauli p̄ma ad Corinthios
ostendi, ab apostolo prohibitiū ne fideles sibi arrogarent v̄ Cephe, vel Pauli
lum, vel Apollō, ad istum modū confutauit, d. d. egregius q̄ et si Paulus tibi
dem Petri meminert, non tamen falso Hierony: contra Iouinianū dicit, An⁹
eligitur q̄ capite constituto occasio schismatis tollatur, clare appellat Petrū
caput in Ecclesia constitutū, adiect, sed hec missa faciamus. Respondeo non
p̄mo: propter minorē auctoritatē inductam me diuelli a maiore. Nec tantus
est Hieronymus vt propter eum Paulum deseram. Non ergo Paulus solum
meminit tibi Petri, sicut conatur extenuare ista confutatio, sed cum plena au-
ctoutate docet et prohibet, ne quis dicat se esse Petri. Unde et idem capitulū
concludit, Omnia v̄ra siue Paulus, siue Cephe, siue moys siue vita. Nos autē
Christi, Christi autē dei. Stat ergo ista responsio mea adhuc inuicta et nisi
robustius confutata fuerit, oppono eam omnibus p̄teritis et futuris argu-
mentis, d. docet: Verbum enim dei super omnia verba hominū est.

¶ Ad Hieronymū autem dico q̄ et ego missa facio ea, cum sit ambiguisim⁹
locus, vt bene sensit dñs Doctor. Secundā responsionē meam ad auctoritatē
Iohannis, vbi dixi Christum loqui de equalitate potentie paterne, iussit me, d.
Doctor attentius legere beatum Bernhardū qui hanc auctoritatē inducit pro
ecclesia militante sicut auditū est. Respondeo, Diuum Bernhardū venero: et
eius sententiā non contemno, sed in cōtentione accipiendus est sensus genuis-
mus et propius scripture, qui stare in acie possit, a quo sancti patres nonnūq̄
locupletande orationis gratia digrediantur et sine culpa. Nunc autem ex p̄s-
cedenti et sequenti textu clarum sit Christum loqui de equali omnipotentia
sua cum patre. Propterea persequebant iudei Ihesum, quia faciebat hec in
sabbato ergo magis querebant eum iudei interficere quia non solum solues
bat sabbatum, sed et patrem suum dicebat deum equalem se faciens deo.
Respondit itaq̄ Ihesus et dixit eis, Amen amen dico vobis, non potest fili⁹
a se facere quicquid, nisi quod viderit patrem facientem, et sic clare patet quod
Bernhardus alio sensu tractat hoc verbum Christi.

¶ Ad tertiam . videlicet plebesā vt dixit et ridiculā ratiunculā . qua dixit . etiam sine papa ecclesiā habere caput suum . opposuit . qd nō esset digna enarrari coram sanctis viris et in re tam seria . Rñdeo . sit plebesa et ridicula . modo sit in uicta : Nec dum video eam cōsutatam . non em̄ intelligo si ecclesia ad tres vel quattuor : menses nō est acephala mortuo Papa . modo sint alij episcopi . quō etiam non sit acephala cum nullus sit Papa Nam qd . adduxit de Cardina libus penes quos sit vis eligendi . Rñssonem meam confortat . cum hinc se quāt eo tpe quo nondū erant Cardinales vt tpe Dle : non potuisse esse papā .

¶ Ad quartā Cyprianū auctoritatē vbi dixit eum loqui de quolibet Pontifice . obicit qd et tertiū puniatur eum loquūtū esse de Cornelio Romano pontifice contra Romanos . Rñdeo . mea non refert nec eam ep̄lam in memoria habeo . hoc autē scio qd diuus Cyprian⁹ p̄ multas ep̄las in hoc totus est . vt asserat cuiuslibet ecclesie suū caput et suū Episcopū . p̄ suffragiū plebis et iudicium vicinorū episcoporū ordinari . Ideo qd si est vt d. d. allegat cōtra Romanos de Cornelio dico . certum est eum loquūtū de capite Romane ecclesie . non vniuersalis ecclesie . Item et illud cōsutaui qd Cyprianus Cornelii semp̄ cōpellat fratrem nunq̄ autē dominū . vt nunc episcopi faciunt ponentes relatiuum sine correlatiuo . Obicit qd et Petrus ap̄tos habuerit fratres et tū caput et vterq̄ ap̄torum fuerit . iuxta Dionysiu . Rñdeo si poterit egre . d. d. probare qd Petrus vnq̄ vnū ap̄torū ordinauerit . immo vnum ex septuaginta discipulis . aut vllū illorū vnq̄ miserit . cedo officia 2 volo esse victus . si autē ego pbauerō . qd ne officia quidem ap̄ti potuerint vnum ap̄torū mittere vel ordinare . rogo conscedat mihi Petro nihil fuisse potestatis sup̄ ceteros ap̄tos . Quo sequit̄ multo minus potestatis esse episcopo successorū Petro super episcopos successorū ceterorū ap̄torū . Nūc autē clariss̄ text⁹ est Actūū primū . qd Matthias ap̄tus . ab vniuerso ceterū apostolorū et discipulorū ordinari non potuit . sed de celo . sicut et ceteri omnes electus et ordinatus est a Christo ita et capti . i . Saulus et Barnabas segregante spiritu sancto assumpti sunt in opus . Error ergo est aptissimus qd Petrus habuerit potestatem super apostolos . Hoc sane fateor ap̄tm̄ Petrum fuisse primū in numero ap̄torū et ei deberi honores prerogatiua sed non potestatis . equaliter electi sunt et equalē potestati acciperunt . Ita et de Romano pontifici : sentio qd honores prerogatiua . ceteris deus beat affert salua cuiusq̄ equali potestate et non sicut Pelagius in frigidiss̄ suo decreto infert . vbi maior auctoritas . ibi maior potestas et manet ceteros obsequendi necessitas .

¶ Ad quintā . vbi electionē episcopi ex Cypriano et Niceno cōcilio attulit egre : d. d. satis Rhetorice contempnit dicens qd nec pmoueat nec impediāt negotiū sed p̄ hoc non dissoluit̄ mea responsio . stat ergo adhuc decretū Nicenū . aut si non stat et contra sus diuinū statuerūt . non catholice concilium . sed diabolice conciliabulū appellandū erit . sic cum putaret Augustinus non fuisse inducendū . et pulcherrima glossa sua Cyprianū p̄ Augustinū adductū ita interpretat⁹ est . qd Cyprianus ambitionē et sup̄biam eorum reprehenderet qui seip̄os ingererēt anteq̄ vocarent . sicut Aaron . Hoc mera fiducia dixit . ceterū textus satis clarus est . qd nullus episcopus qui tam sit episcopus se cōstituiere debeat aliorū episcoporū episcopū . Stat ergo adhuc mea responsio .

¶ Ad sextam . Grauius me reprehendit idem egre : d. d. qd in altera auctoritate . Cyprianū obtulerim hoc vocabulū . Principale ecclesiam . deinde velut grāma sicut me nasosuspendit . qd dixerim ortam esse vniuersitatem sacerdotale ex Petri sede . Ideo nouus dialecticus vel phis potius ortum hunc interpretat̄ . cōmissio subordinatiōis . seu influxus . alioquin inquit . nec ex Hierosolymis dabit vniuersitatem sacerdotē . Rñdeo siue docuerim siue locutus fuerim hoc vocabulū principale . qd est . nec em̄ pot̄ principalis vocari respectu vniuersalis ecclesie . vt satis dictū est .

¶ Deinde cōmentū suū de ortu influxus, eadem facilitate cōtemno qua ipse
scripsit et non est difficile mihi dare unum sacerdotem ex Hierosolymis, sed ipsum
Christū, a quo inceptit, et hinc orta et profecta est ecclesia, iuxta illud *Isaie, z. de*
Non exiit lex, et verbum dñi de Hierusalem. Jam quod addidit auctoritate
Hierō: orientalem ecclesiā fuisse schismaticā, et indiscissam dñi tunicā minuta s
tim disceptentē. Recto sane quid velit, nec em̄ potest dicere quod tota oriēta
lis ecclesia et semp fuerit schismaticā. Hinc nec negare potest, quod et latina
ecclesia sua habuit aliquā schismaticā, et tñ mansit ecclesia. Proiū nihil est quod
subeat me tacere et non insultare p̄ Grēcā ecclesiā, q̄ deficientes a Ro: ecc:
sūt facti sunt et a fide Christi exules, ego potius rogo d. d. Eclium, vt p̄ *Eccle*
ana modestia, quam faciat, parcat tot milibus sancto:ū, cum vsq̄ ad nostra
tempora durarit ecclesia grēca, et sine dubio vsq̄ hodie durat et durabit Non
em̄ Christus accepit mediū terre Romane, sed omnes fines terre in possessio
nem et hereditatem a patre psalmo, z.

¶ Ad septimā quod ex Hierō: de sumo sacerdote opposuit, meā responsionē
dixit esse euasione, adeo confirmaturus dictum suū adiecit, *Tur beatus Hierō:*
Damasum piscatoris successorem dicat, et cathedre Petri vult associari: illud
diuini citās, Matth: 16. Sup̄ illā petrā fundatā ecclesiā: m̄ scio, qd̄ ita reliquis
ecclesijs app̄iari non pōt, et deiss̄ complorauit hierosolymitane, Antiochene
Alexandrine, tandē et Roemice casum, z q̄ eodē Hierō: teste apud solos Ro:
manos incorrupta patrū seruaret auctoritas, Respondeo et rogo d. d. Egres
siū velit dicta p̄m allegare secundū conscientiā, ne pro theologis videamur
esse sopbisse nam summū sacerdotem eo loci Hieronymus appellat episcopum
quēlibet etiam, vt qui de numero reliquo:ū sacerdotum sit eleuatus, ideo nihil
pinet prope ad Ro: p̄tēficem Deiss̄ illa auctoritas Matth: 16. nō appropiat
Ro: ecclesie tñ qd̄ expresse indicant verba Christi cū dicit, Ecclesiā meā, que
cumq̄ ergo est ecclesia, est edificata sup̄a petrā et non solum Romana, Aut si
non cōuenit ceteris ecclesijs hoc verbum, Romana ecclesia erit sola, et p̄cons
sequens non prima, Quare vnitās ecclesie non ab vnitāte p̄timate Romani,
sed longe melius iuxta apostolū Ephe: 4. ab vnitāte fidei, baptismatis, domi,
pendet, sicut et frequēter Cyprianus in epistolis suis sentit, Nec mansit apud
Roma: solos incorrupta patrū auctoritas, nisi forte eo tpe quo scripsit Hierō:
immo tradit̄ historie Liberij Roma: ponti: p̄cessisse Arrianis, et illud Hierō:
in vris illuist̄ scribit Qd̄ Achactus cesariensis episcopus Arrianus Eusebij
Arriani discipulus auctoritate constantij impatoris ordinauit felicem in Ro:
manum pontificem.

¶ Octauo, confutans auctoritatē Hierō: a me inductā ad Euagrū, dicit se
scuisse omnes eiusdē meriti, eiusdemq̄ sacerdotij omnes episcopos fuisse et esse,
sed papatū esse ordinem vltra Episcopatū, sed non euitit responsionē meā, q̄
Hierō: sublimatē et inferioritatē episcopoz non sunt diuino, sed cōsuetudinē
et potētē diuina p̄ tribuit, Ideo adhuc maneo cum Hieronymo.

¶ Ad nonū, Sup̄ canonē, 99. dist. dicit sibi non apparere in ecclesia primitiua
fuisse talem p̄fisionē, vt ep̄s a sacerdote non separet, R̄ideo, Quid hoc ad me
pugnet cum Hierō: et canonib⁹, q̄ aut̄ Dionysij inducte inter sacros ordines
Episcopatū recensere, miror q̄ non etiam inducit ex eodem auctore Romane
ecclesie monarchiā, cum habeat tantā momentū ad Hierarchiā, vt sine hac sit
multitudo triūphantis ecclesie consistere non posset, Decuit aut̄ p̄fessorem scri
bende hierarchie argumento suscepto p̄sertim in p̄stantiore eius parte satis
facere, At Dionysius vsq̄ ad episcopū solum deducit.

¶ Ad decimā ad Canonē, 99. dist. vbi respondit p̄hibitum fuisse ne Ro: ponti:
vniuersalis ecclesie episcopus appellaret, cōfutat in hūc modū, Non q̄ Ro:
pontifex non sit primus et summ⁹, sed q̄ episcopus peculiariter Roma: ecclesie

non sit proprius cuiuslibet ecclesie ep̄s. Respondeo. quasi vili mortaliū possit
tam stultus incidere affectus. vt vna p̄sona velit omnibus ecclesijs et singulis
p̄esse. vt tantā instantiā necesse fuerit p̄hibere. Tñ relinquit hāc cōsuetudinem
rectiorē dedit. scz non ep̄iscopū vniuersalē. sed vniuersalis ecclesie ep̄iscopū cū
Roma: pontificē dicendū. Nisi p̄cerem et ego suspenderē et hanc solutiōnē. sed
iudicent Iudices et auditores.

¶ Ultimo ad auctoritatē Christi vbi dixit. vos autē non sic. dixit ambitionem
fuisse redargutā. sed non primatum. Respondeo hec est petitio principij. quasi
tam obtinuerit esse scz principatū. Deinde clarius est textus q̄ non tñ ambiti
onē. sed ipsam maioritātē sup̄ ceteros prohibuit.

Eckius.

¶ Ad defensionē solutiōnū a reucrendo patre datarū. Dico de primo. Non
inrepassē Paulū eos qui dixerant se esse Petri q̄ habuissent intentionē p̄m
ep̄atus ap̄toꝝ. sed quia singularitatē aspiciēbant p̄sonā. Quod verba ipsa
clare indicāt diuisionē et schismatis. Et quanq̄ merito Paulū p̄ferat Hiero:
p̄ie tamē credendū est Hiero: eo loco sententiā Pauli bene intellexisse. Nec lo
cus est ambiguus ob id caput in ecclesia cōstitutū. vt schismatis tollerēt oes
casus. Qd̄ grāmatico satisfecit lectori quā disciplinā p̄cipuā p̄re alijs p̄ribus
p̄bie. theologe subseruente dixit in disputatione quadā reucrendus pater.

¶ Secundo Remo negauit Christū Johan: 5. equalitatē cū patre affirmasse
nisi Arrianos. neq̄ alio sensu inducit Bernhar: Sed q̄ reucrendus pater ar
bitrat̄ sanctos patres sanctā induxisse scripturā locupletandē orōnis gratiā.
responsum qm̄ talem ostentationē de eis suspicari non licet.

¶ De tertio. de papa mortuo tunc ecclesiā esse acephalan Dico nunq̄ negatū
Christū esse caput ecclesie iuxta etiā glossam Canri. 5. caput eius aurū optimū.
Glossa caput. i. Christū Papa vero est eius vicarius. In cōsistorio autē ep̄s
et vicarius computant̄ p̄ vna p̄sona. vnde appellare a vicario ad ep̄m nō licet.

¶ De Cardinalib⁹ vero dixit q̄ nūc. hoc est iuxta ecclesiā iam institutā. electio
ad cardinales venerit Nicolao quodā pontifice ordinante. tñ tpe Hierosulimē
Cardinales credo. nisi Hierony: non fuerit p̄sbyter cardinalis.

¶ Quarto de Cypriano. Certe fieri nō potest vt sancti martyris verba in Ro
mane diocesis angustias coarctet. Quia ep̄m maxim ex Numidia q̄ regio est
Africa vltra Atlantē. vt Ptole: 2 Strabo auctores sunt ad Romā aduentas
runt Qd̄ vero Cyprianus Cornelij fratrē appellauit. arbitror: collectio: is fuisse
non Cyprianē mentē. Nam si sanctorū ep̄iscopoz ep̄stolas legertimus. inuenit̄
emus clare ea tempestate vsitatores fuisse conscriptiones illas laudabiles et
magnificas q̄ modo fiat Romano Pontifici. vt de Ambrosio. Augustino
Dilario ceterisq̄ liquet patribus. Nam mutuo se vocant beatissimus. sanctis
simus. deo amabiliss: 22. Ad ad sanctū. Causatur q̄ querā diuertitula et ad rē
non p̄tinentia. cum bona vinea libenter dicerem. Turpe est doctoz 22. petri: a
me vt p̄bem Petri ordinasse aliquē apostolū. sed hoc ad institutū nostrū est
imptinens. Non em̄ querim⁹ quis vnū aut alterū ordinauit. sed quis primatū
sup̄ alios a dño Ihesu accepit. Subsequēs omnino resp̄no. cū huiusmodi fecit
illationē Petrus nullum potuit ordinare apostolū. quare nec successor: Petri
successor: alterius potuit ordinare. vt sup̄ eo habere potestātē. Nā assumptū
est verū. illatū est manifeste falsum. cum summ⁹ pontifex modo potestātē hāc
beat et ordinet alios ep̄s. Verū ratio enodandi. nodū erit ista. q̄ apostolat⁹
officiū fundamentū ecclesie. plus dicit q̄ esse ep̄iscopū. Quare Leo decimus
successor: est Petri apostoli. non ap̄tus. Sed q̄ faretur Petri bene fuisse p̄m
mū apostolū numero et honore p̄rogatiua et non potestatis. illud non satis
facit instituto. Primo q̄ Euangeliste numex apostolorū non equaliter inceper
unt. sicut Chrylostom⁹ sup̄ Mattheo annotat 2 glossa videatur Mattheo:

Dartseridit
Hiero: non
fuisse Card:

D. Martin⁹
dixit citra
Africanem

Deinde quod de potestate et honoris prerogativa variat. expresse est contra sanctum martyrem Cyprianum. qui in tractatu de simplici: prelatorum contra Romanam loquens de diaboli astutia. increpat eos qui velut iusticie ministri afferunt nocentem pro die. interitum pro salute. desperationem sub obtutu spei perfidiam sub prete yta fides. et infra et quibus apostolis omnibus post resurrectionem suam parem tribuat potestatem et dicat. Sicut me misit pater et. tamē ut unitatem manifestaret. unitatis eiusdem originem ab uno incipientē. auctoritate sua disposuit. hoc erant utique et ceteri discipuli quod Petrus. pari consortio predicti et honoris et potestatis. hoc ponderandum. Sed exordium ab unitate perficitur ut ecclesia una esse monstraret. et infra. Hanc unitatem qui non tenet legem dei non tenet. non tenet patris et filii fidem. vitam non tenet et salutem. Nec notatu dignissimum: Cyprianus verba. qui inter prerogativam honoris et potestatis apostolos non variat.

¶ Ad quintum de electione. Dico ut prius. nichil nos disputare de modo eligendi. sed de qualitate aut potius quantitate ipsius electi. quare concilium Nicenum non fuit conciliabulum. Sed que factum et conversationem respiciunt pro temporibus. personarum et locorum. qualitate mutari possunt ut in multis canonibus videmus.

¶ Ad sextum quod observandum. d. d. uti dialecticum opponit me finisse distinctionem de duplici ortu. iam audistimus Cyprianum et loquatur per Ecclesiam. cui non tam superis petit ingenium ut nova fingat. sed vetera sanctorum dicta pro virili explanat. Dum vero omnino dat michi sacerdotem Christum primo Cyprianus attentionem non assequitur nec Hieronymus: quibus Petrum primum apostolorum constitutum volunt. unde reliquorum sacerdotum potestas deservat Non quidem interitus proferendo quod Christi est velut capitis. sed potestatem Ecclesiasticam communicando.

¶ Septimo. quod desiderat Ecclesiam modestiam Grecos et orientales pro damis nandis iudicant. Rideo Grecos longo tempore non solum fuisse schismaticos. sed hereticissimos. ut tot errorum cumulus et pulchra obstinatio testatur Clementis de summo trinitate de spiritu sancto de confessione. de trinitate Evangelistarum falsitate. et innumeris alijs. quantum sepe fictam fecerint Romam: ecclesie obedientiam. ut in concilio Florentino Eugenii quarti temporibus factum est. Quare si pauci Christiani apud nos multorum sententia. saluari debent. quanto magis paucissimi aut nulli in Turcia saluantur? nisi Religiosi aliqui et eis adherentes qui Romanam tenent obedientiam.

¶ De octavo. Rogat reverendus pater ut auctores alleges secundum prescientiam. in quo nichil bestet. Vellem quod eos adducere possem citam secundum scientiam. At Hieronymus agnoscere Damasum velut summum pontificem. nulli potest esse dubium. Sic quoque ecclesiam vitem esse fundatam supra petram nemo ambigat. Sed petram illum esse Petrum et eius successores alio tempore probabo.

¶ Sugillat tamē non nichil Hieronymus: cum dixisset apud vos solos incorruptam prima omnino servat auctoritas. Quasi et Romani pontifices non fuerint sine novo Si ad tempus Hieronymus refert. Liberius et Anastasius eum precesserunt. Hoc dico quod merito in mentibus fidelium est admirandum nullum Romanorum pontificum quantum cuius malum velerrantē definituisse iudicialiter et ex constituto. quod vniuersum meminerim quod est in fidei Christiane mandata quibus sacro ipso sepe errauerunt. imo talia iudicia et ratione. facere attentarunt. Ubi diuino quoque correpti sunt iuditio. ut de Leone Africano aduersante Hilario. ut de Anastasio can: Anastasius. 20. dist.

¶ Ad nonum. de canone legitur. 93. distic: forte reverendus pater me non intellexit Nunquam venit michi in mentem papatum esse ordinem ultra episcopatum. sed dignitatem. Quod vero dicit michi bellum esse cum Hieronymo: et canonibus dixi quid sentiam: prefero hoc loco Dionysii auctoritatem velut sententiam. At cum rherouicef renerem: presertim de Dionysio. Cur non monarchiam ecclesie descripsit. immo ultra episcopatum non progrediat. facile est quod dicam. Dionysius enim sacramenta ecclesie prestringit. papatum autem cum ordinem esse negauerit. episcopatum inter ordines omnium presens summum obtinebit locum.

¶ Declino, qđ nemine tam insanū existimat qui crediderit aliquem esse episcopū
pā propitiū singulis ecclesijs, quid est quod ego queror, nisi quod stultorum
et qui singularitatem student, infinitus est numerus. legat Reuerendus pater
Alpharum de planctu ecclesie, Johannē de turre cremata in summa ecclesie
Uilhelmū de Ocken in dialogo, et inueniet homines quosq; illius fuisse insa-
nie. Qđ vero suspendere vult solutionem nram de eo qđ dixi Papam vniuersa-
litate ecclesie pontificem melius q̄ vniuersalem episcopū, fecit hoc diu Bern-
audo auctoritate et summo pontificū consuetudine ait em̄. Fern: lib: 2. de sidera:
ad Euge: col. 7. Nempe signū singularis pontificij Petri 2c. infra ita cū q̄sq;
ceterorū suā h̄ ecclesiā tibi vna cōmissa est, grandissima nauis, facta ex omnib;
ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa.

¶ Ad decimū, verbo Christi nō satis factū luce, 22. quasi sit cōmentū meum
at non sine auctore loquor adduco et Richardū Amarcanū lib: 7. c. 3. de que-
stionib; Armeniorū, locū istū ita intelligentem, beati Leonis auctoritate. Et qđ
hoc sit verū, verba indicant et qui maior est inter vos 2c. Ergo p̄supponebat
Christus aliquem esse maiorē, quis autē esset maior: nō tunc indicatur, sed pos-
terius, cum Petro diceret, de demone eos expellet, et quō rogaret pro eo, et
quersus confirmaret fratres suos, vbi maioriatē eius declarauit.

**Albartinus Luttherus mane hora. 7.
die Albartis que erat. 5. Julij.**

¶ Constatatur respōsiōne, egred: d. in causa ad illud. 1. Co. 3. Quid est Pan-
lus: quid est Cephe: dixit ibi non esse intentā principalitatem sed singularitatem
personę, idē indicari p̄ verba schismatis, Respondeo me plus mouet ipse rex
Pauli q̄ tam violenta et extorta distinctio, que nulli proisus nititur auc-
toritati, cum tñ velit et diuino iure arguere, clarū est autē contentiōne eorū fuisse
de p̄stantia vel principalitate p̄sonarū, qđ indicat ipsa confutatio Pauli p̄tas
p̄nos et compationes vrgens et dicens, quid est Cephe: quid Paulus: 2c. 2c.
nistri p̄ quos credidistis, Itaq; qui plantat et qui rigat vnum sunt, Reg qui
plantat est aliquid neq; qui rigat est aliquid, sed q̄ incrementū dat deo, in quo
manifeste detrahit personam, i. occasiōne schismatis, Quomō 2c ad Salatas
2c, cum titulo p̄stantie Petri et aliorū Apostolorū Salate essent seducti, audet
et dicit qui videbantur quales alqñ fuerint id est, q̄ magni, nihil mea refert,
Deus em̄ personā hominis nō accipit, quasi diceret, siue Petrus vel quicūq;
ap̄tus p̄mus vel vltimus sit, nihil ad rē, Velē q̄ egred: d. d. scripturas reclusas
legeret atq; sic allegaret, Stat ergo qđ p̄matus iste seu p̄sona nihil p̄tineat
ad ecclesiā de iure diuino saltem, trāseo illud qđ Hieronymū dicit Pauli sentē-
tiā intellexisse, Itē et illud qđ concessit Johāns, 5. Itē et illud de plebea rartun-
cula transeo, qđ non est confutata, Qđ de episcopo et vicario in consistorio ad-
duxit, nihil ad rem est, Dea ratio hoc voluit, si ecclesia nō est acephala mortuo
papa nec acephala nullo Papa, transeo illud de Cardinalib; qđ omnib; notum
qđ ceperint, Transeo et illud de Cypriano, qđ ex pp̄ta salua d. d. dixit nescio
que de numidia vltra Atlantē, que non est in rerū natura, Et illud quod Cor-
nelius frater appellatur a Damaso transeo, qđ non confutatum est, licet dictū
sit qđ honestiss: titulis se honorauerit, vt beatiss: sanctiss: appellādo, Nā et hoc
ego dico, Non autē soli Romano pontifici, sicut hodie sic scribebatur, hoc em̄
p̄bandū erat, Transeo et illud qđ dixerit imp̄tinens esse ad institutū, an Petrus
apostolū aut quē ordinaret Quia hic vnicus neruus est et inuicē p̄ra d. Ectū
ideo non inconsulte transit ne irrecupabiliter imp̄tingat, Item admitto qđ
Bartire Cypri: adduxit de honore et potestate equali apostolorū, et accipio
tanq̄ gratiā mibi factā a d. d. Simili cura qđ transijt a Aleno concilio et a
Cypriano descriptā ecclesiā episcoporū, placet quia nō pōt confutari, Qđ autē
reperijt de distinctiōne oris sacerdotalis, vnde patet qđ intentio Cypriani sit

de defuxu potestatis sacerdotalis. q: nihil dixit nisi sua verba. apud me nihil
concludit. Illud quoq: magis attendendum qd grecos hereticissimos ausina
est appellare satis modeste. cū in vniuersa ecclesia nulla ps dederit plures ex
cellentiores scriptores q̄ greca. Hā qd̄ toties mihi submordens Bohemiam
obpperat. aliaq: calūnias intertextit. ad sophistas relego. Indignio: a sunt q̄
vt in graui & theologica disputa: memoientur nedū obijciantur. Quare illud
Hartbe: 6. Sup hanc petrā r̄. Videamus. Ubi dico. aut petra fecit hoc lo
co potestate vel fidem (confido em̄ dñm d. nūq̄ satisfactorū sue p̄missioni qd̄
petra fecit Papam seu successorē Petri) si potestate. supflue dicitur infra. tibi
dabo clauis reg: ce: i. potestare. nisi dixeris potestare potestati traditā. Deide
si oīno potestate fecit. eadem erit oīm ecclesiarū. q: dicit sup hanc petrā edifis
ecclesiā meā. nō Romanā tm̄. Aut fecit fidē (qd̄ verū est) iterū eadē est fides
oīm ecclesiarū. Ita pater qd̄ hoc solū p̄nomē meā cōmunē facit petrā. quidq̄
fecit p̄ petrā. Ideo frigidissime inducūt hanc auctoritatē decreta Pontificū
p̄ singularitate p̄ncipatus. que tm̄ constant defendūt cōmunitatē Petri. Et
sic cōcordat cū apostolo ad Ephe. vna fides. vnū baptis: vnū dñs. Hō em̄ vt
b. Hiero: ait ad euagriū alia fides Ro: ecclesie. alia Britānie et totius orbis
ita nec alius Christus. nec alia petra q: si eadem fides et idē dñs. & idē bap
tisma omnū ecclesiarū sequit q: etiā eadē omnia reliqua que ad fidē & ad bap
tisma & ad Christum sequuntur.

¶ Ultimo ex Richardo amarcano interpretatus est verbū Christi de ambitōe
nō de maiestate. q: inquit p̄supponebat Christus esse vnū inter eos maiorē
licet nō indicarit quis esset. Respondeo quidquid sit de amarcano. p̄ualer cla
rissimus textus obscuro auro: q: scribitur qd̄ cōtentio facta sit inter eos quis
eoriū videretur esse maior. & Christi. qui vult inter vos esse maior. satis indicat
nullū suppositū fuisse. esse maiorē. & ex cōsequētia textus pater. q: noluit vllū
esse maiorē r̄. Qd̄ aut p̄ cōfirmatōe sua induxit illud Luce. Rogauit p̄ te Pe
tre. & tu confirma. pro me valet. quia fratres Petri Petro confirmandos p̄
cipr. non maiestatem.

Eckius.

¶ De apostolis quod attulit Reuerendus pater vt semel dicam. ex Cypriano
audimus & Hieronymo qd̄ & sanct⁹ martyr & Papa Anacletus testat cano
ne in nouo dist: 21: Equales fuisse eos in apostolatu qd̄ nemo negat. At equa
litas illa apostolatus nō p̄iudicat p̄matul & p̄ncipatui. nisi impudenter dis
catur sanctū Hartyrē Anacletū in eodem decreto sibi cōtradixisse. Quod vero
tm̄ ponderis & p̄sidiū locat in ordinatōe apostolorū. scio qd̄ Paulus ingenuē
scripsit postq̄ ascendit Hierosolymā nihil se recepisse ab ijs qui videbantur
aliquid esse. verū si neruus iste tam inuincibiliter Ecclī ligare debet. vtatur eo
cum copiam opponendi habuerit. Sed quod gratiam sibi factam ait ex Cys
piano. apostolos part consortio p̄ditos honoris et potestatis. si istam appels
lat gratiam solutiones suas interimere. paratus sum sepe et talem gratiā ex
bibere. Nam distinxerat reuerendus pater Petrū fuisse p̄torem p̄rogatiua
honoris non potestatis Cyprianus in vtroq: eos equiparat.

¶ De numidia quam ait esse inter Hauritanam & quod attulit negotium est
impugnans et dñi Cosinographici negotiū non agens. non omnī citam mes
mini. hoc scio Hauritanam Turgancam et cesariensem ab Atlante vergere
vsq: ad mare. neq: Atlantē pont terminū affrice. sed affricam p̄ magna sui pre
disidere ad plures gradus. sufficiat vententes ad Cornelium ex numidia non
fuisse de diocesi Romana. sed p̄nam adijisse ecclesiam. Ob id inuicta stat ad
huc Cyprianū illa sententia nondum soluta. De influxu m̄ro: q: affert verba
mea fuisse. cum Cyprianum contra nouatianum adduxerim. ad quem reuerē
dus pater nihil respondit. De grecis fateor eos olūm fuisse Christianissimos.

2 doctissimi: cū Romanā eccle: primā appellabāt sedē. sed sup̄bia elati et inuidia
infecti ab obedientia Romane sedis se subtrahentes in pessimos inciderunt
errores et simul fidem cū impio p̄diderunt. Quod vero diuina me nō exhiberēt
pollitita et argumentū fecit ex Math. 16. c. Hic venerandū patrē sophistā
tam infestū et tñ. sophistarū cautelis pulchre vitur. Et cum sit respondens se
ad ptem opponentis transfert. Quare nihil tam respondeo. sed quod petit p
me p̄bart probabo. ne semp̄ tēpus deliberandū ad ptes suas ventar. postremo
obscurū doctore Richardū Amarcanū reicit illius oblitus q̄ Richardū dixit
id facere beati Leonis auctoritate. Porro id ex lra non emicat. quod petit cons
tentione inter discipulos factam Christus merito resp̄ndit. Quare et verba
Christi sic sunt accipienda vt p̄tentionē rep̄miant. primatū non auferant. Et
tertū posterius inductū credit reuerendus pater facere pro se. q̄ Christi ap̄o
stolos vocauerit fratres et ita eū nō fecerit maiorē. At si verba textus ponderas
ret. vt alias facere solet tam videret Petrum alijs apostolis superiorē. cum
maior sit p̄firmans cōfirmato hoc de solutionib; dētū. vnto q̄ ad p̄ncipale
q̄d petit. probaturus primatū ecclesie Romane esse de iure diuino et p̄stitūte
Christi. ita q̄d Petrus fuerit monarcha ecclesie a Christo institutus cū suis
successorib; p̄ quo repeto rationē Bernardi inductā et nondū solutā. Repero
dictū Cypriani pariformiter. et tertio probō p̄ illa verba Christi Mathei. 16.
Tu es Petrus et sup̄ hanc petra edificabo eccle: meā. Ubi glossa ordinaria. spectas
liter illam potestatem Petro concessit vt ad vnitatem nos inuiteret. ideo eū cum
p̄ncipē Apostolorū cōstituit. vt ecclesia vnū p̄ncipalē Christi haberet vicar
rium. ad quē diuersa membra recurrerēt. si forte inter se discusserēt. q̄d si diuers
sa capta essent vinculū vnitatis rumpetur. ita beatus Augustin; in epistola p̄tra
dona: exposuit. Tu es Petrus. et sup̄ hanc petra. id est. Petrus edificabo ecclesiam
meā. Et hūc idem Augustin; exposuerit sup̄ hanc petra. i. Christum ad
mentē apostolorū. petra autē erat Christus. tñ in libro retracta: expositionis sue
p̄tine eū nō penituit. ita et beatus Hiero: libro primo 3̄ Pelagia: mibi colū. r.
ait quid Platon; et Petro. vt ille eū p̄nceps philosophorū. ita et hic Apo
stolorū fuit. Sup̄ quē ecclesia dñi stabilit mole fundata est que nec impetu flus
minū nec vlla tempestate cōcutitur. ita beatus Ambrosius sermo: 47. Petrus
dicit fuisse petra. hinc quoq; sententię Christostomus astipulat ab initio eius
dem capitis. Quid igitur Petrus inquit omnū apostolorū os vterq; totius
confortij. et infra. Sublimiora ipsum sape fecit et ecclesie future pacem cōs
tituit et post hūc vniuerso orbi terrarū Christus p̄posuit. Fatetur hoc sanctus
martyr Cyprianus ad Cornelium papam dicens. Petrus iup̄ quē edificata fues
rat ab eodem dño ecclesia. Unus pro omnib; loquens. et ecclesie voce respōdēs
ait. Dñe ad quē ibimus etc. propterea sanctus Leo: 24. q. 1. cum barissimus.
ingenue fatetur Petrus apostolū accepisse primatū ecclesie a dño. Ita omnes
consensunt sancti Petrus a Christo primatū totius ecclesie obrinuisse. Immo
res p̄tereo. Sedā Bernardū et similes. loquat. S. papa et martyr Anacletus
qui nō a quadringētis annis frigidiss; decreta cōposuit. sed a mille et quadringē
annis ita inonat. sacrosancta Romana et apostolica ecclesia nō ab apostolis
sed ab ipso dño et saluatore nro primatū obrinuit. Sicut beato Petro apos
tolo dixit. Tu es Petrus et sup̄ hanc petra. et infra. hec autē aptica sedes cas
put et cardo: vt p̄fatū est. a dño et non ab alijs constituta est. Transferbitur
hec verba can. sacrosancta. 22. dist: ita sanctus Marcellus. 4. añ Syluestri
can. Rogamus. 24. q. 1. scribit Episcopus Antiochensis licet prima sedes fue
rit apud Antiochiā. posterius dño iubente Romā translata est. Sic beatus
Iulius. 3. q. 6. can: beatus Petrus a Christo testatur ecclesiam Romē p̄
matū et esse caput altarū ecclesiarum. Sic Pelagius papa non a quadringē
tis annis. sed nongentis et .28. sanctorū patrū sequentis sententiā. verba

Christi et super hanc petram etc. eodem modo accepit. hinc inter damnatos
et pestiferos errores Johannis wicleff damnatus est et ille. Non est de neces-
sitate salutis credere Ro: ecclesiam esse supremam inter alias. Sic inter pestiferos
et damnatos errores ille quoque connumeratur Petrus non est nec fuit caput
Ro: ecclesie sancte catholice. Et alius non est scintilla apparet quod oporteat
esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam quod semper in militante ecclesia
conseruetur. Et ista papalis dignitas a Cesare inoleuit. Et Pape prefectio et
institutio a Cesare emanauit. Ita Bonifacius. d. heresim condemnans Lugdunensium
propterea errorem eorum decernit esse de necessitate salutis omnem humanam
creaturam subesse Ro: pon: Ut sup hoc habet decretalis vnam sanctam. Johanne
quoque. z. heresim Harsilij paduani condemnans hunc quoque reprobauit. b.
Petrus apostolus non plus fuisse caput ecclesie quam alios apostolos. Ita longa
sepe incipiendo a primitiua ecclesia semper in presens fuit apud bonos christianos
ecclesia Romana primatum obtinuisse a Christo non iure humano et populis
consensu. Fateor quod Bohemi in suorum errorum primatum defensione illa commemorant
et his armis virulentis se defendunt. vt est videre in eorum oblatione facta in consilio
Basiliensi. et in alia disputatio facta coram rege et optimatibus regni inter
Basilij et illius inquisitionis ministrum Johannem Rothenzscenam. vnde ventura procor
a venerando patre si Bohemis (non loquor de Christianis sed schismaticis)
sum infestus tanquam ecclesie inimicus et quod eorum presertim memor sum disputatio
quam et conclusio ipsa et ea que hinc allata sunt primatum ecclesie iure humano
constitutum meo paruo et exili iudicio plurimum fauent erroribus eorum. z vt fama est
de hoc plurimum gratulantur. hec modo in presentia afferre libet audientibus reuerenti
di patris et sententiam et allegatorum solutionem.

Martinus Lutherus.

¶ Primum diluam contumeliam Quod me egred. d. insinuat Bohemice factio
studiosum. z plane patronum. parcat et dicit. presertim in tanta corona tantorum
viroz. nunquam mihi placuit nec in eternum placebit quod cumque schisma inique factum Ro:
bemi quod se anchoritate propria sepat a nostra unitate. etiam si ius diuinum pro eis staret.
cum supremum ius diuinum sit charitas et veritas spiritus. hoc ego quaesivi solum et rogo
quodlibet bonum Christianum dignetur christiana charitate propendere. an non sit
longe impudentissimum iniquitatis tot milia martyrum et sanctorum. pro annos mille et
quadringentis in greca ecclesia habitos extra ecclesiam eijcere. et nunc demum etiam
regnantes in celo velle de turbare. Nam si etiam insistant omnes adulatores
Roma: pontificis negare non possunt ecclesiam Christi fuisse. z o. annos sum
data coronata pro multam orbis terrarum preterea. antequam Roma: ecclesia fieret ex
Petro. vt clarissime patet ex epistola ad Gala: vbi scribit Paulus se post tres
annos venisse ad Petrum. deinde post quatuordecim annos iterum ascendisse
ad Petrum. qui si conferantur inueniuntur ferme decem et octo anni post ascensio-
nem Christi. quoniam Petrus adhuc erat Hierosolymis. vt taceam annos quibus sedis
Antiochie. vt non possit dici Ro: ecclesiam esse primam et caput iure diuino
Nam illud magis virget quod greca ecclesia vsque ad nostra tempora nunquam accepit
episcopos suos confirmatos ex Roma: Ideo si fuisset ius diuinum per tantum
tempus omnes episcopi Alexandrie Constantinopolis aliquot sanctissimi. vt Sicut
Razant: ceteri quam plurimi essent damnati. heretici. et Bohemici. Quia blas-
phemia nihil potest detestabilius dici.

Ad argumenta solutionum.

¶ Quod egred. d. dicit equalitas appellatus non iudicat primatum. z adducit scripturam
mar: Anaclethi dicit: z. Can: in Roma resta: dico breuiter hoc est vnum de scripturis
decretis quod ipugnet. nec vllus mihi persuadebit hoc decretum esse huiusmodi scripturam pon: z mar:

Ad Secundum.

¶ Non potest vltim in ordinatio apostolorum de quo in opponendo videbitur.

¶ Tertio q̄ Cyprianū inducit equiparantē apostolos tam in honore q̄ in potestate. cum ego dixissem beatū Petrū honore fuisse priorem. libentissime admitto et si opus est libenter errare volo. modo. d. d. obtineat hoc pro veritate. et dicat postea. vbi postea maneat participat⁹.

¶ Dico tamen q̄ equalis est honor apostolorū ad alios. verum inter se merito Petro primū locū dederūt. vnusquisq̄ em̄ apostolorū in sua sorte et sicut vnusquisq̄ episcopus in sua dioecesi equalē habet honore.

¶ Qd̄ exprobat me nihil respondisse ad Cyprianū. que sit epistolā et non inueni. Tamē satis responsum est ex precedentib⁹ q̄ Cyprianus cuiuslibet ecclesie tribuit suū caput p̄ multas epistolas. Nij qui fuerunt ex Amiccia nō pbant ius diuinū esse sed factum ostendūt. sicut in simili Albius de facto cōstituit foellcem Roma: pont: qd̄ dictum est heri. Immo Epiphani⁹ ep̄s Cypri deus posuit maiorē ep̄m Constantinopolitanū scz Johan: Chysofost: vt est in tris par: hist: Non tamen ex facto isto factum est ius et multa alia exempla.

Satis miror d. egre. d. instruisse pbare ius diuinū et vsq̄ hodie ne vnam quidem syllabā scripture inducit. sed tñ dicta et facta patrū. eademq̄ sibi ipsi res.

¶ Qd̄ grecos olim fatescunt Christianissimos fuisse postea recedentes (pugnātia ab obedientia Roma: ecclesie fidem cum impio pdidisse. idem est qd̄ heri dixit eadem auctoritate Ecclesiana. preualuisse aduersus eos potas inferi. sic tractās scripturas. vt intelligat p̄ preualentiā inferoz terrene vite vel rerum amissionē. bellissima glossa certe. quasi non potuerit fides manere amisso impio. et ita liceat d̄sulnare q̄ nulli sint Christiani in grecia q̄ nullū impium. Eadem ratiōe dicit et martyres ab inferis esse superatos.

¶ Exprobat etiam dicens q̄ ex ridente factus sum opponens. gratis accipio monitionē. At hoc ideo fecerim vt ipus haberē deliberandi. Non sunt tanta Ecclesiana fulmina. (vt et ego quid gloriar.) vt necessaria sit mihi deliberatio. Illud etiam q̄ Richardus amar: non sua sed Leonis auctoritate verbū Christi tractauerit. parum mouet. Ostendat ipse ex ipso textu. hoc est iure diuino propositū et ero contentus.

¶ Ad vltimū vbi sic rōcinatur confirmans est maior: cōfirmato. ergo Petrus maior: apostolus. forte q̄ ex Aristotele putet agens suo passo esse prestantius. Sed arguatur et ego plane Aristotele. Confirmās est bene maior: p̄ se. sed per accidens bene minor: nisi fortassis cōfirmationē hīc intelligat sacramentū cōfirmationis. qd̄ non credo. Alioquin non rarum est sup̄iorem p̄ inferiorem adhortari consolari. cōfirmari. hoc ad confutationes eius. Ad principale.

¶ Ad principale accedens pbant Petrū esse monarchā iure diuino. et hoc est. auctoritate Bernbar: sup̄ius inducta. Cyprian: Hiero: Ambro: Chysofost: Augustini. Deinde oim̄ sanctorū consensu. Item multis decretis et decretalibus diuersoz pontificū. Rūdeo d. d. Eckius voluit iure diuino probare. et mox fuit oblitus incidit in auctoritates patrū. quas p̄ maiore parte iam tractauim⁹. et vidimus eos in diuersis locis diuersa aliqñ sensisse. et multo plures et sepius pro me q̄ pro d. d. Eckio.

¶ Secundo videamus tamen per ordinem.

¶ Prima Bernhardi sup̄ius satis est dissoluta. q̄ videlicet non pbat. sed suadet tantūmodo. eo q̄ nitatur in alieno sensu scripture. vt ipsemet. d. concessit doct. Similiter et Cyprian: auctoritas de p̄cipalitate et de oru sacerdotalis vnitatis satis visa est.

¶ Tertio pbant p̄ illa verba. Tu es petrus et sup̄ hanc petrā zc. Que Aug: sic exposuerit. Sup̄ hanc petrā. i. Petrū. et hanc non retractauerit. Rūdeo ad ad me: Si vult pugnare contra me conchiet ipse primū dicta cōtraria. Certū est em̄ Augustinū sepius exposuisse petrā Christi et fortassis vix semel Petrū. ideo plus pro me q̄ contra me facit.

¶ Quid si etiam Augustinus et omnes patres Petrum intellexerint per petram, restitiam eis
ego vniuersi auctoritate apostoli. i. diuino iure, qui scribit. i. Corin: 3. fundamentum
aliud nemo ponere potest preterquam quod positum est quod est Ihesus Christus. Et
auctoritate Petri. i. z. ubi Christum lapidem vitum et angularem appellat, docens
ut superedificemur in domum spiritalem. Alioquin si Petrus esset fundamentum ecclesie,
lapsa fuisset ecclesia ad vniuersam ancille ostiarie vocem, quam tamen nec potest
inferre expugnare poterit. Sequitur ergo quod sancti patres qui Petrum appellant
petram, hoc loco, vel humana patiuntur, vel aliquem alium sensum habent de quo
non pronuntio. Ideo illud Ambrosii dicentis Petrum esse petram facile admitto,
cum et quilibet Christianus sit petra propter Christum, in cuius soliditate firmatur
et vniuersum cum eo edificatur. Quia autem Chrysostomus Petrum appellat pastorem suum
ecclesie, et constitutum prepositum vniuerso orbi, sum contentus, modo intelligitur
gatur ista pastora non totius ecclesie, ne Paulum apostolum excommunicem qui
multo plures ecclesias pascit quam Petrus, et Petrum esse primum in honore in toto
orbe confiteor. et hoc etiam Chrysostomus tangit qui dicit eum esse verticem
totius consocii apostolici. Vertex non est caput verticis, sed pars capitis. Immo
magis appellat eum apostolorum os, quod et Hieronymus et Cyprianus asse-
runt, quod non in sua persona solum sed omnium apostolorum et totius ecclesie audiuimus.
Tibi dabo clauem etc.

¶ Ad decreta nihil dico, que dixi frigidissima et presertim istius Anacleti multa
tu factati hac hora, quod bonus Christianus non credat Anacleti esse martyris
qui Cephas interpretatur caput et Roma ecclesiam vocat Cardine. In fine quibus
quidam adeo displicent Bohemi d. d. egregio, ostendat memoriam et ingentium suum
scribit contra eos. Satis ego miror tam multos inueniri Bohemorum criminis
natores et hostis, nullum tamen esse qui fraternam charitatem dignetur eorum errorem
confutare in gloria Romane ecclesie.

D. Martinus petijt. Eckium ne velit impingere tantam contumeliam
vtrumque Bohemum faceret, quod sibi semper inuicem fuissent, ideo
quod ab unitate dissentiant.

Hora Secunda continuata est disputatio.

eadem. 5. die Julij.

Martinus Luther.

¶ Obiecti egred. d. in fine articulos wicleff et Johannis Hus damnatos etc.
Bonifacium damnato: eorum d. v. Bideo sicut prius me non velle nec posse des-
rindere Bohemorum schisma, sed grecam ecclesiam mille et quadringentorum annorum
sine cuius senserint Bohemi, nihil ad me. Certum habeo quod nec Roma: pontifex
nec omnes eius adulatorum possint tantum numerum sanctorum sub potestate Roma:
pontificis nunquam agentiam de celo deturbare.

¶ Secundo et hoc certum est inter articulos Johannis Hus vel Bohemorum multa
tos esse plane Christianissimos et Euangelicos, quos non possit vltis ecclesia
damnare, velut est ille et similis. Quod tamen est vna ecclesia vltis, hec est agentibus
impugnatis adulatoribus inique est damnata, cum oret vniuersitas ecclesie.
Credo in spiritum sanctum, sanctam ecclesiam catholicam sanctorum communionem. Hunc
nobilissimum articulum fidei inter articulos Johannis Hus numerant. Deinde ille.
Non est de necessitate salutis credere Roma: ecclesiam esse alius superiorem sine sit.
wicleff sine Hus non curo, scio quod saluari sunt Gregorius Nazian: Basilius magis
mus, Epiphanius, Cyprianus innumerabiles alij greci Episcopi, et tamen hunc
articulum non tenuerunt, nec est in potestate Romae pontifex: aut inquisitioni heretice
pauitatis non os cedere articulos fidei, sed secundum conditos iudicare. Nec pos-
test fidelis Christianus cogi ultra sacram scripturam, que est proprie sua diuina.
¶ accesserit noua et probata reuelatio, immo ex iure diuino prohibemur credere

¶

est quod sit probatum, vel per scripturam vel per manifestam reuelationem,
vt Sermon etiam et si recentior in multis locis asserit, et diuus Augustinus
quoque pro singulari canone obseruat dicens ad diuum Hieronymum: Ego solus et
his didici hunc honorem deferre qui Canonici appellant, ceteros autem ita lego, vt
quatenuslibet doctrina sanctitateque prepolleant, non ideo verum existimem quod illi sic
senserunt, sed si ex libris canonicis vel probabili ratione mihi persuadere poterunt,
Quinetiam ipsi Iuriste de quibus minus videret in causa significasti de electis statuerunt
vntuersali vntuersi hominis sententiam tam pontifici Roma: quam Concilio
et ecclesie, si meliore auctoritate nixus fuerit, vel ratione, Ideo nihil est quod egerit
d. volens: iure diuino contra me arguere dimisso iure diuino, arguit contra
me ex collectaneis heretice prauitatis inquisitor, Proinde ista positio Jobani
Dus papalis dignitas a Cesare inoleuit, si est falsa, eradatur Platyna in
vita Benedicti secundi, vbi scribit Constantinum, 4. imperatorem Grecorum sanctissimum
pontifici Roma: esse vicarium Christi generalem, quamquam nec sic sit obseruatum a
Grecis episcopis, Quare quantum me viget egerit d. d. per Bohemos nondum
16. annorum, tantum ego vigeo eum per Orientalem ecclesiam, meliorem partem
vntuersalis ecclesie, et mille quadringentorum annorum, Si illi sunt heretici quia
Romanum pontificem non agnouerunt, Hereticum accusabo aduersarium qui tot sanctos
per vntuersalem ecclesiam celebratos audeat asserere damnatos, per eadem dico ad
Bonifacium, 8. qui qualis pontifex fuerit et qua fide eius gesta recipienda, sanctis
vntuersali hystorie, Proinde concludo et rogo, d. d. velit Roma: pontifices conces-
dere fuisse homines et non constituisse deos, presertim quoties iudicauerunt in causa
ppria, deinde non per scriptos, sed per indocissimos adulatores, quando diuus Sie-
goticus multis episcopis et si Roma: pontifex reiecit a se primatum totius orbis,
allegans ad hoc predecessorem suum Pelagium dicens inter cetera, quod veneranda
Synodus, Calcedonenensis, obtulit hunc primatus honorem Roma: pontifici,
et nullus tam ausus est acceptare, Ergo ego erro, errat mecum Siegoticus
primus, cum suis predecessoribus: et damnabiliter peccauerunt quod oblatum primatum
non assumpserunt, per hec volo probatum quod ex decretis damnationibus, appro-
bationibus recentioribus ecclesie Roma: nihil contra me agitur, cum sint suspes-
tissima omnia, et antiquae veritati et consuetudini per omnia contraria, nihil
minus tum pro reuerentia et vitando schismate, libentissime tolero et toleranda
psuadeo, modo non tamen iure diuino tot sanctos precedentes damnem, hec
habui que dicerem de articulis.

Ecclusus:

¶ Quod reuerendus pater honorem suum excusaturus negat se Bohemorum patro-
num, si facta verbis responderent magnificarem eum, At vltima patris non
concordant, cum pestilentissimos Hussitarum errores non Christianissimos, at de his posterius,

¶ Conditione tamen illam odio, quod schismatici Bohemi et picardi tanquam deum
acceptare possent si pro eis staret ius diuinum, Grecos laudatissimos et sanctos
martyres semper laudant, at reuerendus pater, artis coquinare minus
instructus, commiscet sanctos grecos cum schismaticis et hereticis, vt facio
sanctitatis patrum, hereticorum tueatur perfidiam, Quonia mille et quadringentos
simul inculcat annos.

D. Martinus protestabatur dicens,

¶ Protestor coram vobis omnibus et publice quod egerit d. d. hoc mendaciter et
impudenter de me loquitur, Et Ecclusus protestatur se velle probare scriptis
et dictis, in quibus longo tempore maior grecorum pars et ecclesia fuit heretica et
schismatica, sed non est conuentio iuris ad Heliam et schismaticorum ad sanctos
martyres et confessores.

¶ De ecclesia ante Romanam viginti annos existente dicam quam reuerendus

pater in dī pōnit. non moueo. q̄ episcopi greci a Roma: pontifice non fue-
runt cōfirmati. nam 2 Plebanū seu parochiani sacerdotes a papa iam non cō-
firmant. sed extreme eius dementie. dicere ob hoc summū pontificē non habere
primatum super plebanos sacerdotes.

¶ De frigidiss: Anacleti decreto dicam inferi⁹ alia quoq; decreta defensorus.
de Humidā reuerend⁹ pater dixit esse factum non ius quod est pater Cypri-
ani sententiā. qui eos in cusat velut schismaticos qui audiāt ad cathedrā Pet-
ri. et principalē ecclesiā unde vntas orta est accedere. Qd Epiphani⁹ Cypri-
Johann: Chrysostomū episcopū supioem ab episcopatu expulerit. viderit ipse
hoc in q̄ factum non iustum fuisse censeo.

¶ Preterea q̄ in me cauillos torquet. quasi non idonee sacras literas tractans
sem. qui ob amissionem rerum sp̄salium et diuitiarū dixerim aduersus grecos
pōtas inferi p̄ualuisse. Nunq̄ cogitatū mihi imponit. nam hereses. schis-
mata. errores cōtra Grecoꝝ ecclesiam inualuisse dixi. Verum est q̄ et imperij
amisso cum magno Christianitatis pudore subsequuta est.

¶ Deinde q̄ gloriat reuerendus pater se iure diuino loqui. Luce. 22. ego ob-
scurum virum afferam Richardum Armanū etiā Leonis auctoritate fretū.
dicat et me eundem credere Euangelij scripturā et ius diuinum At reuerend⁹
pater suo nixus intellectu. me respicit antiquoꝝ sequentē intelligentiam. In
dubitātū est et Hierum (pater maior me est) hereticū et Athanasium habuisse
euangelij. Verum Arius erronee. Athanasius vt sp̄s sanctus efflagitabat
intellexit. De adfecta confirmatione non refert. cum quisq; prudens intelligat
eum. qui auctoritate superioris sibi concessa alios cōfirmat prestare in hoc con-
firmatos. de per se et per accidens. nescio quo p̄tineant. hoc pro primo.

¶ Assumpturus reuerendus pater argumenta mea contra principalē intenti-
onem. exprobat mihi immodice institutū meum fuisse probare iure diuino ecc-
clesiam Roma: esse alijs prelatam. et tamen solum in dicta patrum et sanctorū
inciderim. quasi amphiboram facturū proculum accipiam. Parcat mihi reue-
rendus pater. si intentionē meam noluerit vel non potuerit assequi Nam hoc
fore de iure diuino satis fit. dum tot sancti patres de iure diuino esse dixerunt.
Zicer ius diuinū nō obtinuerim⁹ Matthei. 16. Super hanc petram vbi aucto-
ritates sanctorū patrum induxi.

¶ De Bernhardo. cuius auctoritas et simul ratio est inuincibilis nescio quō
reuerendus pater sui oblitus dixerit me admisisse Bernhardum alio sensu lo-
quitū. q̄ nullis armis possit deuincere. seruato enim vero 2 genūno scripturę
sensu. equalitatis filij ad patrem optime procedit sancti Bernhardi ratio.

¶ De Augustino et alijs qui Petrum dixit esse petram tanq̄ contraria dicens
tem insinuat se non recipere. Contra quem ego dico quomodo audeat tam
sanctum. tam doctum patrem credere sensisse contraria in eodem libro. in eos-
dem capite. in vtriusq; sententię collatione libro. 1. retract. car. 21. Sed quam
modeste et humiliter reuerendus pater Augustinianus responderit. aliorum
sit iudicium. cum vnus se promissit tot sanctis patribus se oppositurū. Hoc
est. verum Sobemiscū plus velle intelligere sacram scripturā q̄ summū ponti-
ficis. concilia. doctores et vniuersitates in magno vigore existentes. cum tamē
spiritus sanctus ecclesiam suam non deseruerit. et mirum esset si illam veritatē
deus tot sanctis et martyribus occulasset vsq; ad aduentum reuerendi pa-
tris. Regeuinct quippiam beati Pauli inductio. q̄ eius dicta sanctis pa-
tribus et doctoribus minime aduersentur. Est Christus petra. est fundamē-
tum. est lapis angularis. est caput ecclesie indubitātū.

¶ Porro illa non debere attribui eius vicario contra sanctorum patrum et
martyrum attestacionem non est acceptandū. Baciunculam adfectit etiam
nuper in vulgari sermone disseminatam. Si super petram quomodo super

Nisi forte ad
currā Caro

Petrus ecclesia edificari potuit qui ad vultus ancillule vocem Christi et fidem
Christianam abnegaret parcat mihi reuerendus pater cum pbiam Zitiu
telca cõtemnat et gramaticã tantu faciat. Cur hic lynceis suis oculis verbum
Edificabo futuri tps non pspicit. non enim sponso pãte vbi filij lectabantur
opus erat vicario. Regi tunc Christus ei potestare dedit clauum. sed potius
promisit Ante ergo clauum et potestatis dationem ab ostiaria interpellatus
fuit sanctus Petrus. quod et Ambrosius et debinc Sregorius restatur.

Uatg

¶ Ad Chryso: rãdit Petrum supiorẽ fuisse bonore. nam et Paulus plures
pauerit ecclesias. quasi reuerendus pater non plus pdicauerit q̃ iam summus
pontifex. et ob hoc nõ sit dicendus maior pastor q̃ papa. Sic nimis subtiliter
se torquet in dictõe. vertex. quasi Chryso: nõ p̃matu voluit intelligere sed
quis hoc feret cum symboliã sit. et vertex pro summitate in tali translatione
metaphora vsurpetur. Sic et os apostolorum dicitur. qd sepe p omib: aplis
fuerit loquutus. qd et beatus Chryso: ponderat.

¶ De decretis dicit illa esse frigidissã decreta de quo plurimũ m̃roz. cum in dis
putatione sua posuerit Ro: ecclesiã esse omib: alijs superioẽ. pbatur ex frigidis
diss: Ro: p̃sticã decretis intra. cccc. años nar. Et ego ei multũ reuolutoria ad
duxerim nãq̃ incepti refrigescere. Chariã as multozũ. Subterfugiu suum non
accipio. quo negat cõstitutionẽ illã esse Anacleti. nam sic oim p̃hibõẽ et sumis
mõũ ponti: decreta mibi sigillatim eluderent. et sic tota facultas: iudicia falsis
stratis insimulatur quasi falsis fundamentis sit innixa. in te. combro. cõsionib:
Judicis et sanctis. Et sic iura corũ pontificia erũt de nigra faba. nisi consensu
totius Chri: hantratis fuerit appbata. Unde nullo pacto recipienda est reues
rendi patris sententia. cũ omniũ summõũ ponti: decreta et cõciliõũ in pluribus
locis reperiantur et vt est audax hominũ genus ductũ fuissent repri. qui simili
nam Anacleti leonina pelle incedentẽ diripuerunt. Nisi ergo ostenderit in ois
ginalib: illa non hit. fidem ei non adhibeo.

¶ Postremo de Bohemis dixi. cerie non sine Christianoũ doctorum contus
mella. plures esse criminatores Bohemozum. vbi sint qui ex charitate et bono
zeio p̃ra eos scribant et eos exhortentur. ibi exerceat ingeniu et memoriã. quid
surdus narrare fabulam. at Christianus negare non debet plurimos optimos
zeio mōos. p̃ra Bohemos scripsisse. quales fuerũt p̃res in constantiensi cons
cilio depurati. qualis fuit doctor respondens Bohemis in cõcilio verbipolice
qualis Bagulus. qualis optime pbitate et doctrine Jobannes Capistranus
dñi Francisci sacerdos omib: fidelib: notissimus. Alcoria? Cusan? germanos
docuissã plurib: alijs vt obicit mihi reuerendus pater inquisito: ibi p̃tereo.
Quare non defuerunt Bohemis qui bona scriberent. sed ipsi defuerunt qui in
heresi obstinati bona nõ sequerentur.

Protestat
Bartholus.

¶ De grecis sanctis diximus sepius. sed hoc bouendũ omnib: Chri: fidelib:
esse arbitro: q̃ reuerendus pater cõtra tam sanctũ et laudabile Constantiense
conciliũ tanto consensu totius Christianitatis congregatũ. non veretur dicere
articulos aliquos hussiticos et wikketicos fuisse Chri: laudis et euangelicos.

Bar: Lotti
protestatur

¶ Non est verũ q̃ contra constantiense conciliũ loquutus sim.
¶ Ectus p̃ra offert se probaturũ ex dictis et scriptis. quos non possit vniuersã
falsis ecclesiã damnare. sicut pestis ne sonat. int iue esse damnarũ articulo illũ
hussiti: ù de necessitate salutis Ro: ecclesiã esse alijs supiorẽ de quo quidem
dicto Bohemi nõ immerito exultant. et hoc o:õib: suis apud deum posituues
runt. verũ magna ecclesie iactura. Quod (sicut b. Augustiã hbi ractocatur) ù
vltim mendatũ ad sacras scripturas fuerit admissum. tota erit de veritate su
specta. ita et damnati hussite reuerendi patris falsi patrociniõ p̃ ocul dubio
(Vendacũ est impudentissimũ) dicitur sunt. Si cõstitũ errant in hie duobus
articulis Christianissimã ita eius apud nos in alijs articulis vacillabit auct

sectas. Unde in re pitis eodem modo nolo plura verba prodigere. ad quod eos
gendas sic Christianus aut admitendus. hoc dico auctoritate concilii vel
Pontificis fieri ut sententia sine suspitione heresis defendi non possit. que
alioquin cura fidei lesionem impune posset defendi. In promptu est exemplū
An essentia in diuinitate generet. quam sententiam Richardus in 1. p. lib. de
trinitate minime inculpatur. at decisione per concilium facta. nullus iam sine
heresis suspitione essentiam diceret generare credo in capitulo: damnamus de
summa trinitate.

¶ Ad Augustinum de legendis canonice scripturis inductum nihil mouet
quoniam conciliorum et summorum pontificum decreta. non excludit quid domini me-
sare consulti in. c. Significasti de elec. ponde. em. tam non memini. At sine pro-
fessionis memores velut in facie cultores non daunt. ut arbitror. leges ponti-
ficis a pessundant. Quod vero platynam adducit quasi ille plus sit q̄ summus
pontifex vel Augustus vel Cyprius: qui in vita Benedicti secundi renaret. Constans
tinum. 4. fuisse Roman: ecclesie debent primatum. Legat queso reuerendus
pater que domini iure consulti annorant in. c. ecclesi. S. Marie de consuetu-
quid quantum et quo modo valeant secularium constituta in ecclesia factis reu-
er. et videbit quo sensu verba platyne (ne dicam Roman: imperatoris de ecclesijs et
hereticis) debent accipi.

¶ Ultimo loco ponit me vigere bobemos grecos. fateor schismaticos. Nam
sanctos patres grecos canonizatos non damno. si ut Gigantes volebant in
saecula Jont e celo peliere. Sed tunc vere occurrit nobis reuerendus pater
quādo dabit Greci inobedientē et reuelli ecclesi: Romane qui sit canonizat.
et quis est hic et nō laudabim? eū? frustra ergo assumi se tolerare monachia.
quasi non esset de iure diuino. sed quadā tolerantia populari consensu fidelium
inducta. Quod per maxime liquet ex S. egeuo inducto qui primatum inter fideles
sibi oblatum reiecit. At sensum sequat reuerend? pater non verborum contum-
et reperit in e. l. s. sum. nā optimi patris humilitate. ut plus mirare et vni-
litate sua in vrbem patriarche Constantinopolitani inhi. geret. q̄ q̄ in spiritus
stationis aut sagitte de eo haberet. Unde etiā Seruū seruoꝝ se primus scripsit
Et q̄ hoc sit verum. si tam diligens est reuerendus pater Siegorn lectoꝝ. pos-
sunt in eiusdē epistola legere (sicut transponit in decret. Canon. 2. q. 6. de cetero)
vni potestatis sue memor. humillimus pater diuitiar et glorie cōtempo: scilicet
bit. alios episcopos preter q̄ Romanū in ptem vocatos sollicitudinis. non la-
ple. tudine potestatis. Nemo est qui hic dubitare possit quin reliquis episcopis
p̄ ptem. Romano vero pontifici plenitudine ex grāmatico sensu dare velit.
Ob id rogo reuerendus pater ea que dicta sunt vel pallos v̄ per me. nō sem-
p̄ reuere in adulariōs studiū. quippe adulari nō didici. adulari etiā nescio.

Sexta die Julij hora
septima mane

Martinus exorsus est.

¶ Postq̄ bert egregio. d. non parus sed iudicis officium usurpans. contra eos
uentonis pactam et voluntate illustris: pan: Georgij patroni no. in. me. ro. rō.
definitur et proclamant: hereticū. cum sui offi. si fuisset solum ad ducto raitos
nibus et auctoritatibus. iudicatus relinquere essem berent. us nec ne. In quo si
non est violata publica fides viderint in quorum interest.

¶ Ad causam primū obiecti q̄ errores vob̄ pestilentiss: vocauerim Christianis
missimos. de quo testor: meam innocentiam. Nec hoc poterit vnq̄ probare. et ex
posito ut assignet eos de. n. articulos quos pestilentiss: vocauerim Christianis
missimos aut vocem suam reuocet.

¶ Secundo criminatur qđ cōmiserim sanctos grecos cū schismaticis. quia aliud faceret qui non haberet quod diceret. cum certissimū sit tpe nouissime vastate Constantinopolis fuisse integerrimos christianos in greca. postea in Italia receptos. atq; etiam si hoc non vgeret adhuc stat qđ vsq; ad conciliū Nicenū saltem fuerint integri Christiani p totum orientem non subiecti Ro: pōt: vt clarissime testatur decretū eiusdem cōcilij Niceni dicentis lib: 10. hisq; ecclesiasticis. Et vt apud Alexandriā vel in vrbe Roma vetusta consuetudo cōseruetur. vt ille egypti. hoc suburbanarū ecclesiarū sollicitudine gerat. Idem conciliū nō Romano. sed hierosolymitano tribuit honorū p̄marum dicens ibidem. et vt episcopo Hierosolimorū antiquitus tradita honorū p̄rogatia seruetur. Quod si nec ista satis sunt qđ tñ adhuc concludit quod egre. d. satis salubris tacuit quod ecclesia Christi. 20. annos administrus fuit añq; Ro: ecclesia nasceretur. Ideo ridicula est eius confutatio quod fingit me miscere sanctos cū schismaticis. cum suos schismaticos assignare non possit.

¶ Tercio. cum confutasset rationem meā qđ scz non confirmarentur episcopi grece a Ro: pon: Dixit hoc nihil esse cum nec plebani passim confirmantur a Ro: pon: Quis non videt hec p̄lendi tempis gratta dicta? cum plebani tñ ab episcopis ordinentur simul hec oīa remitto ad prius dicta de Hiero: ad euagriū Eadem causa et illud toties repetijt de Humidia. cū illi scribantur venisse ad Romā nō vocati. et accusentur qđ venerint. 2. adhuc d. d. ius ex hoc facto Ro: pon: diuinū tribuit. Sed et illud qđ Epiphanius Cyprius Joā: Chryso: deposuit. non pro iure sed facto accepit. Et sic vult confutasse. cum ille egerit secundū statutū Niceni concilij 2. auctoritatē Cypriani de ordinandis episcopis extra auctoritatem Ro: pontificis. Stat ergo adhuc inuicte qđ Ro: P̄marus aut nō est iure diuino formatus. aut totius orientalis ecclesie sanctos effines fernū damnatos. illud pretereo qđ p̄ualentia potarū. Insuper interpretatur inuis lentia heresum. quod non curo. nihilominus non ostendit grecos fuisse hereticos. cum vulgarū sit etiā per iura grecos nō haberi pro hereticis. Transeo illud Leonis 2. Amaran. vbi dicit se sequi intelligentiā antiquorū. accipiendo numerū p numero scz vnus Leonis singularis Item de confirmatione fratru Petro cōmissa nihil dicam. satis dictū est. quū nihil prober nec adhuc confusatum sit.

¶ Ad rem principalem dicit se non tenuisse ius diuinū qđ illud Matth. 16. Tu es Petrus. cū sentētis patrū sit sequutus. p̄fertim Ambrosij 2. Augustini qui dixerint Petrū esse petram. ausus etiam hoc addere quod Augustin: retractauerit. ego postea consulens librū retracta: inuento Iriū. vere em̄ retractata 2. dicit Petrū non esse petrā. sed confessam esse petram. Idem hoc dicit in bos milia quā omnes sacerdotes orant in die Pe: 2. Pauli. Vbi dicit super petram non sup te sed sup petrā quā confessus es. idem inuento in Ambrosio quāq; et ipse variet. ad hoc est simul aurea illa glossa vt gloriatur sup capitulū ita dominus dicens. Et super hanc petram 2. p hanc dictionē nō credo dominū aliud de monstrasse qđ hec verba. que Petrus respondit domino cum dixit Tu es Christus filius dei vni. qđ sup illo articulo fidei fundata est ecclesia. Ergo super seipso fundauit Christus ecclesiam. Nihil est ergo qđ gloriatur egre. d. d. dicta patrū a se stare. cum multo fortius inueniant a me stare. poterat ergo parcere lingue sue et aurib: nostris qđ rethorico boatu exclamauit me velle om̄ esse doctorem omnibus. plus velle intelligere scripturā qđ doctores. vniuersitates. concilia. et Ro: pontificem. 2. mirū esset si mihi soli tam diu occulta veritas reuelata esset. hoc em̄ non fuit disputare sed inuidiā mouere. Quod vero rider meā ratiunculam vbi dixi lapsam esse ecclesiam negante Petro. si super eum esset edificata. adducens grāmatice verbum futuri temporis edificabo. quasi post mortem edificata sit ecclesia super Petrum. Transeo quod quisq;

facile videat quid valeat, nihilominus etiam post spiritus sanctum missum
grauissimo scandalo fidei cecidit Petrus. Salat: z. cum redargueretur a
Paulo in quo permansit integra fides et confessio. In Petro quidem fides sed
simulatio aduersus veritatem euangelij. Admitto tamen qd egre. d. d. hac auc
pouare pcpue nixus nunc seipsum excludit ab ea. vt sic nihil iuris diuini relin
quatur ei. Nam si promissio rñ facta est, eundem est ad locum vbi exhibitio. p
missio est. et inuenitur illud Iohannis vlti: vbi non dicit. Petre accipe spiritum
sanctum. sed equanter omnibus accipit spiritum sanctum. quoru remiseritis etc.
Transeo et illud de Chrysostomo. vbi Petrum honore superiore fuisse dixit. d. d.
confutaturus opposuit, cum Paulus plus predicauit qd Petrus plus etiam
habebit honoris. quasi ego de multitudine laboris ac non potius de primi
tate ordinis dixerim. Transeo de vertice et symbolico suo capite. que sunt mera
verba.

¶ De decretis. miratur me dicere frigidiss: decreta et intra. cccc. annos nata.
de. cccc. annis supedeo. postea dicturus. Nam non fuit opus vt doceret añ
mille et ducentos immo cccc annos fuisse decreta. immo fuisse et contentiones
de primatu. Dicitur interim ipse d. d. qd auctoritate Dathbei intelligit pmissi
onis verbum esse no exhibitiois. cum rñ decreta ipsa sup idem verbum tan
q exhibitiois penitus nitantur. Necessarie ergo est aut decreta improprie
tractare etiam auctore d. doctore. aut ipsum errare.

¶ Quod vero non accipit negatum a me decretum Anacleth. et que de sigillat
decretis sibi ludit transeo nondum em confutauit qd idem decretum. Cepham
interpretatur caput. que inscicia tanto pontifici non est tribuenda. presertim
eo tempore vbi flourunt lingue. et iudeorum habebatur copia. Sed hoc co
stat libru decretoru nodum esse approbatum.

¶ Illud etiam graniter infectatus est qd dixi plures esse criminatores Sobes
mou qd instructores. vltimam mendaciu fuisse locurus. Video quide multa
dici et scribi contra eos sed satis infeliciter qd non nominent fraterno nomine.
q tamen Paulus Salatas lapso in pfidiam iudeoru non designat. Credo
ego Sobemus esse homies et blandis sermonib et concessioib posse attra
hi qui criminatioib et op. pbijs hereticis nois. magis induranti non est ergo
quod excusentur non esse narrandam fabulam surdo. cum precipiente Paulo
instandū sit importune oportune.

¶ De Sectis sanctis septus diximus. Illud a sit tranctandū est quod ad cons
titandā inuidiam multū olenauit. horrendū esse omnibus Christi fidelibus q
contra tam sanctū et laudabile Costantiense conciliū. non veretur dicere aliquot
articulos Huf fuisse Christianiss: et Evangelicos. quos non possit vnuerfas
lis ecclesia damnare. Respondeo inter articulos Huf est et ille. Vnita est san
cta vnuerfalis ecclesia que est predestinatio vnuerfalis. Item alius. Vnuer
falis sancta ecclesia tantū est vna. sicut tantū vnus est numerus omnium predesti
natoru. hii duo non sunt Huf sed Augustini super Iohannē ad verbū prope.
et repetunt per magistrū. 4. sententiarū de sacra: Euch: Tertius est. Due nature
re diuinitas et humanitas sunt vnus Christus. hos articulos credo constet
mecum d. Iohannes Eccius. Quartus. Diuisio immediata humanoru ope
rum est qd sunt vel virtuosa vel viciosa. q: si homo est viciosus et agat quid q
tunc agit viciose. et si est virtuosus et agit quid q. tunc agit virtuose etc.
Ite articulus vt audiuim precedente hebdomada triumphatus est per egre
d. d. Carolosta: ita vt egre. d. d. Iohannes Eccius coactus sit Scotum et
Scotistas. Capicolu et Thomistas cum vnuerfis sue factionis doctoribus
seculuibus repudiare et ei consentire.

Proinde que heri in me enomuit q̄ esse patronus Bohemox. Hereticus per
silensiter si qua similia. refero in sinum eius. hic sentit cū Jobāne D. n. quic
quid pro se dixerit. p̄ me cōtra eius criminatōes dicitū est. Illud addo q̄ recte
dicit Chriftianus: & Evangelicos preferim illum. Dicit nature zc. Quare debuit
mibi hoc admittere egred. d. q̄ pro reverentia concilij Constan: crederē hos
et similes articulos non fuisse ibi damnatos. sed ab aliquo impoſitōe interfe-
tos. Verū contra hec cum ipsum met. Conciliū dicat aliquos esse hereticos.
aliquos erroneos. aliquos blasphemos. aliq̄s temerarios. aliquos seditiones.
aliquos p̄sariū aurum offensivos. Debuit prius egred. d. p̄ sua prudentia
quelibet in suum ordinē redigere. et non contra determinationē concilij offe-
si in vntuer sum hereticos damnare. quos conciliū vix temerarios esse voluit. Nā
potest et ipsa purissima veritas temeritatis. scandali. seditionis. offensionis au-
riū accusari. sicut Chriſto contigit. Nec ideo falsus est articulus. in illo min⁹
hereticus. q̄ temerari⁹ vel offensivus et sic patet q̄ nimis p̄cipitanter & longe
citra modestiā Ecclesiam hereticus accusatus sum. quē fortassis vix offensivū
poterit pbare. Immo cū ad eum non p̄tineat proſus de articulis istis iudicare
qui erronei. qui heretici. qui temerarij. clarum patet q̄ inique & temere me her-
eticū et pessimo nomine accusat.

¶ Proinde non esse de necessitate factis Roma: ecclesiam esse sup̄iorem aliis
nondū convincit esse articulus hereticus. etiam si inter hereticos numeret. Quod
autē rōcinatur Augustini exemplo. Si vllum mendaciū in cōcilio admittatur
vacllabit vniuersa auctoritas cōciliij. Infelix similitudo est. August: de scriptis
turtis diuinit rōcinatur. que est verbū dei infallibile. conciliū vero creatura ist⁹
verbi. ideo infirma verbo dei sit per hanc comparationē. cum p̄cessum sit Con-
ciliū posse errare. vt notat Panormitanus in cap. significasti. Tranſeo illud de
essente diuine generatiōe q̄ nihil ad propositum.

¶ Ad Augustinū qui excepta scriptura. om̄i scripta cum tacto int̄ et legere.
Dicit egred. d. non esse exclusā p̄ eum decreta Ro: pontificis et cōcilio. hoc
dicitur sed non pbatur. quin solutionē meam confirmo auctoritate Pauli ad
Theſſalo: Om̄ia pbate quod bonū est tenete. Ro: pontif: et cōcilia sunt boia
ergo pbandi sunt et sic tenendi. neceſsarij ab hac regula apostolica. Quod p̄
me adductū capitulū significasti dicit se nō meminisse zc. d̄ſos Iuristas monet.
vt non pessundant leges pontificias. q̄d et ipsum valet ad conſtrandā inuictā
mibi. Nec p̄ hoc pessundant leges pontificie. si eius p̄ferant leges diuine. q̄d
cum factant d̄ſi Iuriste. pessime factant rheologi. qui in hac re etiam resistit
optimis Iuristis. Platynā p̄ me allegatū dicit non esse plus q̄ Ro: pontif: &
Augustinū Cypri: quasi p̄ Augustinū et Cypri: aut summū pontifem pbauerit p̄
matū. qui toties iure diuino se pbaturū p̄misit. nec nisi decreta sigillatim ex
hibuit. et aliquot p̄m̄ false intellectas auctoritates. Platyne nisi il tribuo. sed
hystorie que est mater veritatis quam scribit Platynus.

¶ Quod de constitutionib⁹ dicit tranſeo.

¶ Tandē fatetur grecos sanctos non esse damnatos. sed solum schismaticos.
hoc nihil est ad propositum. neq̄ ego est vniq̄ respondi de schismaticis grecis.
sed de sanctis preferim Aſcent concilij. sicut nec credo ipsum sentire de schis-
maticis latinis quando de Roma: ecclesia loquitur.

¶ Gregoriū a me inductū dicit esse sequendū s̄c̄m̄ sensum non s̄c̄m̄ contentū
verborū. et sic satis est cōſtitata mea responsio. sufficiunt em̄ sola verba Eccl̄
ana. Quod autē induct. z. q. 6. ca: de cetero. Ubi scribit idem Gregori⁹ alios
episcopos p̄ter q̄ Romanū in p̄m̄ vocatos sollicitudinis nō in plenitudine
potestatis. Debuit d. d. offidere q̄ offes ep̄os intellexit p̄ orbem et nō solum
Occidentalis ecclesie ep̄os. q̄d si q̄m̄ rime faceret nō ideo pbatur ex iure di-
uino. Gregori⁹ bō est. eo que min⁹ pbatur. quo multo in plurib⁹ locis dicitur

sentit. et magis sit mihi sus dicendi d. doctori et ipse sensum et non contentum
in suis adductis sequatur aut primū eundem sibi concillet.

¶ Ultimū quādo ego contra egregiū d. d. induxi Paulū. i. Co: int: q. fundamēta
tam aliud nemo ponere potest praeter id quod positū est. qd est Ihesus Chri
stus. dicit etiā tribuendū vicario Christi. ergo oportet sic dicere. Nemo aliud
fundamētū ponere potest praeter id qd positū est. quod est Roma: pontifex et
sic resistendū erit eui. Sentiss: auctoritati Pauli. aut reuocandū qd hec non sint
tribuēda vicario Christi. Similiter illud Gala: 2. vbi dixit Paulus qui vides
banū. (loquit de Petro. Jacobo et Johā:) quales aliquādo fuerint nihil mea
refert. Deus em̄ psonam hoīs non accipit. Ibi Paulus euidentiss: dicit Petri
magnitudinē et qualitātē nihil referre. nec eam accipi a deo. Si autē est de iure
diuino certissimū est Paulū hic mentiri. nam qd ius diuinū est. omnino accipit
a deo et multū refert. Ideoq; ista auctoritas Pauli cogit punitatē vni⁹ hoīs
Episcopi non esse de iure diuino et ideo reuocandū qd d. d. dixit de iure diuino.
cum apparenter contradicat apostolo hic. sic dico qd nisi d. d. egregius suam
sententiā mutaret tanq̄ euidentissime p̄trariam Paulo. non sim cum habitus
turus pro catholico. Nec satis sint de mea responsiōe ad obiecta. d. d. Johā:
Ecclij super p̄positione tercia decima de potestate et p̄mari Sum: pontif: que
relinquo iudicio Iudicium et omnium lectorum.

Ecclij.

¶ Cum reuerend⁹ pater mihi improperet qd iudicis occupauerit officij nihil
ad rem sum disputator. neq; hereticum dixi. sed dicta sua hereticis et maxime
Bohemis fauere et patrocinari. potissimū cum illud Bohemendū dicit e aueret
aliquos articulos Johannis Hus p̄ conciliū sacru Cōstantienē reprobatos
esse Christianissimos et Euangelicos. Ad rem potius descendam. Duos heret
p̄tulit huiusmodi articulos hodie aliquos addidit. de quibus infra.

¶ Quod vero ad grecos attinet mirum quo studio reuerendus pater eos des
fendit quos fuisse bonos asserit etiā in exilio Cōstantinopoli. ano qui deinde
in Italiā venerint. oportere me ostendere et nominare qui fuerint greci schis
matici et heretici. i. Aro: qd reuerendus pater in sua epistola obijcit mihi hysto
riarū ignorantia et ipse hoc loco noit scire qd tota nouit ecclesia. Nonne schis
maticus fuit Nestorius. non Dacodonius. Eutiches. Achacius. Johannes
Cōstantinopolitanus et longo tempore in schismate p̄seuerantes sub Eugenio
4. in concilio Florentino obedientiā fecerunt ecclesie. Quis pro pertinaci per
fidia statim ad vomitū redierint. Alioquin si greci non fuissent schismatici et
heretici non haberem⁹ de iudicōe de summa fide catholica contra grecos. vel
forte reuerend⁹ pater ignorat Thomā edidisse librum de erroribus grecorum.
Ad id qd induxit tam sepius ecclesiam orientalem non fuisse subiectā Ro: pontif:
fici. et Epiphaniū Cypri: repulisse sanctū Chrysostō: ab episcopatu qd bene
factū dicit reuerend⁹ pater auctoritate Niceni concilij et Cypriant. sed cecidit
in foueā quam fecit. qm̄. f. Chrysostō: odio impatris fuit delectus et heretic⁹
Arianus substitutus. Quē summ⁹ pon: Julius mandauit recedere et Johā:
nem Chrysostō: restituit. Quod dum factū non esset Julius papa Johannē
Chrysostō: restituit p̄cepit. et impatorem excommunicauit. Ita et contra alios
Episcopos hereticos processit. Ut non semel sed decies grecos ab obedientia
Roma: esse recessisse hysto: te tradant. Eat nunc Reuerendus pater et dica
Roma: pontif: de ecclesijs orientalt⁹ non disposuisse. vel iustificet tam san
cti patres Chrysostō: repulsam.

¶ Tertio de Nicena Synodo quā ex hystoria Scholastica lib: 10. adduxit. si
ista est cōstitutio quā in sua voluit conclusione. bona est inq; sed ad proposi
tum frigida. Jam Synodus nullo etiam eo tpe legitima arbitrabatur que
non fuit auctoritate Roma: pontif: congregata. Ita Leo. tra Darcellus.

ita Julius. sancti non frigidit pape sanxerit. circa idem temp⁹ viuentes. Con-
 stituciones eoru leguntur dist: 19. can: Synodu et sequentib: Ande q^o Patriarche
 hierosolymitano prerogatiua hono:is viderit. sed non primatu totius eccle:
 sic hoc debebat pbare dñs pater. Sexta aut^o Synodus expresse primā sedem
 dat Roma: ecclesie que transsumitur. z. dist: Quod et Leo papa cōtra Im-
 paratorē Thebaelē. et beatus Gregorius contra Johannē Constantinopolis
 tanū z Mauriciū impatorē obtinuit. Ande hoc loco id quoq^o exentā de bñs
 Grego: quem ita inducit vt primatū reiecerit. quod constat esse falsissimū. cum
 Platyne tñi tribuat. qui sic de Grego: sancto scribit. Preterea vero cū Joānes
 Constant: episcopus habita grecoū synodo seipsum Icomenicū. i. vniuersalem
 patriarchā creasset. monuisset Gregoriū Mauricius. vt Joāni obtparet. rñdie
 homo cōstantis ingenij et fidei. potestātē ligandi atq^o soluendi Petro traditā
 eiusq^o successorib: non episcopis Constantinopolitanis. Proinde desineret itā
 dei in se concitare. Et quo constat Gregoriū sine dubio sanctum et humilē pas-
 trem primatū non solum nō reiecit. sed etiā asseruisse contra impatorē z Cō-
 stantinopolitanū. Ande ego nolo tam sancto patri imponere qd reuerendus
 pater vt sui minime constans cōtraria et pugnātia dixerit Gregorius. sed vnus
 nersalē se esse episcopū negantē ad sensum datum in p̄iori disputatiōe. et tamē
 primatū obtinuit. Qd aut^o semp̄ iste fuerit mos etiam tpe concilij Niceni obs-
 seruatus liquet ex epistola. 92. Augustini z coepiscopoz ad Innocentiū primū.
 vbi inquit. Quia te dñs grasse sue p̄cipuo munere in sede apostolica collo-
 cauit tālemq^o nostris temporib: prestittit magna p̄culis infirmorū membroz
 Christi pastoralē diligentia quesumus adhibere digneris. Rñdie papa in epis-
 tola sequenti. Diligenter q̄er congrue apostolice hono:is consultiis fastigū
 hono:is inq^o illius qm̄ p̄ter illa que sunt extrinseca. sollicitudo manet oim̄
 ecclesiarū super antijs rebus. que sit tenenda sententia anti que scz regule for-
 mam sequunt. quid expresse dicit possit tpe Augustini papā habuisse sollicitū
 tudinē de omnibus ecclesijs. et q^o tunc non incepit. sed sit forma anti que regulā.
 ¶ Deinde venit reuerendus pater cum suo Hercule hoc est rōnella viginri anti
 noū. Vbi ecclesia fuerit ante Roma: Respondeo. verum esse Christi in Euang-
 gelio non expresse Romanā ecclesiam. sed Petrū principem apostolorū cons-
 titutū. Ande q^o Petrus cuius erat principatus subente dño transiit sedem
 ab Antiochia ad Romā. Quare tunc non iure humano. sed iussu dei facta est
 prima. iure prius a beato Petro habito vt restatur Marcellus sanctus mar-
 tyr et papa ca: Rogo: 24. q. 1. Licet prima sedes in Antiochia fuerit. Postē
 subente dño Romam translata est. Quis est ita desipit vt primatū velit loco
 affigere. sed hec est sanctorū patrū sententia q^o iure diuino Petrus constitutus
 sit Christi vicarius. et omnes successores quales sunt Roma: pontifices. Vbi
 locorum fuerint. sunt vicarij Christi. Roma: rex vel impator: nō est vel ob hoc
 Rome. ita videt sensisse bñs Augustinus contra Manicheos Palam est in
 quit q^o in re dubia ad certitudinē fidei valeat auctoritas ecclesie catholice que
 ab ip̄is fundatissimis apostolorū sedibus vsq^o ad hodiernā diem succedentiū
 sibi et episcopoz serie et populi consensu firmatur. Quare in epistolis ca:
 talogū refert beatus August: Roma: pontificū. hec de p̄ambulis.

Nunc ad principale.

¶ Responsum reuerendus pater inductis p̄ me. dicit em̄ Petrum iure diuino
 ceteris apostolis p̄latū. Matth. 16. Allegat Hierony: Bernb: Leonem et
 Cypriā: ad quos nihil rñdit. quāuis manu sua in suo libro fateatur beatum
 Cyprianū sensisse ecclesiam fundatā supra petram. sed ausus fuit adere q^o b.
 Cypri: ibi fallatur. Ad August: nihil est rñdere. nam de Cypriano est indubita-
 tum quod illa epistola ad Come: 8. Roma: ecclesiam vocat matricem et radicē
 aliarum. Impingit mihi q^o dictū citauerim ab Augusti: retractatū. lecto

indiciū obfcurare nequit reuerend⁹ pater. nam adeo eum ſue prioris ſententię
non penitet. vt etiam pro firmamēto bñm Ambroſiū introducat. ſed qđ ab iſta
tio induit teſtatur Auguſt: ſe per petrā etiam expoſuiſſe Chriſtū neutrā retrā
ctans ſententiā. neutrā etiam pre eligendo ſubdit harum aut ſententiā. que
ſit pbabilior: eligat lector. Auguſt: diſſimile non audit et reuerend⁹ pater vnā
ſententiā vult reijcere tot ſanctis patrib: acceptatā. et eum ſuo arbitrio accep-
tare. Unde Auguſtinū non admitto in .9. capite diſſiſſe contraria vel aduerſa.
ſed diuerſa. Quā ambas amplectat ſententiā qm̄ petra eſt Chriſtus. et petr⁹
fuit petra. Quare maneo cū Ambro: Hiero: Cypri: Bern: et alijs ſanctis con-
ſilijs ac decretis.

¶ Secundo. Cum ab oſtaria ſumpſiſſet argumentū reuerend⁹ pater meam
ſententiā debellatur. iuſſi eum vt grāmatica ratione verba Chriſti mel⁹ pō-
deraret. omnī em̄ cōſenſu Mart: 16. ſuper hanc petram edifi: et tibi dabo rē.
Chriſtus promiſiſt Petro. non tunc dedit. ſed dimittens Gramaticā ſuā quā
dicit tamē plus valere reliquis p̄b:is. opponit quare tunc decreta ſun-
dent ſe in illo loco Mart: 16. et ipſe me fundarim a qua tam recedo. Nideo.
Quia Chriſtus eſt via veritas et vita. ideo indubitate credendū eſt eum preſti-
ſiſſe Petro qđ fuerat pollicitus. Quare decreta recte argumentant ab illo loco
vbi Chriſtus promiſiſt. ſed primo poſt reſurrexerit. Sed tacite obijcit
Chriſtū non ſolū Petro. ſed om̄ib: apoſtoliſ hoc preſtiſſe dicendo. Accipite
ſpiritū ſanctū quoz remiſſi rē. Noluſt reuerend⁹ pater exprimere vbi promiſum
p̄ncipatū Petro dederit. nam in hoc cōueniſt doctores in cena Chriſtū dicit
p̄ncipatū dedit Petro. Sed primatū et prelaturā totius eccleſie pro-
miſiſt Petro. paſce oues meas Johan: vlt: hinc Siego: Chryſoſt: et alij ſancti
patres reſtant. ait em̄ Chryſoſt: Eſtimus apoſtoloꝝ erat Petrus. et os diſ-
cipulorum collegij. vnde et negatione deleta promiſit prelaturā frat̄ et Do-
miſia. 8. de peniten: Sed eadem nocte Petrus lapſus eſt et reſurrexit. poſt illū
tam granē caſum ruruſum eum ad priorē gradū duxit penitentiā. et ei p̄ totum
orbem terrarū eccleſie preſidentia tradidit. Sic gloſſa. 1. Petri. 5. paſcite qui in
vobis eſt ait. ſicut dñs ſolū Petro totius gregis curā habere cōmiſiſt rē. quare
prius promiſſum Chriſtus tunc preſtiſt. Sicut et b. Siego: ſentit. Cura totius
eccleſie et p̄ncipat⁹ Petro cōmiſiſt. ſc: paſce oues meas. Qđ ſi coram non
mōſtraſſem tibi Chriſtus dedidit. veritas tñ mentiri non poterit. et multa ſunt
facta que non ſunt ſcripta. vt eleganter docet Alex: 3. cap: cū marthe rē. Sed
ſterū opponit reuerē: p̄ q: poſt ſpūs ſancti miſſionē adhuc Petr⁹ peccauerit.
et factis magnificauit pet̄m Petri ſicut ſcribitur ad Gala. 2. Quāto diſſenſio
fuit primo inter apoſtolos Petrum et Paulū deinde inter eccleſie doctores
Hiero: et Auguſtinū. ta mē non poſſum in hanc adduci ſententiā. vt aliquis
ap̄tolum poſt miſſionē ſpūs ſancti ceciderit in aliqđ pct̄m mortale. ſicut illud
de ſc̄ificatis in vtero etiā nō admittit. At illud ſter inſtitutū. dato tñ et m̄ me
peſſo q: f. Petr⁹ in ſimulatiōe ſua peccaſſet mortalit. adhuc manſiſſet petra r
caput eccleſie. niſi reuerē: p̄ velit et hūc articulū diſſiſſicū defendere qđ nō credo.
Nullus eſt dñs ciuilis. nullus ſtatus. null⁹ ep̄ſcop⁹ in pctō mortali qđ ſum-
mā faceret Chriſtiane religionis incertitudinem.

¶ Quarto. de decretis apud eū frigiduſſi: hoc dico. toties in eccleſia ſuffoz pon-
ſtituſſes in materia fidel receptas. et qđ plus eſt. olim Roma: pon: ep̄m nō
cōfirmabat niſi mitteret ſchedā. p̄ſtatiōis fidel. in qua p̄ſtebatur ſe credere
Euangelia. quatuor Concilia. Synodos legitimas et decreta ſummoꝝum
pontif: ob eam rem Johannes papa Silbrechtū. Colonten: ep̄ſcopū noluit
p̄firmare. q: hūc fidel ſchedā nō p̄fecte obtuliſſet. vt legit⁹ can: optatū. 20. rſſ.

Quod vero Anacleti decretū refellit. distime heri qua auctoritate scilicet faciat re-
qua proba: Nam cum originalia sint pie manib⁹ nullus adhuc dixit istud de-
cretum. s. martyris Anacleti non esse. Sed Nicola: Cusanus Germanorū do-
ctiss: qui faretur se concordantiā fidei scripsisse ex originalib⁹ illud Anacleti ali-
legat. Ficum addidit reuerendus pater qz in tam. s. martyre non sit talis in-
scientia vt exponat Cepham. i. caput. quasi ad sanctitatē vite tanta requiratur
scientia. Dicamus tamen vnum. qz Cephe aut Cephas debet esse Syriacū et
hebreis quoqz familiare. valens tantū sicut Petrus vel solidū. vt Eras: post
Hierony: refert. addamus hoc et singulare qd Cusanus chaldaice et hebraice
doctus in libris Exortationū testatur Petrus etiam valere tñ sicut caput do-
mus. Quare nō tanta inscientia laborauit Anacletus si Cepham pro capite in-
terpretatur. Sed vtrūqz sit. nō video quo furo possit negare alia decreta san-
ctorum martyrum et confessorū. vt Clementis 2o: dist: Marcelli. Julij. Pelagi:
Nicola: Agathonis. Simons. Ulgilij. Benedicti 2o. Quare tantis patrib⁹
et sacro concilio malo condescendere.

Ad Scrupos.

¶ At omnīū inuitissime audiui qz reuerendus pater contra Illustriss: principis
iussu quo intacta manere voluit Illustriss: princeps a sacris concilijs decisa.
reuerendus tamen pater in hesternā obduruit sententia. 2 quatuo: proposuit
articulos inter Hussiticos p̄demnatos. quos reputat ipse catholicos. et Eui-
gelicos. pulchre certe Bohemis patrocinat. Pro conciliū tamē reuerentia vo-
luit ab impostore aliq̄ additis. Primo omnīū egregius doctor 2 nobilis Theo-
rony: de Croatia qui acta conciliū curauit impūm. transsumi fecit sub for-
ma authentica. et cum res ita manifeste acta sit Constantie Hussite tam diu
non reticissent articulos aliquos esse subditicos. Neqz poterit suspicari re-
uerendus pater quod heri assumpserat adulatoris pernicie in Roma: ponti-
ficem factum Cum Johānes Hus anno. 15. fuerit combustus Hiero: collega
suus anno. 16. Martino. 5. p̄mū electo anno. 17. ipso die Martini quare san-
cti patres et viri inadulabiles ex omnib⁹ nationibus principalib⁹ ad hoc depu-
tati. articulos illos discussērūt. 2 sacro sancta Synodus eos damnauit repro-
bavit et auctoriē cōbussit. Ideoqz a quolibet bono Christiano pro p̄demnatis
et reprobatis habendi sunt. nec imponat nisi reuerendus pater qz velim de illis
articulis iudicare. quia tam iudicati sunt. Non releuat qz cum Synodus mē-
minit aliquos esse hereticos. alios remera: seditto: et p̄iarū aurium offensiuos.
qm̄ in quēcūqz ordinem redegerit illos arti: non possunt dici Christianiss: et
Euange: et Quis non assumpserit hunc laborē defendendi totam synodum in
articulorū p̄demnatione. docamus tamen aliquid et breuibus.

¶ Articulū p̄mū iudicat Catholicū et esse Augustini c. 6. super Johāne. dico
forte reuerendus pater benigniter interpretat articulū. sed qz res non sermō
sed sermo res est subiectus. non fuerunt stupidi conciliū defensores. Verum est
vnam sanctā et vlem esse ecclesiā. sed qz sit tantū vna. sicut est vnus numerus
predestina: ad Hussiticā intelligentiā est hereticissimū. quo ipse voluit exstres
in pctō mortali velut amissa fide non esse in ecclesia. cū tamen regnū celorum a
Christo competur decem virginib⁹: Vbi quinqz erant prudentes quinqz vero
fatue. cum reliquis pabolis eidem p̄posito deseruentib⁹: Neqz August: tract:
26. sup Johāne facit totam ad Hussiticū p̄positum cōmunionē Eucharistie
cōmendans. de quo lectoris desiderio iudicū. Ita de alio dicit articulo. Que
nature diuina et humana vnus est Christus. nihil p hoc adduxit nisi qz sit de
fide. in Arbana: aliter legitur. Deus et hō vnus est Chrūs. nō deitas 2 huma-
nitas. In alio arti: diuisio immediata operū 2c. quā ipse mire in me reorquet.
et quasi a me iudex citatus suum collegā exclamauit triūphasse. De quo vos
omnes qui interfuistis potestis dare testimoniū. Qz verissime dixerit reuerendus

In Julio.
In Maio.

patet. et encomiū prius cecinit ante victoriā wittenberge. iam aliud etiam q̄
perdita victoria. Ad rem ¶ Articulū illū nūq̄ reputabo Christianū et ob hoc
Grego: Arim: z 8. dist. z. repulsi. neq̄ actum fuit inter nos an possit dari opus
indifferens. vel an q̄m̄s vita infidelī sit peccm̄. vel similia que hunc respiciunt
articulū. Unde q̄ palliando erroes Hūsticos innuit aliquādo sinistra verba
intelligi. sicut dīo Chfo euenit. que rogo comparo lucis ad Belial. Ioan:
Dus in hoc compat Chusto non passus quo ad veritatis sugillationē in pre
admissam me compare sacra consilia sacris scripturis. In quib: vtriq̄ est in
dubitata et infallibilis veritas. Nullum em̄ Christianū mouere debet et q̄ dī
cit Consilia esse hoies et ita creaturas et sic peccare posse. nam si errant. vt fuit
Consiliū Ephestinū a Leone credo papa damnatū vt Ariminense. a quisgranēs
se. tunc non sunt Consilia sed cōciliabula. Unde potius hoc cōstantissima fide
tenere debemus quidquid concilia legitime congregata in his que sunt fides
determinauerint et diffinuerint esse certissimū. Sic em̄ Chustus manet nos
biscum vsq̄ ad cōsummattonē seculi. Et si duo congressu: in noie meo. pres
rancidū est q̄ hoies sunt in concilio et ita errare possunt. nam et si vt homines
defectibiles sint. verū in consiliū legitime congregatū. non humano sensu. sed
spū dīno. vt sat pbata sint que conciliū pbauit. et non sunt p̄ cuiusq̄ singu
laritate vel captiositate vltius discutenda. sed captiare debem⁹ intellectū
in obsequium fidei. Quare m̄ro: q̄ textū negaturus Siculum comentarioē
admittit Panoimitanū.

¶ Sic quod postremo adduxit ex verbis apostoli patet. de fundamēto semp
diti hoc esse de oim̄ catholicorū sententia Chustū esse caput ecclesie. ille em̄ est
p̄ncipalis dīa. Sed q̄ Petrū constituit vicarium. et potestare ei super tota
ecclesia contulit. vbi. s. Leo can: ita dīa. z. dīst: testatur. Et m̄ro: plurimū q̄
relicto textu sancti Leo: reuerend⁹ pater arripit vbi vnam glossam textui Iriam
Immo tñ confert Chusto ascendenti ad celos vt loco sui p̄stineret hic vica
rium caput. ad quod esset recursus in dubijs. et alijs casibus emergentib⁹ ne
tota Chusti ecclesia esset vnū cōsumum chaos Anaxagoricū. Istam sentent
iam tota tenet ecclesia. sicut est in responso quo ecclesia de sancto Petro
vitur Tu es Pastor ouium p̄ncipis apostolorū. Tibi tradidit deus omnia
regna mundi. Ita oramus in ecclesia. Immo diuinus Franciscus sigillis sig
matū approbatus f. atres suos et totum orbem terrarū docuit obediri iussio
Pontifici. et in regula hoc p̄cepit. Ideo de eo canit ecclesia Francis: vir ca
tholicus et totus apostolicus. tenere fidem Roma: ecclesie docuit. Ita pluri
mi summi pontifices ita sacra concilia diffinuerūt. que breuitatis studio non
adduco. Plurime quoq̄ sanctorū patrū sententie idem sonant et approbant.
Que omnia suo tpe cum videro reuerend⁹ patris tractatū super hoc negotio.
adducere non negligam. Si tamē p̄matus Roma: pontificis tñ iuri iustit
humano et eleuatur consensu populi. vnde tunc reuerend⁹ patris mendicitas
p̄uilegiū: vnde iste religionis habitus? vnde potestas p̄fessiones audicēti pres
dicandi cum alijs innumeris p̄uilegijs quibus a sede apostolica obuiuntur.
episcopia. Archiepiscopia z curatis frequenter p̄dicentibus? Qui tamē vt filiū
obediente Ro: pontificē audiat et in eo Chfm̄. vt sic p̄ patientie bonū vitam
adipiscant eternā. Dec breuia volui adducere in p̄nti disputatōis negotio. quā
tum tempus dedit plura alioquin allaturus nisi fastidium me abstereret et
illustri: P̄ncipis iustus.

¶ Bar: Luttherus.

¶ Duo m̄st incumbunt agenda. P̄mū respondendū confutationibus egre
d. d. Secundo pro cōuentōis pacto opponendū eidem. Et quia iam triduo
respondi tempusque consumptum est. vt nec vnū possim explere. Dico
breuiter.

¶ Quod officia inducta p egre id. d. copiosissime quidē sunt dicta . sed profusus nihil ad scopū . cum iam per tres dies pmiserit diuiniture acturū se contra me . nec adhuc audita est vna auctoritas diuini iuris preter illam Matth. 16. Quā officia audiuim⁹ q̄ varie tractet a sanctis patrib⁹ : et q̄ maior pars . eorūq̄ las tior sententia pio me stet . Anum ipse locum Augusti . et alterū Ambrosi . p se adduxit . cetera omnia fuerunt vocabula Pelagij . Anacleti . eorum qui iura bus mana conscripserūt . Cyprianus vero fere totus mecum sentit quod cōmittit iudicia prudentis lectoris . Similiter et clariss⁹ tex⁹ Hiero : ad Enagrijū et sup Actum . Deinde Grego : in registro p senas ferme epistolās . Post hec histore et vsus orientalis ecclesie . neq̄ em̄ quidq̄ facit ad rem quod d. d. se hñt : Grego allegauit . Nestorū et ceteros . non erant illi ecclesie orientalis . possum et ego latinam ecclesiam sic describere p pelagios . Manicheos . Iovinianos . Vigilāianos Heliopitā : et similia monstra . sed abist vt ppter paucos malos et schis maticos totam aliquā ecclesiam schismaticā appellem . Cetera non potero ples qui Et referuo mibi picipue art⁹ Johannis Huf mibi obiectos et inter eos nouissimū de humanis actibus ad calamū et papyrū et cetera officia que has bebā opponere . vt que hic facere non possim exclusus sp̄a c̄is prestem p scrip turā . voloq̄ in hoc cedere et obeduisse Illustriss⁹ : principi studiox patroni cles metūss⁹ : iussis de q̄ vos dños Notarios requiro ⁊ auditores in testimoniū voco

Die septima Julij anno . 1519 . mane
hora septima . Eccius .

¶ Quia reuerend⁹ pater heri horā habuisset r̄ndendi ad nostra vt sic Illustriss⁹ : p̄ncipis iussa fuisset⁹ executi vbi r̄ndendo plurimū p verbum transeat ap̄ pellauit ad calamū . tamē deliberatiōe habita . propofuit se iam plentis respōsurū . Cui ego non dissenti p veritatis amore et elucidatiōe . Admitto quō res nerend⁹ pater magno boatu audet corā tot doctis viris intonare . q̄ dixerim me pbatum de iure diuino Monarchiā ⁊ primatum in ecclesia . cum tamen solum allegauerim dicta s. patrum . decreta pontificū . cum tamen adduxerim et ius diuinū Matth. 16 . de promissioe edificatiōis supra petram . q̄ Christus spālter rogauit p fide Petri . q̄ spālter et pmisit vt cōfirmaret fratres . q̄ spālter et cōmisit in p̄sentia Johannis ⁊ Jacobi vt pasceret oues trib⁹ vicibus . et hoc ius diuinū ita esse intelligendū . tunc adduxi sanct⁹ : patres . summos pontif et martyres . consensum concilioꝝ et omnium vniuersitatū . quare ex iure diuino pbatum est esse primatū in ecclesia dei nisi q̄ reuerend⁹ pater intelligentiā suā pponit intellectui tot sanctorū patrū . summoꝝ pontificū . et sacri consiliū . cum laudabile Cōstantiense consiliū talem articulū inter pestilentes Johan : Huf dānauerit . Ad q̄ reue : pater silet . si vult afferre meliora . p veritatis elucidatiōe q̄ heri potuisset fecisse iuxta Illustriss⁹ : p̄ncipis iussu . sum paratus audire . co pacto q̄ dum fungit officio r̄ndentis . iam in fine actus nō transferat se callide ad psonā opponentis . sed quecunq̄ oppositurus sit corā istam inelutibilem veritatē . paratus sum his adductis r̄ndere ⁊ ea diluere . de quo p̄fessio .

Abartinus .

¶ Cum heri statutū esset noie Illustriss⁹ : prin ⁊ p̄fons nostri vt materia ista consūmaret eo die . et egred. d. maiorē p̄e t̄pis sine necessitate ⁊ odioso q̄ decebat hoc splendidū auditōiū . cōsumpisset mibi p tridua r̄fione vnica fuit reliqua horula . qua tante sarraginis sine r̄nderem simul et opponere . Placuit postea gratuito affectu eidē Illustriss⁹ : p̄ncipis n̄o . vt copia daret mibi et r̄ndēdi et opponēdi . de quo gr̄as ago Illustrissime gr̄e sue q̄ maximas . Ideoq̄ ad ppositū veniendo anteq̄ ceptā besternā r̄fionem q̄tinuam . primo hanc materiam

tinā nebulā d. d. Eccij dispellā. Ubi more suo satis odiose et semp obijct huius
sitticas puitates. nō obitante q̄ toties me expurgauerim. Ideoq̄ paulū p̄fabor
Beruante q̄ intelligam me pessime audire apud vulgum.

¶ Declarabar autē se non impugnare nec Christiane a quoq̄ impugari posse
p̄matū et obedientiā Ro: eccle. vey eo p̄tractū esse vt declarare se oporteat.
Eū p̄matū nō esse de iure diuino. sicut neq̄ impatoriā p̄tatem apud Germanos
nos im. p̄bari posse. q̄uis in sacra scriptura non fundatā. q̄uis d. Eccius dixit
verum esse eam esse p̄ueneriā an p̄matū Ecc: Ro: sit de iure diuino q̄d im:
p̄bare cōstat esse hussiticū. et articulū a Cōstantiensi cōcilio p̄demnatū. esseq̄
dolendū si Christianoꝝ corda tam frigida essent vt nemo hoc defenderet. post
hoc cept d. Harlatine prosequit.

¶ Quod ergo inducit hanc auctoritatē Matth. 16. cōtendens sibi p̄matū pro
missum esse. satis respōsum est in precedentibꝫ. q. d. egregi: d. vix duos auctores
habet et eodē ambiguoos in suam sententiā. cum tamen maior pars statuat
Petrū sibi fuisse p̄sonā oim apostoloꝝ et fidelū. q̄d et ipse textꝫ p̄sa sua viget.
dū Chrysos interrogat omnes et nō solū Petrū dicēs. Uos autē quē me esse dicēt.
et sibi Petrꝫ os aploꝝ vt Chysost: ait 2 p̄sona aploꝝ. vt Hiero: 2 Duge: dicūt
et Beda et August: et Ambro: responder p̄ omibꝫ. Ideo dixi nihil p̄bari ex
hac auctoritate de p̄matu. Item q̄ textus ipse non dicit sic. Tu es petrus et
sup te. sed sup hanc petrā manifeste indicās petrā altam a qua Petrꝫ dicit sit.
Proinde cū sint vulgata iura et ipsi Roma: pontifices testent interpretatiōem
scripture magis valere apud doctores q̄ apud se ipsos. in causis vero de sc̄is

¶ De articulo illo Hussitico dixi satis heri q̄ nondū p̄batū est (dēdis secus.
eum esse hereticū. hoc p̄ responsione maturina. Reduendo ad hereternā quādo
egregi: d. sc̄o loco opposuit depositiōem Chysostomi ideo factam illegittimā
me. q̄ odio impatris facta sit. nego consequentiā. nō ideo potestas ordināct
et deponendi per sacrum Nicenū conciliū statuta fuit illegittima. q̄ casu forte
habuit malum vsū. Nam in eadem etiam historia scribit q̄ Roma: pontifis
victor: martyr voluit Bile episcopos excommunicare. at illi rursus tanq̄ supio:
res mandauerunt silentium et vt ecclesiam non perturbaret iusserunt libro .5.
Ecclesiastice histo: Sed et Hyreneus Lugdunens Gallie episcopus eundem.
Roma: episcopum coersit. et erant tunc temporis in Grecia Epiphanius ces
lebrissime laudatus a Hierony: Grego: Nazan: Basillus Christianissimū viri.
non tamen sub Roma: pontifice vnq̄ fuerunt. sed iuxta Nicenū conciliū statu:
ta ab episcopis prouinciarum ordinabantur. Quod vero. egregi: d. d. inducit
Iulium p̄mum excommunicasse Arcadium Imperatorem nihil facit ad rem.
nam et Bonifacius octa: ausus est et regem Francoꝝ velle e sede eijcere. non
probari ius esse quidquid Roma: pontifices pro humana fragilitate quan:
doq̄ tentauerunt. Nec mirum est sanctos istos viros ambitionis tentatione
victos fuisse. quando plus quā semel sanctiss: apostoli etiam p̄ste Chysost
laborauerūt eadem. Quod dicit episcopo Hierosoly: datam honois piero:
gattūā recte dicit. sed non probat p̄matum Roma: pontificis saltem iure di
uino esse. Etiam sibi optime dicit egregi: d. d. q̄ sexta Synodus dedit Roma:
ecclesie p̄matum. non autē precedentes Synodi hoc est enim quod voluit. q̄
synodis statutis et humano iure consensu fidelium Christi. cui non licet res
sistere datus sit iste p̄matum. Quod et datus Gregorius in registro in bec
verba dixit. Scitis q̄ veneranda synodus Calcedonens huc apostolice sedis
obtulit p̄matum et tamen nullus p̄decessoꝝ meoꝝ vnq̄ p̄sūperit acs
ceptare. Proinde nihil facit quod egregi: d. d. dicit Grego: non reiectisse p̄s
matum sed asseruisse. Legat plus lector epistolas Grego: et inueniet Grego:
prohibuisse p̄matum et tcomenticum pontificatū non vendicasse. vt ex sup:
relatis dicit: 9. satis probauimus.

¶ Ad auctoritatē Augusti: ad innocentium Roma: pontificē et hinc ad illum
Respondet legat lector utriusque verba et iudicet an ne egred. d. d. nouas signi-
ficationes vocabulis imposuit.

¶ De. 22. annis ecclesie ante Romanā dixit eū Petro fuisse transfatū primatū
ad Romā. forte volens hoc puerbium. vbi papa ibi Roma. Respondet
pbandus erat primatus qui transferret non transfatio quā libens cōcedo.

¶ Induxit etiam auctoritatē Augusti: contra Danicū: quā suspicor esse. 2. libro
doctrinē Christiane c. 8. q. in re dubia ad certitudinē fidei valeat auctoritas
ecclesie catholice que ab ipsis Ap̄torū sedibus succedenti sibi met et episcopi
por̄ sentit et populū cōsensu firmat. Nihil de Roma: ecclesia loquimur. sed vni-
uersali et pro me facti contra d. doctorem. Quia successiōes diuersarū sedium
apostolicarū sibi met et consensu populū describit Augusti: non autē confirmas-
tionē altarum sedium per vnā sedem. Hunc ad rem ipsam.

¶ De auctoritate Matth: 16. Tu es Petrus et ad inductos auctores dicit me
non respondisse. qd̄ cōmiso vobis auditorib⁹ et lectorib⁹ an verum sit. Augi-
stin retract: relinquēt electionē lectorū super duabus sententiis eiusdē aucto-
ritatis opposuit dicens se ambas amplecti sententias. quod mihi placet et sic
nihil contra me probat.

¶ Secūda auctoritas diuini iuris a dñatione sua inducta. est hec. Pasce oues
meas Johannis vlt: et gaudeo tandem post tres dies aliquādo audiri vnā
auctoritatē diuini iuris quo firmissime nitat̄ eius sententia. s; videam⁹ 2. ipas.

¶ Primū ista auctoritas videtur intelligi dupliciter. Vno per verbum diligere
id qd̄ est sibi ipsi fidere et quiduis licere. 2. per verbum Pasce idem qd̄ primū
esse et regnare. et sic erit sensus. Petre si diligis me. i. si tua queris et omnia
feceris que adulatorib⁹ tuis placent. Pasce oues meas. i. esto primus et dñs
oim. hunc sensum non habeo in meo codice. Alio modo si diligis me. i. abne-
gas te ipsum. si ponis animā tuam pro me. si etiam omnē dignitatē respicias
2. nihil nisi me dilexeris. vt egregie exponit Augustin eodem loco. Pasce oues
meas. i. doce. predica verbum. exhortare. oia. bono exemplo. s; ecce. nam ver-
bum grecū hoc loco non simpliciter regere et pascere sciat. sed suauiter et mol-
liter curare. et omnia facere ne quid desit ouib: et hunc sensum credo esse Evan-
gelicū. Proinde rogo d. d. Ecce: vt mecum roget dominū Ihesum Christum
quo velit inspirare non solum summo sed etiā omnib: p̄nificib: vt hec verba
credant ad se ptinere. non est dubium quin totus orbis obuijs manibus et p̄-
fusa lachrymis sit exceptur⁹ talem vtrum. qui scdm̄ hec verba se gerere velit.
Proinde si egred. d. d. textum diligenter inspiciat. non tuis ibi p̄ceditur et p̄-
legium vt putatur. sed p̄ceptū imponit. 2. labor hodie intolerabilis. Inuigilā.
et officium demandat ei qui de facto est vt in primo vel in medio loco cōstitus
tus. et non primū constituit. q; si vigeat officium non posse administrari nisi
primū locus potestatis habeatur. placet. sed tunc alio modo si ruendū est
iste locus. hie hoc verbum non nisi officium cōmendat. Proinde recte fecerunt
p̄sēs facti qui hunc locū ad omnes ptinere dicūt. nam hoc nemo potest negare.
si Petro hic sunt cōmissi omnes oues q; ipse non omnes p̄uit. vt b. Augusti: dicit
et actū liber euidenter demonstrat. et sic Christo inobediens fuit. Nec potest
dici q; licet p se non p̄uerit tamen p̄ alios subordinatos. Primū vt donem⁹ q;
possim⁹ reddere nō esse dicitū Petro. pasce p̄ altum. sed ipsi met in p̄sona p̄-
pasce tu. tamē hoc p̄tinet qd̄ nec apostolus. vltius nec Paulus saltem a Pe-
tro sunt subordinati. qui multo plures oues p̄auerunt. Petrus. Ideo verū
intelligenda ex tota scriptura et circumstantia rerum gestarum petentia est. q;
hec auctoritas non ad solum Petrum pertineat. aut non ad omnes oues.

¶ Tertio si per ista verba p̄babitur primatus incertus et nullus erit primatus.
q; nō possit primatus nisi sub cōditione dilectionis. nec enim oportet scripturā

dīrūpere in diuersas ptes. sed magis cōtinuare. ideoq; cum sit incertum quāto
 dīligat Chūstū. incertū quoq; erit nobis quis sit pastor noster. Et si ei non esset
 necessaria dilectio. nec nobis necessariū erit agnoscere pastorem. Rectius ergo
 dicit q; hoc verbum sit p̄ceptū datum vniuersis p̄latis ecclesie vt cōtemp̄ta
 diuinitate. dignitate. etiam ipso p̄matu tandē vita et morte sese impendat p̄
 omb: Chūstū quia est hic et laudabim⁹ eum? Transeo ea que ex Chylofotomo
 artū de vertice collegij et quō Petro tradita sit p̄sidentia orbis terrarū q̄
 offiā concedo. q; sit p̄mus in honore sed nō solus in administratione saltem
 ¶ De casu Petri Salaz. z. Ubi iterū egred. d. odios⁹ mibit ar⁹ (iure diuino.
 ficulū Hussitū obiect. Nullū esse dominū sp̄ialem. v̄l ciuilem qui sit in pctō
 mortali. Si dicerem Petrum ideo non esse p̄latum q; peccasset mortaliter.
 Rādeo hoc nō agebatur et ad Bombū est ista disputatio. scio et optime scio
 q; p̄latus malus non sit reijciendus. Ideo et ego damno Hussitū articū
 lum. Sed hoc voluit q; Petrus quādo in causa fidei p̄vinit scandalū. si non
 fuisset emendatus p̄ Paulū merito debuit amoueri a p̄latura. nam heretic⁹
 pastor aut is qui simulat in periculū fidei grauit̄ peccat. Nam hac simulatiō
 one Petri funditus p̄ibat fides Chūstī. vt Paulus dicit. ideo potius fuisset
 fa cendū. nisi emendat⁹ fuisset Petrus. vt Petrus p̄ nullo haberet necdum p̄
 sumi pontifice. peccatū mortale nocet p̄sone ipse. sed heresis nocet p̄sone cō
 munit̄ et cōmunit̄ari. Ideo gratias ago d. d. q; saltem hoc didicit ex hac disputa
 tione q; edificare sup̄ petram. sciat sub esse p̄lato siue bono siue malo. Nam
 hanc p̄cationē edificationis et petre fatis: p̄ius ignoatā. q; dixit etiam si ces
 edifficet Petrum mortaliter adhuc mansisset petra. i. p̄mus et p̄latus.
 ¶ Quod dicit olim ep̄scopos non fuisse confirmatos nisi p̄senta scheda fidei
 admitto. sum contentus. verum nihil ad tus dīstīnū. nihil em̄ derogo pontifici
 quid quā tribuit ei. ¶ Post hec adduxit Nicolāū Cusanū et excusauit Ana
 cletum s. v̄rum q; nō fuerit et necessaria tanta scientia. tam sancto viro fatore
 Uerum tamen summo pontifici siue sancto siue non sancto turpe est Euangeliā
 ignorare. cum sit pastor ouis et doctor Euangeliij. cum autē Cephe interpretur
 per Iohannē Euangelistā. c. i. dicentem. Tu es Simon tu vocaberis Cephe.
 quod interpretatur Petrus. quādo ergo filius tonitru sic tonat. qui nouit om̄s
 linguas. merito debet tacere vanitas terreni sumi. siue sit Nicolanus Cusanus
 Chaldeus. v̄l Hebreus. non q; resp̄ndā egregi: d. d. qui dixerit Petrū idem
 valere sicut caput domus Chaldeice auctore suo Cusano. sed q; laudem in
 p̄teritū disputatorē qui audeat se cōmittere in harenam rheolo: nec tantū p̄
 in Euāgilio studuerit. vt p̄mū caput in Iohāne legerit Euangelistā. Sicut nō
 bz in lib: suo quid est Cephe. q; ignosco legat tū cap. i. ad Corin: et inueniet.
 ¶ Ultimū de articulis Bohem non vale iudicare. licet nunq; dīstītat me sugillat
 re. et ego de eis transeo nihil dicens nisi q; Gregor: Arimē dīst: z. 8. re. p̄batū
 ab egred. d. ego a p̄po. est em̄ totus aliud nihil q̄ August: et diuina scripta
 resistens quidē om̄ibus doctorib: scholasticis. tum maxime Aristoteli. sed nō
 dum ab illo cōfutat⁹ est. Consentio cum d. docto: q; concilioꝝ statuta in ijs
 que sunt fidei. sunt om̄i modo amplectenda hoc solum mibi reseruo. quod et
 releuandū est. conciliū aliquādo errasse et aliqñ posse errare. p̄sertim in ijs que
 non sunt fidei. nec habet conciliū auctoritatē nouoꝝ articuloꝝ condendorū in
 fide. alioquin tot tandē habebim⁹ articulos quot hominū opiniones.
 ¶ Quod in fine sanctū Franciscū iuduxit debere nos summo pontifici obedire.
 m̄ros p̄tra que dixit. Item transeo istas cōfirmatiōes de fratrib⁹ mēdicantib⁹
 miser iste etiam habitus cruciat egred. d. d. Ego p̄ mea sententia. p̄nuncio vel
 lem me esse nullū ordinem mendicantiū. Ecce hec habui que responderem ad
 obiecta egred. d. d. super p̄positione. 13. quare nūc finita r̄sione. restat vt et ego
 moueam aduersus egred. d. que me mouent.

¶ Sic innotuit Ecclesie se obiectis velle respondere quasi et ipse respondeat su-
isset. Sic dicitur: hoc pacto nunquam sententia disputatione. accusans Ecclesiam
petulantia. que solet singula etiam verba aucupari. corrigi. p. virgula dicitur
na ut clementissimorum Georgii: interesset cuius nutu et pio sceptro concessum est
Martino impetere Ecclesiam per eam que contraria est huic iam discusse.

Martinus.

¶ Contra sententiam Egregii: d. d. videtur id militare quod satis fortiter transiit
in confutando et scribitur prime. 3. Contra: ubi Paulus detrahebat personam om-
nibus apostolis dicit. Quid est Apollus: quid Paulus: quid Cephe: ministri
quos credidistis. ubi Paulus proius vult tollere occasionem contentiois et schis-
matis. negat ullam ecclesiam ad ullam apostolorum pertinere. sed esse omnia officia
communia. unde in fine. 3. ca. dicit. Omnia vestra siue Cephe. siue Apollus. siue
Paulus. vos autem Christi. Nec valet evasio qua dicitur eos non de principalitate
sed singularitate personarum contendisse. cum manifestus textus sit. quod de dig-
nitatibus personarum prederunt. quod alii preferbant officiis Petri. alii Pauli.
alii Apollus alii vero solum Christum. Confirmat per illud Gal. 2. ubi simul
contentione seducti Salate propter humilitatem Petri commendatam Paulum et
doctrinam eius velut indignorum reliquerunt. Contra que longo textu probat
nil ad rem pertinere Petri maiestatem vel aliorum apostolorum dicens se neque ab homine
neque per hominem esse missum ad eos. nec vidisse quidem Petrum. nec didicisse ab eo.
sed omnia sine Petro habuisse et tradidisse. Si ergo auctoritas Petri fuit nec
cessaria et ius divinum. erit Paulus in hoc loco manifeste impius et blasphemus.
Ut qui nolit etiam a deo per hominem mitti videri. et proius reijcit auctoritatem
petri. Tertio et infra clarus. ubi dicit mihi qui videbant nihil preulerunt et qua-
les aliquando fuerint nihil me referunt. Deus enim personam hominis non accipit.
Ecce hic clare dicit quod qualitas petri et aliorum apostolorum nihil sua referat. quod
esset impium dicere. si qualitas Petri iure divino fuisset servanda. Eadem
impetate diceret. Deus personam hominis non accipit. cum ius divinum. et ea que sunt iuris
divini etiam sub eterne maledictionis pena precipiat. Quare videtur primus iste et ma-
testas vel quocumque nomine censeat Petri persona seu qualitas non statui iure divino.

Ecclesius.

¶ Dum reverendus pater contra me inducit tres beati Pauli auctoritates
viduum ab adversariis sedes apostolice ventisatas. et per apostolice sedis
defensores enodatas. facile et respondeo annectendo malos fucos quibus
dogma suum nititur palliare. et hominibus os et oculos oblitire. Dico primam.
De non transiisse sicut imponit locum apostoli prima ad Corinthios. 3. Paulus
ipse false adduxerit cum Paulo et Apollone Cepham. quod textus ab initio non
habet. sed in fine meminit Cephe. sed statim glossa interlinearis fatetur eum
metiore officio: Non ergo suo capite sed sanctorum accipiat sacram scriptum: reverentiam
pater. Et dico solutionem datam fuisse optimam et infringibilem et factam reverentiam
patris quo simpliciter illud nihil facit. testis est b. Hieronimus: contra Iovinianum
anum Col. 18. mihi. ubi expresse dicit supra Petrum edificatam ecclesiam. ubi fortiter
transiit reverentiam pater et nihil dicit. et infra. ut capite constituto schismatis tolli
leretur occasio. ergo quod apostolus Paulus voluit cauere schismata. prentibus
per hoc primatum capitis non abstulit. quod schismata melius tolli non possunt. nisi
per caput. Unde nec verbum facti nec aper ad oppositum de negatione primatus
quare false auspicatus est hoc de me ut duos adduxisse sanctos patres et eos
ambiguos. cum certos et indubitatos adduxerim Augustinus: Ambrosius: Hieronimus:
Chrysostomus: Leonem. Bernbardum. Quod autem laudat me amplecti ambas Augu-
sententias lib. 1. retract. c. 21. Et affirmat seipsum facere idem.

¶ Regant. d.
Dicitur se se
esse ut sup
prestat est

¶ Quod vero secundo loco inducit Paulum ad Galatas quasi ille scripsit contra petrum
volens Galatas confirmare in fide et toto ibi processu ostendat se equalem fuisse petro

et alijs. q: nō ab hoie. neq; p hoie accepert. Dico q; si reneren: p̄ tam dīlis
gens esset veritatis inquisitor. sicut p̄mittit. didicisset vera fundamenta et intellē
gentiā scripturaz. vt non opus esset ita scianter eum in tanto p̄fessu dicere. se
pnū velle resistere mille. ita habet veritas et negociū in ap̄latu et ordīne digni
tate. Ap̄t omnes fuerūt equales hoc sacra scriptura. hoc s: p̄es voluerūt. pas
lam dicit Hiero: nō resp̄hendisse Petru si sciret se imparē. ita Anacletus cans
In nouo. dicit ap̄los in equali p̄tate dotatos. ita Cyprius: ita et alijs. Cū ergo
Paulus affuerit designatus ap̄lus a Ch̄so. ingenue dixit se non ab hoie. neq;
p hoie accepisse. et q; Jacobus et Petrus sibi nihil cōrulerunt. oia em̄ ista ad
ap̄latū referenda sunt. Aliud vero est de p̄tate regiminis et administrationis.
vbi cōcora est sc̄tōz p̄m sentētia. conciliū cōtra Joannē Hūf ad sp̄m Petru
hulusmodi p̄matū p̄tinuisse nō ē recte vltur sacre scripture. testimonijs. sed
cas aliorum trahit pro suo arbitrio. contra quā s: spiritus efflagitat. quod em̄
hodie ponderabat Paulū dixisse nihil referre ad eum quales fuerint. non hoc
quod volebat reuerendus pater. sed hoc sc̄at Petrum et Jacobum et ceteros
fuisse idōtas et minus peritos. anteq; cum dño ambulassent. et sic deus perfos
nam non accipit. Sed inquiet vt est cordaculus. hoc est cōmentū Ecclianū.
legat Ambrosiū eodem loco qui sententiā Pauli nō corūpens ingenue testat
ecclesiā fundatā: supra petrā quare nisi firmiora adduxerit. rogo ab Instituto
desistat. Uā hodie dū dīssim arti: esse Hussiticū obedientiā ecclesiasticā nō esse
expressam auctoritate scrip: sacre. R̄ndit breuib: articulū nō esse hereticū. Mal
lem punctim agere cum reuerendo patre et dicere. Iste est articulus damna
tus. et ipse tenet eum. itaq; tenet articulum damnatum et reprobatum.

¶ Item quero si articulus nō est hereticus. vel est temerari⁹ vel sc̄ditiosus. vel
offensiu⁹ pla: auritū. vti cūq; dederit ipse pater. erit vel temerari⁹. vel sc̄ditiosus.
de heresi suspect⁹. plas offensaures. p̄ra theologicū Institutū. Mirū ē colore
pauonico omet verba Christi Matth. 16. Quia Ch̄sus omnes interrogauerat
discipulos. et ita Petr⁹ pro omib: r̄siderit. quis hoc negat? Sed de sua farina
addidit. p̄terea Petrū pro se et alijs ap̄tis dicitū. Tu es pet: et s. h. p. qd tanq;
cōmentū Lutherianū non recipio cum s. patribus.

¶ De Chyffosto: mirū quā facit insuriā sancto patri. q̄si legitime et sc̄dm des
creta concilij Nice: fuerit destitutus. cum exploratū sit ab historijs. post Eus
sebiū Antiochenū credo schismaticū cū alijs Roma: pont: rebellib⁹. Ch̄sia s
nos ep̄os fuisse expulsos qui a prima sede refugii q̄rentes ab impijs schisma
tici repulsum passi sunt vsq; ad tpa theodosij Ch̄sianiss: imperatoris. Ubi tūc
schismatici. 30. annis sedē occupassent s. Grego: Nazan: Cōstantinopol: ep̄is
copatū accepit nō ambitōse. sed ne alijs schismatici succederent.

¶ Sane: hō Chyff: insuria p̄ Epiphaniū pulsus Aristatio schismatico subste
turo Ro: pon: auctoritate regressus est. Nec valet q; r̄ndus p̄ tūc Ro: pon: et
sc̄tōs sibi adherētes calūniat q̄si de facto. nō de iure p̄cesserint illos schisma
ticos. Qd̄ nudis suis verbis ait et tot sc̄tōs etiā a d. p̄re cōmendatos Ro: pon:
nō p̄sensisse. Uā sine causa sc̄tōs illos p̄es ante mille ānos videntes r̄ndus p̄
sā incipit ambitōs insulare. a q; vicio a tot sc̄tōs ab oi ecc̄lia h̄it sunt imunes
ita captiosus est et simplicib: illudat. q; b. Grego: noluerit se cōmentū et v̄em
p̄tōse appellare. nā platynā tantū fecit p̄dicte. hystorie vt dicebat sequit⁹ ves
ritatē. iam platynā p̄ suo arbitrio reijcit qd̄ vbiq; existimat sibi licere.

¶ Decretū allegat p̄ se. si alleget respuit. et dū text⁹ aptissim⁹ etiā Leonis cans
Ita dñs. 19. dicit cū s̄tib⁹ habeat sibi s̄rtos. gloss: acceptat. s̄t p̄t Penelopes
vt p̄ locū dīcā. cū dña potiri nō poterāt. ancillas se q̄bant. Certū est sc̄tōs q̄q;
pont: scrip̄sisse se v̄les ep̄os. vt Sixt⁹ vt victor. et vt in Calcidonei p̄llo ecclē
mat̄a fuit Leonē. vltur Leo scripsit cōmentens p̄sarcha. q̄s hūiliter et Ch̄s
sōr̄z sequētes ponti: ab eo noie sibi sparūt. melius se seruos seruoz fatentes.

Et ne crederent velle se tollere episcopoz auctoritate. vt dudum ad illa rñdū
sancti Thomae lib: de impugna: fidei de epistola Augustini facit vobis dñs
auditorib: negotiū vt verba legatis. verba audita fuere Innocenti⁹ ante centu
m et mille annos dixit esse veterum more consulendum pontificē in ijs que
sunt fidei. Ita dictum contra Manicheos voluit reuerend⁹ pater transplāare
in hortum suū. at hoc non faceret. si epistolā Augusti: legat. In qua non seriem
vniuersitatis episcopoz. sed Roma: pontificū enumerat ab ipso Petro vsq;
ad tempora sua. Solutionē p me datam de. 20. annis dicit p me non pbatā.
acutus est disputator: reuerend⁹ pater hoc nondū sciuit debere rñdentem p
bare suam solutionē. semp arbitratus sum rñdentem offerre solutionē oppos
nenti improbandā. Debilis fuit Hercules suus si alieno Marte nititur. q; vero
tanta laborat impudentia. vt audeat illustriss: dñationib: et reuerendis patris
nitatib: vestris suggerere quasi primū caput Iohannis non legerim. In signis
pfecto temeritas cum puer nondū decennis demptis pphetis biblīam totam
legerim. sed hoc nihil ad rē quantū quisq; legerit. Dixi Anacleū defendēdo nō
vsq; adeo inf: itam fuisse interpretationē eius Theophas. i. caput. non ignoia
q; Kephale grece caput fcat. sed quia apud Ioannē quē heri vidi apud Augu
er glossam ordi: Cephe interpretat⁹ petrus. Petrus autē Tusano auctore etiam
fcat caput domus. que omnia in risum tradit reuerend⁹ pater. de quo intolent
ordinandi iudices. At illud prestantius q; auctoritatē pascē oues tantis am
bagib: inuoluit. solum vt hoies videntes faciat non viderē. mitto q; tam rñdū
culam attulit expositionē a se fictam. Sed ad alium eius sensum veniam. vbi
multa dixit. ar ego non singularitati studens que est mater erroium. s. p̄m ses
quutus sententiā et sancte matris ecclesie accepti verbū Pasce. q; cum pastore
sibi cōstituerit et primatū dederit vñs ecclesie. Ita Gregorius: Chrysostomus
lexerūt ita Ambrosius: Luce vlt: heri p me non allegatus. ad quos pulchre p̄ter
grediens nihil dixit reue: pater. Verū a trull: Augusti: sententiā cuiusmodi debet
beat esse pastor: quē et ego admitto et credo quēlibet fidelis orare vt r̄ summus
pon: quilibet Princeps. quilibet prelatus. quereret honore dei et subditos sa
lutem. q; hoc sit verissima pastura p quam sicut hic principant in terris. cui
eleuant vt regnent in coelis. Quare Augusti: non aduersa. non pugnatā. sed
falsa dicit ex quib⁹ prelatus intelligere debet qualis sua sit institutio. Nec valet
quod reuerendus pater adduxit sub conditōe et cōmissas oues. cum nulla sit
adhibeat cōditio. nisi sua paternitas aliud habeat euangelii q; ego. At quia
lis debeat esse pastor: significans Christus dilectionē r̄ amorē dei a Petro quē
rit et sic eum pastore totius ecclesie fecit. sicut canit. s. mater ecclesie. r̄ reuerend⁹
pater orat vel legit. Tu caput ecclesie pastor ouium r̄. quare iure dñs ino hui
bemus hoc loco debere prelatus dilgere deum. habemus Petrū constitutum
pastore ouium. sicuti. s. Gregorius. Ambrosius r̄ Chrysostomus: etiam grecus inter
lexerūt. Non refert frennis rattuncula in dñerum a reuerēdo patre inducē.
Petrū non offēs pauisse. q; nostro noie agitur et nos fecisse videtur. Sicut
Clemens. 21. vlt: dist: testatur petrū ordinasse presbyteros. episcopos et dia
conos. qui p vniuersum orbem terrarū Euangelii seminarent. vt legit in cano
illis. 80. vel. 81. dist: Unde missus a p̄ncipali sicut fuit. s. Paulus. non cogit
mitti ab ipso vicario. tamen Petrus ascendit cum Tito. ad Gala. 2. et con
tulit cum Petro Euangelii qui dederunt ei veteram societatis. Porro q; can
dit in me glossam nunq; a me cogitatā quasi dixerim Edificare supra petram
sit subesse Ro: p̄ncipali. o somnia. o verborū portera. nunq; hoc fuit mentis me
Christus em edificat ecclesiaz. nō h̄t q; sub sūt. subiecti em edificate ecclie esse debent.
¶ De Gregorio Ariminensi. cui⁹ ista mihi displicet. et placet. nihil iam ad apo
sitū. Nolo q; in ista dñerticla descendere. sed vt acceptum⁹ defendam⁹ articulum
Cōstitū: p̄ncipali ecclie. r̄ quēlibet hui⁹ dixerit errare r̄ vitari r̄ honori p̄ncipali dñerē.

κεφαλη

Bar: Luthherus

¶ Anteq̄ ad auctoritates a me oppositas veniam breuiter discurrā que egres
d. d. de besterna et hodierna responsione mea comiserunt. Ubi inter cetera tanq̄
cōsumptis om̄ib; armis desperans. in vnū articulū Constantinens: cōcilij extres
mū fiducie presidij collocat. et octosissime reperit et inculcat quasi nō abunde
satis supra ad ipsum sit r̄sum. Dicam t̄i adhuc semel.

¶ Quando articulus de opibus hoim̄ inter damnatos recensetur. et a sancto
Paulo et Augustino asserit deinde p̄ Gregorij Ariminens: p̄ om̄es vniuersitas
res vsq̄ hodie defendit nō mouebo: octosissime inculcationib; vnū articuli donec
egre: d. d. pbauerit conciliū non posse errare. non errasse. aut etiā non errare.
cum conciliū facere in a d̄m̄ non possit. ex eo q̄ natura sua non est sus diuina
nā. Ideo neq̄ hereticū est nisi q̄ p̄ra sus diuina est. hec p̄ isto articulo.

¶ Quod Chrysostomū legitime destitutū carpit nō intellexit in e. cū clare dixes
rim hodie potestate ordinandi et destituendi episcopi fuisse legitimā in beato
Cypriano et Theophilo quanq̄ an bene tum vsi sint an male hac potestate
legitima nihil disputauerit. Sufficit mihi q̄ citra auctoritatē Romae: pontificis
tot sancti et celeberrimi viri Grece catholicissimi non schismatici potestatem
habuerūt ordinandi et destituendi episcopos. Euenit etiam egregie q̄ anti
quos sanctos insinulauerim ambitionis. nec attendit q̄ dixi etiā in apostolis
hanc fragilitatē fuisse p̄ire Chrysostano.

¶ Quod Platynā ita nūc magnificat aduersus sanctū Gregorij: mea auctoritas
re. satis claret cuiuslibet vs̄ mediocriter ingentoso q̄d concludat. Ego enim ex pla
tina hystorias accipio et non amplius. q̄ aut idem Platyna rationes quasdam
adducit. respuo p̄pter auctoritatē Gregorij: s̄ram.

¶ Jam illud transeo q̄ Sixtus. victor: scripsere se v̄les p̄ntifices. et Leonis ac
clamatū sit in concilio Calcedoniensi. de quo hodie satis dictū est. Illud ob
seruandū q̄ sequentes pontifici dicit egre: d. d. humilitatis formā in Christo sequen
tos sibi rēperasse ab hoc noie q̄d ego aliter intelligere nō possum quā q̄ causa
humilitatis iure diuino detraherent mendaces et inobedientes facti fuerint. si
sus diuina est. hoc est. p̄ceptū fuisse eos v̄les pontifices Innocentij respons
suam epistolā ad Augustinū repetens dicit veicrem morem fuisse consulendi
Roma: pontifices in his que sunt fidei. Optime dicit et placet preferit in las
tina ecclesia. sed quid fidei et p̄matū? hoc est quid ad p̄positum?

¶ Causatus est etiam q̄ exegerim ab eo pbationem solutionis de. 20. annis
dupliciter deficiat egre: d. d. primo q̄ ipse fuit opponens sem̄ quattuor dies et
hac hora solum cepit esse respondens. Deinde non exegi vt. pbaret solutionē.
sed translatum p̄matū cum Petro.

¶ Excitans se etiam de Sephe q̄ Petrus interpretat apud Johannē adhuc
p̄siste in eo q̄ Petrus etiā significet caput domus quasi videlicet Johannes
grece iſtatur? Euāgelij. nō grece sed Caldaice sit loquunt. ne forte intelligeret?

¶ Verbum pascere sic accipit vt cōstitutionē v̄tis pastoris scire velit et ad hoc
Gregorij Ambrosij: Chrysostomi: heri non allegatos ad quos ego nihil dixerim.

Dicam q̄ nunc si sui oblitus et simul oppono regulā dicit Augustini. q̄ omniū
scriptorū dicta iudicanda sunt p̄ diuinā scripturā. cuius est maior auctoritas q̄
totius generis humani capacitas non q̄ damnē illustriss; patrū sententiā. sed
q̄ eos imiter qui proxime scripture accedunt. et p̄re om̄ib; si aperta fuerit scrip
tura eam ipsam amplector. Cum ergo clarum sit pascere vt vocabuli et vsu
scripturæ non scire nisi docere. curare oues. sic petrus accipit v̄t: Pascite qui
in vobis est gregem. non oportet vocabulū equiuocare et simplicē sensum sine
necessitate relinquere. Dissoluit etiam q̄ dixi esse conditionē in verbo Chrysi
si diligitis me. q̄si ego arbitrer non modo conditionē. sed et pactum esse inter
Christum et Petrum dum ille dicit Diligitis me et hic respondet. Amo te. omitto.

dialectica in qua exercitatus est d. d. Et cōiunctionē cōditionalē Si. velle aut
dicere quid diceret ad Decretalē de elec. c. significasti. Ubi patribus pontifex
manifeste dicit hęc conditionē esse Si saltem a deo valet auctoritas Ro: pon-
tificis. sicut hucusq; contendit. dicit enim ad sensum.

¶ Et rationē meā sic confutavit q; Petrus non omnes pauerit q; inquit q; nō
nomie agitur et nos fecisse dicimur Quāq; non credo per hoc d. d. voluisse
satisfactū rationi mee. cum dicere non possit Paulū noie Petri predicasse. qui
contra ad Ro: pūmo apostolū se dicit pro nomie Christi. q; ex eo cōiunctio. q;
dicit petrū auctore Clemente ordinasse episcopos. presbyteros. diaconos qui
p totum orbem Euangeliū seminarēt. inter quos Paulū non numerat. Sed
hoc videtur ad rem facere q; missus a principali non cogit mitti ab ipsius vic
caro. Hoc admitto si fuerit pūmū pbatum Petrum esse vicarium. Nūc vero
non minus Paulus est vicarius q; Petrus. vt iam dictum est. q; noie Christi
sit apostolus et sic tot vicarij quot apostoli.

Nunc ad propositum.

¶ Ad auctoritatē Pauli pūme Coim. 3. pūmū. dicit Cephe non esse de rebus
ab initio. Sed in fine memorari. ubi glossa fateatur Petrū maiorē omnib; leuis
culū hoc est. transeo. cū in principio pūmi cap: vtiq; ponatur Cephe.

¶ Secundo dicit aliud nihil q; nec verbū nec apertē de negatiōe pūmatus sit
in textu. et sic vult solutā istam auctoritatē. Adiecit tamē auctoritate Hierony:
August: Ambro: Chy: Bernhar: Leo: et ceteri dicentū Petrū esse petrā. contra
que dico et replico hoc scđm dictū nihil est ad ppositum et sup satis disputatū
an Petrus sit petra. Similiter et illud non soluit q; dicit nullū verbum. nullū
aplicem esse de negatione pūmatus. q; si etiam Hiero: cōstituat caput vt occat
schis: tollatur. satis robuste pugnāt text? apertus qui tollit caput vt occasio
schismatis tollatur. Dicit em̄ quid Paulus? quid Apollo: volēs solum Chy:
esse caput quo vere tollitur omne schisma nō est mihi satisfactū sic ad risonem.

¶ Ad auctoritatē Salatas. z. dicit quidē apostolus omnes equales quod et
Hiero: can: In nono. testant. Sed aliud esse potestare regimē et admīn-
stratiōis his tribus verbis Soluere tantā auctoritatē est mihi satis mirabile.
sed et nec intelligo quid velit quō distigat regimē et admīstrationē Qd autē
dixit Paulū ascendisse cū Tito ad Petrū vt conferat Euang: cum eis. clarum
est textu precedenti et sequenti. vt et Hiero: ipse exponit. nō hoc fecisse Paulū
vt consuleret Petrū super Euangeliū. qd iam plus. 14. annis p̄dicat et nō
ab homie accepisse iactauerat sed vt pseudaptoz os obstrueret. Salatas cō-
firmaret eadem esse que ipse et ceteri apostoli predicassent.

Eccius.

¶ Qd reuerend? pater articulū Johan: Huf de obedientia ecclēastica p̄miserit
alteri articulo de opibus humanoz actū auctoritate Grego: Arimi: qui per
omnes vniuersitatis defendat. que adhuc in eo loco in nulla vniuersitate p̄mis
in plurimis fuerim audiat defensum. petis tñ a me vt pbem et cōciliū nō posse
errare. nescio quid sibi velit ista petitio an facile laudabile et Cōstantiense cons
ciliū vellet hęc suspectū. hoc dico vobis reuerē: pater si creditis conc: legitime
cōgregatū errare et errasse estis mihi sicut ethnicus et publicanus. Quid sit hoc
relicus in p̄stita non discutiant.

¶ De Chysofostō: non vult eius expulsiōne se iustificasse sed ordinatiōne ep̄o-
n Riceno p̄cilio institutā laudasse placet mihi p f. Chysofost: reuerētia. Et semp
Ro: ponti: in diuersis nationib; diuersos p̄miserūt modos ep̄os eligendi tamē
ex Grego: Nazari: et Chysofostō: restituto satis liquet interuenisse auctoritatem
Ro: ponti: qd s. Athanasius Alexandin? s. Paulus et alij orientalis ecclē: ep̄i
testant. qui se ad Ro: pon: p̄ restitutōe ptulerūt. Qd in ap̄lis quocq; quid bu

mane fragilitatis fuisse assignat nominus. sed cum publice fungerent officio
absq; iudicio et causa tam sanctis viris non est detrahendum.

¶ De platyna dicit se recipere eius historie auctoritate et ego neq; auctoritate
ex platyna adduxi sed historiam. ¶ Ad Innocentiam respicit ea nihil facere
ad oppositū qd de latina illū probat ecclesia et non de alia. Sed q; hec est glossa
Lutherana nulla auctoritate fulcita vel persuasione ea facilitate p̄tēno q̄ adducit
¶ De. 20. annis respicit me fuisse opponentē tam triduo. debere utiq; fuisse n̄ssi
reue: p̄ suis cauteis aliqñ fecisset ex opponente r̄sidentē. nō est hoc oppositū
argumentū. sed ipse posuit. et certe cathedra illam Petrus non secum sumpsit
ad Romam sed primatum transfudit.

¶ De vbo pascere vult dimittere Grego: Ambro: Chylof: Quia simplex verū
bū nō debeat equiuocari. dico quis hoc ignorat verbū pastoris esse nomē officij.
honoris et etiā oneris. Uñ et prelatis acceptū officij et simul pascendi on⁹

¶ De p̄ditiōe nō receptio allegata p̄ reueren: patrē q; nec Chri: sicut ipse semp
inheret ltere p̄ditiōe iunxit pasture. nam sic error confirmaret Hussiticus qd
non existens in charitate non episcopus prelatus pastor: r̄c.

¶ De ca: significasti de electiōe scio Serlonē et alios doct: p̄dērare in materia
an p̄ditiō sit supra papā. sed q; verba decretalis nō sunt adducta. nihil possum
dicere. sed cōf̄ctio nolens me huc allegare pastale p̄ditiōe accepisse p̄ q̄litate.

¶ De Paulo qui primatū Petri nō agnouit sed fuerit ap̄lus Chri: oēs sus
mus Chri: ut arbitro: tñ Petro primatū nullibi abstulit regimine. sed et mox
turus ut in ep̄la de transitu ap̄loy scribit Petri valedixit ut caput eccle. que
ep̄la an sit b. Dionysij vel minus incertum habeo.

¶ Paulū dixit vicariū Chri: sed non ḡralem. nam etiā in Apocalypsi ponunt
duodecim fundate eccle. et tamē fundamentū aliud scz p̄ncipale Nemo ponere
potest. q̄ quod positum est scz Chri:um.

¶ De sc̄o dixit nō esse ad p̄positū an Petri sit petra et est totū negotiū nostrū.
tñ solutiōe p̄dicte p̄ me data ad quā me retuli ipse retulit cū expressum sit de
tra Paulū in p̄bare p̄tentionem. sed nescio q̄ ingento reue: p̄ arbitret p̄terea
Paulū negasse p̄matū. ut tolleret schisma. forte nō fuit in p̄sencia que caruit
p̄ncipe. fuisset em̄ Iriū expt⁹ quot dissensōes p̄tentiōes et dissidia emergūt. vbi
nō est p̄nceps et caput inter causas diiudicans et agnoscens. Et mirabile videt̄
et si tam paucis v̄bis scz ap̄latus et regimē tñ velle soluere auctoritatē. p̄l
cipia in quāritate sunt minia. in virtute maria. Si Re: pater illa duo minuta
vocabula ap̄latus et regis capitis p̄ncipalis et secundarij attēdisset. dudū pug
nātes ut sibi videt̄ sacre scripture et sc̄oy patrū sententias reconciliaffet. quib⁹
neglectis necesse est exotica et aliena sequi dogmata.

Die Julij octua. Martinus.

¶ Ad auctoritates a me inductas Pauli ad Corin: et ad Galatas egred. d.
more suo nihil r̄sident nisi qd ingeminat p̄ditiū Constanti: et Hussitas. p̄ que non
soluant mibi auctoritates. Rā sicut dixi p̄ditiū Nicenū alia statuit lōge sacras
tius et celeb⁹. Ideo quantū ille n̄ssi suo. tñ ego meo et dico sicut heri dixi q̄nt
tūlibet alleget p̄ditiū nondū habet ius diuinū. de q̄ solo questio est. ideo p̄ditiū

¶ Sec̄do ut cluderet auctoritates poss⁹ q̄ solueret aduente (nihil ad p̄positū.
distinguit ap̄latus et ad ministratiōis. que q; dūano arbitrio est repta. neq; in sa
cris l̄ris. neq; in s. p̄sib: eas interpretantib; habet. nō sum p̄tenti⁹ eā mibi esse red
ditā. p̄terū qñ ap̄lat⁹ nō ut ipse cū suis sentit dignitatis nomē sit. sed officij.
ut clar⁹ est ap̄lus ad Ro: et vbiq; vbi sedicit accepisse grām et ap̄latū ad obe
diendū fidei. Est em̄ ap̄lus nunci⁹ v̄bi. et Ap̄latus seu ap̄le officij v̄bi et sic in
sacris l̄ris ap̄latus siue administratio fere idē erūt. nisi administratiōes intelligat
p̄tentiōes forēses de reb⁹ t̄palib: eccl̄iasticis. q̄ nō est p̄p̄le administratio applica.
fateo: qdē si ista p̄mittat libertas fingēdi fingēs et ego sanctū Johan: esse cās
cellarium et alium apostolum aliud esse. sed hec omnia non sunt iuris diuinū.

αποστο
λη

Euanelcit q̄ principū illud qd̄ minimū in quāttate tactat. 2̄ facte admiro: q̄
dñs egregius sacras literas tra exhorret. 2̄ faciem eorū fugit diuerrens in istos
euniculos humanit̄ inuentos. Proinde adhuc stat auctoritas ad Co. iiii: q̄
pro schismate tollendo Paulus tollit p̄sonam Petri. Pauli. 2̄ pollo 2̄. 2̄ solū
Christū relinquit. sibi relicto ministerio duntaxat verbi: qd̄ est vere ap̄tatus
et administratio ecclesie. Nec valet q̄ hanc robustissimā auctoritatē voluit dissol-
uere si igda ista similitudine. q̄ p̄uncta sine capite expo. ita sit schismatis:
et periculis multis. nam non dabitur ecclesia sine capite. quādo dabunt multi
Episcopi sine papa. quēadmodū videmus fieri in federib: vbi eo pulchritus ad
ministrant respub: quo minus habent cōmune caput. nam hoc est ad oculū
q̄ regnū Francie. Anglie. Britānie. Gallie et infinitorū in mundo sunt sine cō-
muni capite. et tamen non collidunt quolibet regno suo rege contento. Quod
si in ijs t̄palib: fluctantib: tot diuersis ingenijs et morib: homin non habentis
bus neq̄ in celo neq̄ in terra cōmune caput fiat pax et concordia terrarum.
quanto magis id fieri potest in sp̄ualib: rebus p̄stantissimis hoc est vna fides
eadem charitate. eisdem moribus p̄dicta hominibus. Deinde cōmune caput
in celo habentib: sicut apostolus dicit. Vna fides vnus dñs ad Ephe: Quare
si decem essent pape si mille essent pape. non ideo schismata fierent. quare peto
adhuc d. d. velle auctoritatē Pauli meli? solvere similit̄ et illā ad Gala: dēns
p̄sonam hominis 2̄. vbi Paulus reijcit quē. Iquid in petro et apostolus p̄sonā
esse potest. seu qualificatū vt dicunt. nondū est tacta necdum soluta quibus vt
simam disputationē addo et illud q̄ Paulus. i. ad Co. iiii: 12. describens col-
pus ecclesiasticū. p̄ no loco apostolos. sc̄bo p̄phetas. tertio Doctores 2̄ sc̄bo
postremo loco gubernatōes. quas d. d. administratōes vocat: recenset. S̄q̄
p̄marus Petri tanta res et tam necessaria esset iure diuino. in sufficienter des-
scripsisset Paulus ecclesiam. vt qui p̄ncipalissimū qd̄ in ea est omisit. Insuper
2̄ hoc adhuc stat q̄ nec Petrus nec vnuerſi apostoli Mattheū ordinare poter-
unt actum. 2̄. Nec et administratōē dare. ideo Ro: pontifex plus lib̄tatis
rogat administratōis cōferende p̄ totum orbem. quā in suo p̄cesore apostolo
non inuenit. Similit̄ sentio de ordinatōe Pauli et Barnabe act: 13. sp̄s. si
non Petrus aut ecclesia segregauit. ideo gloriatur nō immerito se nihil acces-
sisse ab apostolis magnis. immo ad Co. iiii: scribens. dicit nihil minus se
fecisse ceteris apostolis. Sed et illa auctoritas adhuc Petri auctus strigit
qua scribit ad Gala: qui opatus est petro in apostolatū circūcisionis. Opatus
est et mihi inter gentes. 2̄ infra. Dederūt mihi dexteras 2̄ Barnabe societatis vt
nos in gentes. ipsi aut̄ in circūcisionē. tantū vt pauperū memores simus. Quā
auctoritate si vellem nri non posset d. d. cogere aut vllis hominū apostolatū
Petri latiorē esse q̄ in Iudeos iure diuino et p̄ hoc omnes auctoritates quibus
gitur. pascite oues meas 2̄. et tu es petrus 2̄. referendas esse ad terminos sui
apostolatus. quē ad modū Christus clare Johannis. i. o. Oues gentium ses-
cerunt ab ouibus Irl. dicens. habeo adhuc alias oues que non sunt ex hoc
ouili. et in fine qd̄ et d. d. heri terigit Apocalyp. 21. describit Hierusalē nouā
cum duodecim fundamentis p̄ter illud fundamentū capitale Ch: Iesus. et in
ibi nihil differentie ponitur inter fundamenta duodecim qd̄ oino faciendū erat
si tantū erat de p̄matu Petri sentiendū. ad hoc idem valent pluri sine figure
in scripturis. vt duodecim boues. 3. reg: 4. maris encl. item duodecim Leui
culi throni Salomons. duodecim lapides Jordans et similia. in quib: om̄is
d̄ p̄orsus offimoda equalitas oim apostolorū descripta est. Nec potest vlla
inequalitas in p̄tariū. p̄bart iure diuino. Nec sint dicta pro ista cōclusiōe quā
ego vsq̄ hodie verissimā credo. immo certe sc̄o. nec spero posse eam vnq̄ cō-
uelli. Quare rogo d. d. egre: ex quo nullā adhuc posuit auctoritatē vniū iuris
pro sua sententia. saltem dissoluat aliquas claret sine diuerſis. alioquin

non habeo eum pro recte sentiente de scripturis theologo. et relinquo. immo
refero ad iudiciū non iniurie neque vulgi. sed ordinandorū iudiciū. et cuiuslibet
pudentis lectoris candidiq; auditoris.

Eccius.

¶ Rescio quid reuerens pater velit q; ab initio sermonis dixit me nihil rēdisse z
tamē in eius pcurſu ſolutiōes meas heri dāta inuictas z robustiſſimas nitē
infringere. an illa ſibi conſent ipſe viderit.

¶ Deinde q; auctoritate concilij Conſtantienſis non vult ſe artari. viderit ipſe.
videant Iudices q; iuſte fecerit. Nicenaz Synodū non reſpicio in ijs que ſunt
fidei. atq; mores reſpiciūt. vt ordinatiōes epiſcoporū p qualitate temporū z loſ
corū mutari poſſunt. Poſtulat ex me vt ſus diuini ei aſſeram. qđ eſti ſeptus
fecerim cōcluſio tamen mea illud non habet. ſed dūtaxat q; reuerendus pater
in reſolutio dixit Ro: eccleſiā ante tpa Sylueſtri non fuiſſe alijs ſupioem.
qđ in cōcluſione mea nego. tamē fateor primatū Ro: pontificis eſſe de iure di
uino ſcđm allegata p me. Deinde reprobatū ſolutiōne dicit diſtinctionē meā
humano arbitrio inuentā quali nō liceat in theologia diſtinguere. ſicut Arrit⁹
voluit Athanaſiū iriſidenſo. nam nōn ſatis litere tenax dixit filium eſſe creaturā.
p illud Pater maior: me eſt. qđ dilucens Athanaſius diſtinguēdo Pater maior
me eſt ſecundū humanitatē. ſed nō ſecundū diuinitatē. q; ſacras ſcripturas nō
diſtingit Arrit⁹. eam nō recepit. z ita in errore p̄nacter manſit. Sic in p̄tia
cum qui elucidant ſacram ſcripturā vitam eternā habebunt. Diuerſos paſſus
ſcripture conferendo ne in ſacris literis p̄teritas admittat. diſtinctiones dāde
ſunt. ne litere nōn ſatis tenax occidat. ſed magis a ſp̄ritu viuificet et quia Petrus
alijs p̄ferret ſeptus in ſacris ſcripturis. ſepe eis equalis reſp̄itur. ad contra
rietatē vitandā neceſſariū eſt diſtinctionē ponere. ſacre ſcripture conformē Sic
et Hierony: innuit et Cyprianus p me allegat. et epiſtola. 9. qui et equalitatē
apostolatus fatent. et tamē primatū Petro tribuūt qđ fieri non poteſt niſi ad
diuerſa referas. placet mihi apl'arum dicere offitū. ita tamen q; etiā dicat ho
nozem. ſunt em̄ iſta noia z honozis et onera vt dixi. qđ apostolus ad Ro: Indit
cat c. 10. quō euangelizabūt niſi mittant? De adminiſtratiōe iterū aſſentior
reuerens: p̄t. illam ſc̄z in t̄palib; eſſe multo inferiorem q̄ illa in ſp̄ualib; Deum
optimū rogem⁹ vt epiſcopi noſtri illud agnoſcāt. et ſp̄ualia non p vicarios z
t̄palia per ſeipſos adminiſtrēt Denotauit q; adminiſtratiōne regim̄tis in ſp̄ua
libus p̄tine. nec obſtat q; reuerendus pater dicit ſe poſſe fingere Johans
cancellariū. Marcū ſigilliferū zc. qm̄ vt Auguſt: ait libris verbis vtunt p̄b.
nobis vero ad certam regulā loqui fas eſt ideo talia oportet aſſerre que ſun
damentū recipiant ex ſacra ſcrip. ſicut primū membrū apostolatus in apoſto
lor equalitate. alterū membrū regim̄tis in Petri primatu. Unde fateor ro
būſſiſſi: eſſe auctoritatē Pauli. ſed que mihi nec in vna litera aduerſet. cōtemp
ſit reuerens: pater ſimile p me adductū de ſchiſmatib; in puncta p̄ſide carente.
qm̄ iam ita ſit in regnis fidelitū Hiſpante Gallie. Anglie. Ungarie. que ſunt ſine
capite z tamen ſtat par q; cōcordia. Inter illa miror quō reuerend⁹ pater tan
tarū cedtū. belloz. p̄ſtoz. iam fuerit oblitus que non poteſt ignorare. Dicere
nolo tam diuturnū diſſidiū z p̄peruum odium inter Gallos et anglos. Odū
etiā inueneratū inter Gallos z Hiſpanos. qui toties pro regno Neapolita
no cum maxima Chriſtiani ſanguinis effuſione bella geſſerūt. z vtinā tandem
par eſſet ſtabilis et p̄manens. Unam fidem. vnum dominū Chriſtū agnoſco
cum apoſtolo. ſed Ro: pontificē vt Chriſtū veneror vicarium. Stat ergo p̄ior
ſolutio iniura z valida meo ſaltem exili iudicio. de quo doctores indicent.

¶ P̄terea obſeruand⁹ pater dicit verba Pauli p me non tacta Deus perſos
nam hois non accipiet ſic minus ſoluta. forte obaudiuit. qm̄ tam ex Ambro:
q; Hierony: adduxi eorūde verborū ſententiā. Johānes em̄ z Petrus ideote

Quia omnes
ſumus cecel
dixit Eccl⁹.

R

fuerant et an alphabetici in lege. Paulus contra doctus fuit proficiens super multos
 suos coetaneos suos. ut desit testatur. noluit ergo Paulus reputare quales fuissent
 Petrus et Johannes. quia persona hominis deus non accipit. Ita enim elegit pres-
 catore sicut vocari scribam. sed per hoc primatus non tollit. sed acceptio personarum
 deo non imputat. etiam si unum alteri selegerit. ut de Cornelio Petrus fatebat
 in veritate cooperi quod non est acceptio personarum deo ventam ad inducta per pre-
 sentem.
 ¶ Apostolu citat prima ad Corin: 12. qui corpus mysticum describens refert
 apostolos. prophetas. doctores et novissime administratione. dico egregie quidem
 apostolum descripsisse. sed primatum tibi nec negasse nec asseruisse. Inualidum est ergo
 argumentum hoc: Paulus huiusmodi primatus non meminit. ergo primatus non est
 in ecclesia. cum quod pueri sciunt locum ab auctoritate negative non valere. tamen quod etiam
 in sacra scriptura uno loco non expressum. iuxta Augustini doctrinam libro de doctrina
 Christi ex alio loco accipi debet. sicut nos fecimus. pariformiter videmus ad
 illud Apocalyp: 21. fateor. 12. sunt fundamenta. sint illa etiam figurata per duos
 decem boues per 12. leum per 12. lapidum Iordanis. sed in his numerus duodecim
 apostolorum asserit. primatus ob hoc non negat. Ego autem etiam locum ob hoc inductum
 quod oporteat passus sacre scripture proceres ostendere. et cum apostolus unum funda-
 mentum Christi posuisset et nemo aliud ponere posset. Petrus per hoc fundamentum
 ecclesie negari non debere. quod Johannes et ipse sanctus. duodecim posuisset funda-
 menta. quod nisi distinctione accepisset de fundamento fundamentorum. et per
 palam et de fundamento substituto seu secundario Paulum et Johannem proceres.
 ¶ Secundo loco induit Petrus non potuisse ordinare Mattheum. sic spiritum sanctum
 segregasse Paulum et Barnabam. Ratione cum apostoli fuerint episcopi non memi-
 ni me reperisse in sacra scriptura ordinatos a Christo episcopos. cum in vitima
 cena primum eos ordinaverit sacerdotes. quare et illud in Petrum referre possumus
 quod ad episcopatus ordinationem. attamen. quod apostolus officium a solo deo tributum
 admittit. non mittit quod divinum postularunt presbiteri. sores enim miserunt non vulgari
 more sed ut sacer Dionysius testatur fors illa fuit spiritus sancti visibilis apparatus.
 Unde locus ille per primatum Petri facit. quod primatum sibi concessum exercuit esse.
 In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum etc. Sicut et de Saphira et
 Anania. sicut in excusatione apostolorum quod non essent multo repleti. sicut in responsione
 et defensione coram consilio Iudeorum et alijs in actibus apostolorum contentis. ubi regnum
 superioritatis exercuit. Unde Mattheum credo apostolum a domino factum et a sancto Pe-
 tro episcopum ordinatum. Sic et de Paulo dudum processit quod apostolus a deo acceptum
 abundanter etiam laborasse alijs fateor. Sed ad terram ventam quod videt magis
 facere ad postum inter alia per reue: patre adducta. qui cooperatus est Petro ad
 Salazar. Et dico Paulum non privilegasse sibi ius divinum. sed narrasse factum esse
 et Petrus in actibus apostolorum Cornelium gentile in fide instruere. et gratiam
 in Antiochia ubi presedit et similiter Rome. ubi tandem martyris a Nerone
 tunc coronatus est presedit et docuit. simul cum Iudeis ad fidem conversis et conuer-
 tendis. Unde clare liquet Paulum factum tunc narrasse. Pietero quod sancti Paulus
 non meminit officium regiminis vel primatus presidentie. sed executionis apostolice
 secundum quem apostoli diuersas sortiebantur. primum. in quo et Petrus alijs
 apostolis equalis fuit secundum Anacletum canon in nouo secundum Hieronymum contra Ioh-
 annem super epistola ad Galatas secundum Cyprianum in Epistola. 9. ad Romam: papam libro. 4.
 Qua de re sacra scriptura intelligenda est cum effectu ut aduertamus quod
 de officio apostolatus loquitur. et quando de regimine presertim seu presidente
 non dissoluisse auctoritates per eum inductas. quod idem dicerem de eo. attamen
 nullus ex sanctis patribus ita intellexit auctoritates per reue: patrem in-
 ductas ad negationem primatus Petri super alios. sicut ipse induxit. Contra
 vero plurimam sanctorum patrum intellexerunt auctoritates per me inductas loqui

Non est ver-
 dixit Marti:

de primatu Petri. Unde circa illam conclusionem si aliquando acerbius et durius
quidam loquutus sum contra reueren: patrem. nollem arbitrum in personam
suam dictum. sed causa ipsa que veritas tam pregnans et necessaria mihi vides
batur. vt verba aliqui acriter essent vtenda. In reliquis conclusionibus: Eccliam
semper explem in modestia. vnde et ego istam conclusionem volo finire in p[ar]te. q[uo]d
reperem s. Petru[m] primatu[m] totius ecclesie a Christo renuisse ex p[ro]missio[n]e et facta
Hartb[ur]g. sicut intelligit Hiero: Ambro: Cypri: et alij. ex no[m]inatione q[uo]d primus
no[m]inatur Hartb[ur]g. i. scdm glossam ibide[m]. Ex solutio[n]e tribuit Hartb[ur]g. 7. vbi soli
ipse fuit equiparatus Christo. scdm Aug: et Amb: Ex eo q[uo]d Christus rogauit
pro fide eius indefectibili. et iussit eum p[ro]firmare fratres Lu: 22. scdm Chrysost[omum]
et sanctu[m] Leonem. q[uo]d pastor omnium Christi constitutus est Iohannis vlti: scdm
Chrysost[omum] et Grego: q[uo]d Christus ait ad Petru[m] sequere me. non solum s[ed] genere
martyrii sed et ordine magisterij. scdm Theophila: q[uo]d solus iussus est Petrus
venire sup[er] mare ad Christu[m]. vt sic mundus per mare designatus totus et sub
secus scdm Bernbarthoe Const: ad Eugen: et per alia sup[er]ius adducta reputo
conclusionem illam a tot s. patrib: et nouissime a concilio Const[ant]i: p[ro]baram esse
veram. nolo tamen inniti p[ro]p[ter]e pudente paratus captiuare intellectu[m] meum
et in ijs et quibuslibet alijs iudicio iudicij ordinandoru[m] sed apostolice et alioz
pudentum et bonorum vtrorum

Soli deo gloria.

Hora secunda Martinus.

¶ Cogimur ad h[ec] corone q[uo]d egre: d. d. illius obiecta mea simul plurima
opponit et rursum me r[ati]one coegit et quanc[um] id voluiss[et] preterire. s[ed] vt or
dinatis iudicib: p[ro] offensa meam sententia declararem paucis respondeo. Primu[m]
opponit: q[uo]d Petrus prefabat electioni Hartb[ur]g. et h[er]eticas ap[osto]los 22. Credo
aut[em] nec ip[s]i d. d. videri per hoc p[ro]bati primatu[m] Petri s[ed] Petrus predicat. cum
in sup[er]iorib: ipse mihi responderit aliud esse ap[osto]latum et aliud administratione[m]
regimini. non recte q[ui] dicit Petru[m] sic p[ro]dicando exercuisse administratione[m] res
gimini: alioquin et Stephanus erit primus et papa. q[uo]d et ipse predicauit et
multa fecit in populo. Et q[uo]d credit Hartb[ur]g. ap[osto]lo esse episcopu[m] ordinatu[m] a
Petro. sum content[us] vt credat quidquid voluerit. ego non credo nisi prober. It[em]
q[uo]d Petrus exercuerit primatu[m] in p[er]cussione Zinanie et Saphire potest dici sed
no[n] p[ro]batur. nam suscitauit mortuos q[uo]d et alij ap[osto]li fecerunt. Item q[uo]d ex
suauit ap[osto]los ne viderent esse ebri: nec hoc iudicium est primatus. cum vt dixi
egre: d. d. semper distinxerit primatu[m] ab om[n]ib: q[ui]bz: administrationib: c[on]s[er]u[er]it.
Item q[uo]d Petrus ambulauit sup[er] mare et Bernbar: per mare interpreta[m]t[ur]
mundu[m] concedo. sed nihil ad primatu[m]. cum et nos calcare debeamus mundu[m].
Illud libens transseo de fide indefectibilitate rogante Christo p[ro]missa. credo
em[en]dem fidem Petri nunq[ua]m coecidisse. et si ipse ceciderit a fide. Tunc em[en]dem latro credidit
fide Petri. q[uo]d Petrus negauit. vt Aug: ait. longe aliud est fides q[uam] primatus.
Item illud q[uo]d Petrus dedit staterem p[ro] Christo et se in quo equipatus dicit
Christo. concedo. sed nihil ad primatu[m]. imo contra primatu[m]. nam mox sequit[ur]
vt et Hierony: interpreta[m]t[ur] ceteros ap[osto]los ideo offensos q[uo]d Petrum suscipi
carentur fore maiorem. ceperunt disputare quis esset maior. Ideo Christus
ad hoc paruo compescuit eorum ambitionem et sic sequentia tertus fors
tius pugnat contra primatum qua[m] precedentia p[ro] primatu[m]. Illud Iohannis
vltimo q[uo]d soli Petro dictum est. Sequere me. interprete Theophilo. sit in
telligendum non modo de genere martyrii sed et ordine magisterij. nego The
ophila[m]. cum q[uo]d Augustinus melius videatur sentire dicens sic. Sequere
me temporalia mala perferendo. et si Augustinus non diceret. ipse textus

R ij

Euangelij cōtinueret. Er̄t̄ em̄ sermo inter discipulos q̄ discipille non morer̄
cum audissent Ch̄st̄ā dicentē. si volo illum manere quid ad te tu me sequere.
Ideo manifestissimū est q̄ de genere martyrij z passionis imitatio ista intelli
genda sit. Quare ego rogo d. d. omittat noua adducere z presertim ea que nō
faciunt ad rem. cum z ego possem inducere illud act. 8. vbi apostoli miserunt
Petrū et Iohannē tanq̄ inferiores et actus. Iacobus sermone Petri z confes
sionis et mutauit. sed noluit hec et similia inducere. cum iam dudū cōcesserim
p̄matū honoris Petro. solumq̄ negauerim p̄matū potestatis sup̄ ceteros
apostolos. Nec est em̄ illa p̄sona. imo et p̄matū honoris quā deus non res
piciat. vt sup̄ius induxi. non aut̄ illa p̄sona p̄scatois z paupertatis. vt Ambrosius
referente doctore exposuit. Hieronimus em̄ melius de magnifica qualitate Pantani
interpretat̄ qua pseudap̄st̄ ad Sala: tanq̄ ab auctoritate Petri subuertere vol
uerunt. sum em̄ cōtentus optime q̄ d. d. suā p̄positionē p̄ auctoritates Hiero
Ambrosii: Bernhar: Leonis p̄firmavit. p̄cipue sup̄ hāc auctoritate. Tu es pe
trus. modo mea sententia vt in precedentib: dictū est eisdem et maiorib: auct
oritatib: z magis ad intentionē loquentib: confirmator habeatur. referens
hec queq̄ ad iudicium vt supra.

Eccius.

¶ Reuerend⁹ pater recludit hodie conclusa. z ea que velint accessoria z emble
mata in cōclusionē adiecit. Coroniā. regnū vt p̄ncipalia z adeo metamor
phosin curat. vt ignotē an in opponēte vt r̄ndentem sit transformat⁹. ad rem
brent⁹. Nunq̄ somniant illam p̄sequentiā Petrus predicauit q̄ fuit p̄mat⁹.
Dei credulitatē meā de Matthia im̄pbat et t̄i rationē meā nō dicit̄. Mat
thias et ceteri apostoli fuerunt episcopi et non fuerunt ordinati a Ch̄st̄o nec
seip̄os ordinauerūt quare nō nisi a Petro fuerunt ordinati que Ch̄st̄us pas
sionē constituit. quare meū credat vel ad illud respondeat. De excusatione pe
tri imponit̄ mihi nunq̄ cogitatū q̄ p̄matū sepauerim ab opib: administr
tionis aliorū apostolorū. nunq̄ fuit mentis mee. imo allegant b. Gregorius alios
episcopos vocatos in p̄em sollicitudinē. nō in plenitudinē p̄atis. De Bern
super transu Petri sup̄ mare. dicit̄ nihil facere ad p̄matū. de quo miror quō
dicere possit si Bernb: legit. nā ex intentionē Bernhar: voluit p̄bare ex hoc p̄
matū Eugenij sup̄ alios. et totum mundū debere ei esse subiectū. non sic alijs
episcopis vel apostolis. De statere ex litera sequenti vult elicere oppositū. q̄
tamen non fecit. sed Ch̄st̄us murmur ap̄torum cōpescuit. At ego non meo
capite. sed sanctorū patrū verba sacre scrip̄: accipio. nam ex hoc b. Ambrosius
voluit denotari Petri reliquis sup̄iorem futurū. q̄ Augustinus in quest̄: Quā
gestatur expressissime. questio mihi non occurrit. quare nostro sensu non in
nitamur. sed sanctis p̄fibus: De fidei defectib: s̄tate transijt pater adducens t̄i
illud Augustini q̄ fides quā Petrus negauit latro in cruce seruauit. et ego
de illo dicto transeo. Sciat. t̄i reuerend⁹ pater q̄ sancti: Cypri: verbis Ch̄st̄i
inm̄? voluit nullas hereses Rome vel in alijs ecclesijs exortas. sicut p̄dicte dicit̄
q̄ in Ro: sede fuerunt ducenti z. z. pape. et tamen ante eorū amotionē nullas
definitive z sententiā ferendo in fide errauerit. Ad Theophilū quē p̄ suo natu
negat. siue alicuius vel auctoritatis vel rōnis inductū. miror q̄ Ecclesiasticos
p̄res ita contemnit. qui sophistis est admodum insensus. Augustinus inducit quō
Theophilo non aduersat̄ Ch̄m loquūtū de genere martyrij. sed docet vbi
Augustinus ordinē magisterij negauerit. cum ibidem tracta. 1. z 4. de Petro
fateatur eum fuisse abundantiore gratia vnum eundemq̄ p̄matū apostolū. Et
in epistola. 1. 6. z. in Ro: ecclesia inquit semp̄ apostolice cathedre v̄guit p̄matū
patris. quare non me roget vt conclusionē nostrā quā reputo veram. non des
sendam. suaq̄ adduxit de Petro misso in Samariā et per hoc p̄matū ab eo
ablatum. quasi nesciamus aliq̄ mittere seipsum. vt filium dei a patre et a se

ipso missum non nonster ista ventuari ceperunt. sed offia dudū fuerunt soluta
 per Alipharū. Johannē de turo: cre: et alios. q̄ si Petrus Jacobo cessit Hieros
 solimis in p̄silio. et loci et senectutis rōnem h̄is p̄matū petro nō aufert. sed vt
 videat aliquid facere tribuit p̄matū honoris Petro. forte velut ambitioso. cū
 ex me audierit Cyprianū. Hiero: et Znaclerū. apostolos equalis fuisse honoris
 Ergo p̄matū honoris reuerend⁹ pater tribuit Petro quē sancti patres neg
 gant. contra p̄matū regimini negat Petro. quē concors sanctorū patrū sens
 tentia et concilij Constantinē Petro tribuit. Desinat ergo oro gloriarī se p̄tra
 tam sanctos patres. p̄tra tam celebre cōcilium se maiorib⁹ auctoritatib⁹ n̄rū.
 q̄ sepe ostenderit auctoritates p̄ eum inductas. p̄matū non negare alicuius
 sancti patris sententia. Quare potius cū grecis sero sapientib⁹: velut de Tro
 sanis dicitur tandē sapiat Roma: pontificem verum Christi vicariū. p̄imum
 in orbe tenere locum. sicut greci ipsi impator: patriarcha et p̄mates hoc cons
 fessi sunt et obedientiā fecerunt Roma. ecclesie anno. 1439: 22. Nouemb: 18. et
 sic fiat pax in dieb⁹ nostris que omnia vt supra cōmitto iudicio eorum. quoruū
 interest et inererit. soli deo gloria.

¶ Non displicent omnia ferme que loquutus est egre: d. d. p̄cipue illud Aug:
 q̄ apostolice cathedre principatus viguit semp in ecclesia Roma: si addidisset
 et vnum verbū scz principatus potestatis super omnes episcopos. et Bernhar:
 credo ro: quere tortum de ambulante Petro super mare. cum sequentia mans
 fesse fidei tribuant ambulatōne illam. non p̄matū dicente Christo cū sub
 mergeret Pet⁹ modice fidei quare dubitasti. et q̄ cupit vt credam secū ap̄os
 ceteros fuisse ordinatos episcopos a Petro apostolo. modo non placet obles
 qui. cum omnes fuerunt episcopi equaliter Petro. vt textus per. Petrū induct⁹
 probat de Juda. Et episcopatū eius accipiat alter hec de isto.

¶ De episcopatu q̄ etiā Judas fuerit episcopus iuxta illud psal: et episcopatū
 eius accipiat alter. dico episcopatū ibi usurpari pro ap̄atu et non pro ordīne
 episcopali Nam apud plerosq̄ dubiū est an Judas etiā fuerit sacerdos. sed
 hoc nihil ad rem. exijt tñ Judas buccella sumpta quare dum in cena Christus
 ordinauerit discipulos sacerdotes Judas non fuit episcopus consecratus.
 Cōmitto hec iudicanda vt alia.

De Purgatorio.

Contra nonam conclusionem argumentat Eccius

¶ Non solū apud Theologos sed etiā in sacra scriptura. in sanctis p̄sibus
 habet q̄ vita hec p̄fens sit status et termin⁹ merendi et demerendi. quare ex
 stitentes in purgatorio amplius mereri nō posse et sic non maiorē gr̄am accipe
 hoc ita esse. p̄bo p̄ Jerim: 25. reddā eis sc̄dm opa eoz. et sc̄dm facta manuū
 eoz Ita etiā Paulus ait omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi.
 vt referat vniūquisq̄ pp̄ua corpis. put gessit siue bonū siue malū. scientes ergo
 timorē dñi hoibus suademus. Adde Hierony: vt gradatim descendā eo loco
 ap̄m intelligentē. hoc dicit inq̄ q̄din in mundo positi pegrinamur a dño cōs
 uersatiōe bona id agamus. vt ei in futuro placere possim⁹. nō vt quidā putāt
 q̄ postea q̄ excesserimus e corpe ibi aliquid opantes. p̄mereamur. Idem fateē
 glossa ordinata. Frustra q̄ hō post corpe sibi hoc p̄mitte qd̄ hic compare nes
 glexit. Ita etiā intellexit Ambro: solum facta corpis alibi p̄mitari. Ex quib⁹
 quer cū gr̄a augeat exmeritoz r̄ndentia. et anie in Purgatorio nō poterūt alii
 quid opari meritoze. ex allegatis nō poterit etiā in eis augeri gr̄a. Subscribit
 ap̄tissime b. Aug: in Ench: c. 109. et 110. et reperit eadē vba p̄cipaliter q̄st: 2.
 de 8. dulcē q̄ quest: post m̄ta. Quocirca ait hic omne meritū comp̄at q̄ possit
 post hanc vitā releuari quispiā vel grauari. nemo autē se speret qd̄ hic neglexit.
 cū obierit apud deū. p̄mereri. Cessat q̄ post mortē meritoz op̄s aucto. cessat
 et gratie auctio meritoz respondens.

Albarti

Eccius.

De purgatorio

Bartinus.

¶ Opposuit egredi d. d. duas diuine scriptu: auctoritates et quattuor: sanctoꝝ patrū Prima Dieremię. vbi deus dicit Reddam eis scđm opa eorū. mtrōi facta egredi d. d. q̄ hec et similia arbitret̄ contra me pugnare. cum ego in Bēlos lutoꝝ meo multo plures adduxerim in hanc formā et exposuerim quōd n̄d̄ contra me pugnent. Aut eque contra purga: pugnāt. cum em̄ dicit: scriptura tota p̄orsus n̄d̄ habeat de purgatoꝝ. sed omnia loquatur vel de inferno. vel celo. volo hoc hac vna responsione ad omnes auctoritates respōdēse. q̄ non faciunt ad p̄positum. sequenter et expōnes omnīū patrū. n̄d̄ exp. esse meminerunt purgatoꝝ. nā credibile est q̄ quādo tractant scripturas sanctas. sensum etiā scripture sancte sequant. Ideoq̄ alijs rationib⁹ ⁊ auctoritatib⁹ doceri oportet animas esse certas. et non augeri eas in charitate.

Eccius.

¶ Cum reuerend⁹ pater plures se allegasse dicat auctoritates in resolutione ⁊ exposuisse. vidimus. vidim⁹ quoq̄ glossam suā ad textū n̄d̄ facere. q̄ iam ostendem⁹. hoc quoq̄ non accipim⁹ in sacra scriptura n̄d̄ haberi de purga: q̄ dictum quidē Grecis et Piccardis esset fauorabile. verū Ch̄riani: fidei aduersum. vt recte meminit in resolutione. sed ponam⁹ solutiōnē suā vnicam ad auctem qua dicit adducta n̄d̄ facere ad p̄positū q̄ cōtinne respondit. Ap̄tus dicit vnumquēq̄ recepturū scđm q̄ in corpe gessit. dñs pater dicit hominē res cipere etiā scđm q̄ in purgatoꝝ gessit August: dicit. Om̄e meritū hic cōi parari et dñs pater contradicit. etiā in purgatoꝝ meritū compari. Hieron: dicit postq̄ e corpe excesserim⁹ n̄d̄ nos p̄mereri apud deum. d. pater contra dicit postq̄ e corpe excesserim⁹ adhuc in purgatoꝝ nos p̄mereri Ita de Ambrosio iudicent iam illustriss: d̄nationes. excellentie et p̄stantie vestre an p̄ me inducta n̄d̄ faciant ad p̄positū que directe n̄d̄ dicitis p̄m̄ D̄riant. peto ergo q̄ vere soluat vel ostendat. quōd ad p̄positum n̄d̄ factat nec meret quōd ego plures sum et adducturus auctoritates. vt manifestatum sit hoc non esse thelogistarū. sed verorum theologorū.

Bartinus.

¶ Ego qui credo fortiter. immo ausim dicere scio purgatoꝝ esse facile p̄sua deo: in scripturis de eo fieri mentionē quēadmodū illud Barthei inducit: Sic in dial: Ad remittit̄ neq̄ in hoc seculo nec in futuro. volens p̄ctā quedā remittit̄ in purgatoꝝ admittit̄ et illud Zachabeo: z. Sc̄tā est et salub̄is cogitatio p̄ defunctis exorare ⁊c. Sed hoc volo q̄ in vniuersa scriptura non habeatur memoria purgatoꝝ. que possit stare in p̄sentide et p̄uincere. nam et liber Zachabeoꝝ cū non sit in canone. p̄ fidelib⁹ potens est. p̄ra p̄tinaces n̄d̄ facit et dicit Grego: facillime elidit̄. q̄ neq̄ hie neq̄ in futuro p̄ctā remittat̄. i. nunq̄. ideo nolo mihi suspit̄ōes fieri q̄ fauerē Bohemis et grecis. hoc p̄ primo.

¶ Ad replicā d. d. dicā n̄d̄ aliquid q̄ q̄d tam prius dixi. idem em̄ reperit̄. sc̄o: q̄ dixi em̄ in sacris l̄tis n̄d̄ haberi de purgatoꝝ nō posse eas. (sc̄e r̄ideo. neq̄ expōsitiōes earū ad negotiū purgatoꝝ aptari. Reddū a sit aut bonū bonis. aut malū malis post mortē. Rediū sunt qui in purgatoꝝ sunt. de quib⁹ dicte auctoritates nō loquunt̄. quib⁹ neq̄ redditū est bonum neq̄ malum. et sic purgatoꝝ per medium auctoꝝitatū semper transit̄.

Eccius.

¶ Q̄d se excusat. credere se ⁊ scire purgatoꝝ esse bene accepto et prius nouit̄. sed q̄ negat in sacra scrip: purgatoꝝ p̄bart. hoc tanq̄ falsum ⁊ grecanicū res p̄no. in p̄posito manēs. quanc̄ nec illud nec alia multo matora p̄ra. p̄rimos et p̄tinaces cōtinct possint. vt de Arrio et alijs p̄tib⁹: Sit q̄ p̄pterea illud dicat nō reperit̄ in scriptura q̄ cōtra p̄tinacē cōmict non possit. cū oīno captiuisim

et religioni nostre aduersum. ¶ De libris *Sachabeoy* quos dicit facere p[ro]p[ri]a
delib[er]at[ur] sed non esse in canone. et hoc inq[ui]s falsum est. quia em[er]it apud heb[reos] in
canone no[n] fuerint. t[ame]n ecclesia recepit eos in canone ut p[ro]p[ri]a d[omi]ni p[ri]s Augusti: lib[er]
de ciuitate dei testat[ur] lib[er] 8. et sanctus I[er]obo[n] in suis decretis p[ro]stitutione[m] inicit qua[m]
ecclesia lib[er]os illos in canone recepit. Quod in suo p[ro]posito persistere vult reuerens
pater allegata p[er] me no[n] facere ad p[ro]positu[m] que t[ame]n de directo e[st] p[ro]stant. P[ri]mo est
q[uo]d dicit auctoritates illas respicere celu[m] v[el] infernu[m] no[n] inuat. q[uo]d de directo faciunt
mentionē de statu merendi et demerendi. et hunc statum diffiniunt morte termina
tari. Contra: reuerens pater nullo sancto doctore inuicis audeat ania[m] a corpore
essentia[m] terminu[m] merendi progare. et merita purgatorij in celo remunerari.
et apostolica clamat sententia solū remunerari opa que h[ab]ent in corpore gessit. quare
dicta in resolutione sua p[ro]p[ri]a sed tanq[ua]m insufficientia acceptare non potuit. ut
illas contrarietas p[ro]p[ri]a aperiat.

¶ Martinus.

¶ P[ri]mo q[uo]d egr[eg]o d[omi]n[u]s dicit non ideo aliquid negandū esse de scriptura. q[uo]d p[ro]p[ri]a
naces p[ro]p[ri]a no[n] possint. optie et verissime dicit. sed loquit[ur] ego de his p[ro]p[ri]a
qui nos n[ost]ra auctoritate et p[ro]p[ri]o saculo p[ro]f[er]ere possunt. Euidens em[er]it est lib[er]u[m]
Sachabeoy p[ro]p[ri]a ad verus testa: q[ui] s[an]ctus Hiero[n]imo: cano[n]ic[us] hebreu[m] p[ro]p[ri]a
eos solos lib[er]os valere in p[ro]p[ri]a qui de canone sunt definitur sitq[ue] in hac sua
sententia recepit. facile v[er]o telo verberabimur nisi fidelib[us] p[ro]p[ri]a.

¶ Sec[un]do p[ro]p[ri]a lib[er]u[m] Sachabeoy receptu[m] in canone. p[ro]p[ri]a ad equiuocationē. et
facile p[ro]p[ri]a d[omi]n[u]s Scio q[uo]d ecclesia recepit hunc lib[er]u[m] et hoc dicit. sed non potest
ecclesia plus tribuere auctoritatē aut firmitatis lib[er]o q[uo]d p[ro]p[ri]a seipsum habeat sicut
et cetero[rum] pat[rum] opuscula a p[ro]p[ri]a et recepit. sed non ideo p[ro]p[ri]a: mat aut meliora
reddat. transeo ergo ista que in multis dicunt canon et canon.

¶ Tertio dicit auctoritates inductas directe facere mentionē de statu merendi
et eundē morte terminari. si ideo sicut p[ro]p[ri]a q[uo]d nihil de purgatorio meminerit.
sed t[ame]n de celo et inferno. ideo mo[r]tēs ad celu[m] no[n] meret mo[r]tēs ad infernu[m] non
meretur. et sic terminat v[er]i[us]q[ue] status merendi. auoquin possit eundē aucto[r]
ritatibus euidentissime p[ro]p[ri]a purgatorium.

¶ Quarto dicit: me nullo auctore in: it[er] et progare t[er]m merendi I[er]o[n]imo merita pur
gatorij remunerata asserere. fateor. hoc em[er]it feci ut disputare et audire meliora q[uo]d
ego nouerim. Ego em[er]it nihil de purgatorio noui nisi anias sibi pati iuuandas
op[er]o et o[mn]ib[us] n[ost]ris. p[ro]p[ri]a h[ab]uisset doceri si que plura de ipso possunt tradi.
Quare ap[osto]lus p[ro]p[ri]a me induct[us] q[uo]d solū opa in corpore gesta remunerent relative
ad purgatoriu[m] accept[us] est a d[omi]no d[omi]no. quomodo tam dicit no[n] posse accepti. sed solū ad celu[m]
v[el] infernu[m]. ista relatio si obseruet p[ro]p[ri]a q[uo]d no[n] pugnet d[omi]no me aut dem[er]abit purgas

¶ Nona Julij Eccius.

¶ P[ri]mo cu[m] d[omi]n[u]s p[ro]p[ri]a dicit auctoritates inductas no[n] intelligi de purgatorio placet
q[uo]d ad hoc q[uo]d meritu[m] solū in hac vita q[uo]d purgatoriu[m] excludit in hac vita. Deinde
certū est Augusti. in Enchiridion: loqui etiā de purgatorio q[uo]d ibidē p[ro]p[ri]a anias suis
fragilis v[er]u[m] releuari. Et Hiero[n]imo: increpat eos qui putant anias exuras me
teri. qui purgatoriu[m] asserit. Etate v[er]i: Quod vero dicit p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a sua esse disputa
tionē. q[ui]s no[n] h[ab]et de ea magna fiducia. in f[er]o plurimū. cu[m] tam post annū illam
v[er]i[us]auerit et magifico titulo disputationē inscripserit h[ab]et nouos et veteres erro
res. s[ic] tam quoq[ue] rec[er]to[rum] theologo[rum] nec stulto v[er]issem affirmat. ac p[ro]p[ri]a
eos theologos n[ost]ra n[ost]ra. q[uo]d vero diuina[m] cano[n]is equocationē. no[n] patior. q[ui]s
Augusti. in illo li. 18. de ciuitate dei. eundē t[er]m maxie in p[ro]p[ri]a aduersario no[n] potuit
equiuocare. ostendo q[uo]d no[n] fuerit in canone apud hebreos. sed apud ecclesiam.
Deinde exploratū est. cu[m] plura essent Euāgelia scripta auctoritate eccle[si]e quat[er]
suo: in cano[n]e recepta. et sic lib[er]os Sachabeoy receptos testatur p[ro]p[ri]a. tamē a
ecclesia iurey diuino[rum] volumina[m] annotant disto[n]das. Sed melius ad rem.

¶ Quia se fundat in hoc qd purgatoriu non sit in sacris literis expressum. p̄tra
quod est consilij Florentini decretu. qd et greci abnegato errore assumperu.
Deinde plures loci sacre scrip: vt illud. Transiunt⁹ per aqua ⁊ ignem et per
durissim⁹ nos in refrigeriu. Illud Ecclesiastes. 4. de carcere et catenis egredietur
ad regnum. Illud Matthe: 5. dixit dñs. Esto consentiens ⁊. ne in carcere mis
tatis. amen dico tibi non exies inde. donec reddas nouissimu quadrantē. Vbi
per carcerem intelligit locum purgatorij. ex quo homo non liberat nisi plene
satisfecerit. sicut interpretat beatus Grego: in loco ridente sup Lucam. Sicut
tamen Grego: qua reassumit beatus Bernbar: ser: 66. sup Cantica est valida.
q̄ Chrius inuauit aliqua peccata remitti in futuro seculo. sed aptissimu textus
est prima ad Corin: 5. Si cuius opus arserit detrimentu patiet. ipse aut salu⁹
erit. sic tamen quasi pignem. Et dies domini declarabit. q̄ in igne reuelabitur
Et vniuscuiusq; opus quale sit ignis p̄babit. ⁊ ibi de stipula. sero ⁊. vbi bñs
Ambro: dicit apostolu expresse loquutu de purgatorio. Idem testatur glossa
interlinaria glossa quoq; ordinata. subscribit beatus Hiero: lib: 2. contra
Iouinia: beatus quoq; Grego: de purgatorio accipit qd ⁊ beatus Bernbar:
super Cantica facit. ⁊ ne quis obijciat mihi Augusti: in encherid: 67. qui ⁊ de
igne presentis seculi verba illa posse intelligi ait. legat eundē cōpletus ibidem
et quest: 2. de. 8. Dulcissimi questio: ⁊ reperiet Augusti: illa verba apostoli sic
sunt manifestissima accipere quoq; de purgatorio. Quare nedū in libris Das
chabeoꝝ. qd vitq; ecclesie sufficeret. sed ⁊ in alijs scripturis purgatorij asserit
nisi Gregorius. Ambro: Augusti: Hiero: Bernbar: sint de numero theologoꝝ
taꝝ. nescio aliquo quō reuerend⁹ pater possit fateri se scire esse purgatoriu.
cum litere sacre scrip: ita valde velit innti. ⁊ cū clariss: sint scripture testimo
nia pro neotericis theologis. ipse nec vnum locum in scriptura assignare pos
terit vbi merita vt gratia in purgandis augeri asserat. cū contra sapientia dicat
Ecclesiastes. 11. et si ceciderit lignu ad Austru aut Aquilonē. ad locu vbi cecid
derit ibi erit. Glossa ordinata: locum quē hic tibi sp̄paraueris tunc habebis. qd
in domo patris mei. ait Chrius. mansiones multe sunt. certa mansio mortu
deputat. vltra qua surs meritis in purgatorio ascendere nequit. Sic Damasc:
lib: 2. c. 4. testatur. Scire aut oportet qd hoc est in homib. mors. qd in ange
lis casus. ⁊ declarat hoc quo ad terminu merendi. Sic sapiens Ecclesiastes. 9
Quidquid potest manus tua instanter opare. sicut ad illum sensum allegant
deuotus ille ⁊ dign⁹ Ecclesie minister. Johannes Capistran⁹. Ita hoc ap̄tus
docuit ad Gal: 6. Nolite errare de⁹ nō irridet. q̄ em̄ hō seminauerit. hec ⁊ metet
quonia quis semināt in carne sua de carne metent corruptionē. bonum aut facit
entes non deficiamus. ergo tempus habentes opemur bonū ad omes. glossa
qd homo seminauerit scz p̄ntis vite labore. Non ergo in purgatorio seminant
merita. sed in p̄nti vita qd ⁊ Chrysostom⁹: cōfirmat p̄ illud Johānis. 9. me opari
oportet opa ei⁹ qui misit me. donec est dies. venit em̄ nox qui nemo opari pot.
Dies ait Chrysostom⁹: est p̄ntis vita Ideo Augusti: hortat nos debere opari vbi
viamus ne per noctem p̄ntemur. Accedat testis etiam b. Ambro: volens
apostolum loqui de tpe p̄ntis vite nobis concessē. vt iuste cōuersemur. Quare
egregius psalter ait psal: 103. Extitit homo ad opus suum ⁊ ad opationem
suam vsq; ad vesperā. Postremo. expressa est illa Augusti: sententia p̄ter sua
pertus allegata. vbi tamē purgatorij meminist. sententia est eius cap: 3. de fide
ad Petru. tempus adquirendi vitam eternam in ista t̄m̄ vita deus hominib⁹
dedit. Hiero: quoq; lib: 3. sup illud ad Gala: 6. Unusquisq; onus suum portab
bit. ostendit quō homines meritis suis inuent in hac vita. sed vocati ante tribu
nal quod sit in morte. tūc nec Job. nec Hec. nec Daniel possint stare pro quo
quā. sed vnusquisq; portabit onus suum. nam vt pulchre b. Bernbar: docet.
in cuiusq; hois morte p̄ticulare fiet de eo iudiciū. qd fieri non possit si ad hoc

terminū haberet merita sua in purgatorio cumulādi. et gratiā augendi. q. v. p.
Prop: Zachari: inquit adequabit gratiā gratie. gratiā glorie reddet in pro
positone ad gratiā fidei. q. si etiā testimonia illa nō essent ita clara. que tñ sunt
aptissima. hoc vnū deberet reuerendū patrē in pposito absterre. q. theolog⁹
absq. theologico fundamento p suo arbitrio non existens index. nec iudicis
asserit: animab: exeuntib: terminū merendi vult. plangere. quare quo ad istā
pisculam concludendū videtur animas in purgatorio satis pati et purgari a
delictis. sed maiorem gratiā non mereri.

¶ De scōo pūcipali quo negat anias in purgatorio esse certas de salute. hoc
sterum arbitro: nulla sacre scripture auctoritate fundatum. in presentia
tamē q. sint certe de salute adduco illud Apoca: 5. Uidi in dextra sedentis sup
thronū zc. Et nemo inuenit⁹ est dignus aperire libū nec in celo nec in terra nec
subtus terram. In inferno indubitate nulla est dignitas libū apendi. quare
de purgatorio loquit in quo etiā sunt aliqui sancti vti miraculis coruscantes.
sicut de sancto Paschasio testat b. Grego: 4. dialo: 2. historia de sancto Se
uerino Tolontensi episcopo. natione tamē Sueuo: Illud idem asserit z infra z
offes cantabant in celo. in terra et subtus terram. Sed de salute quasi despe
rantes non cantant. quare eo ipso q. sacra anima tantū sibi esse asserit animas
certas de salute affirmat. Preterea in can: misse. vbi pro defunctis in purgato
rio oratur. ita dicimus. Vemento dñe famuloꝝ tuoz qui nos pceserunt cum
signo fidei z dormiūt in somno pacis zc. Ipsi z omib: in Christo quiescentib:
Sergo iuxta sacratissimū misse canonē ante quiescūt in Christo. quō possunt
esse in tali turbatione z horrore quasi desperatiōis. sicut declarat reuerēdus p
in suo resolutio concludi: 4. vsq. ad 20. non em̄ video quō in tali horrore tre
more. turbatione. et quasi desperatione. que omnia maximā dicunt inquietudis
anime purgande possunt diei dormire in somno pacis. q. predicta omnia paci
aduerent. Sed tunc a veris Christianis recte censentur in pace quiescere dū
scire expectant terminū sue purgatiōis. hec sunt ptim que me mouerunt. et
hodie mouēt ad dissentendū rē pā parat⁹ tñ stare iudicio z informatiōalioꝝ.

¶ Bartinus

¶ Uta p ordinem Egre: d. d. copiosissime contra me psequit⁹ est. Primū cas
nonē scripture cōprehendere lib:os Machabeoz. deinde purgatorū probari
etiā alijs locis scripture. tertio conatus ostendere animas esse certas de sa
lute sua. Respondeo. de primis duobus nulla est inter me et diuinationem suam
cōtrouersia. ideo non erat necesse tot aucto:itates colligere ad eam rem quam
forte constantius affirmo q. ipse. vt qui me scire pessus sim esse purgatorū.
sed hic vertitur Scopus an possit probari anias in purgatorio mereri z gra
tiam in eis augeri. tamen transeamus per ordinem.

¶ Primo dixit auctoritatib: heri adductis statui meritiū solum in hac vita. z
excludi in futura vita. qd ipse intelligit purgatorū. z sic aprat auctoritates ad
purgatorū. ego aut concedo de futura vita vel inferni vel celli. Adduxit etiam
Augustin: in enchir: loquentē de purga: z Hierony: increpantem eos qui exutas
animas mereri asserant. vtrūq. concedo. me etiam reprehendit q. dixit me
disputare hanc ppositionē quasi non habens fiduciam de ea. qui magifico
titulo scripserim ptra nonos z veteres errores me disputatuz. sententiā recen
sitorū nec stulto vtrūq. affirmatim ac pemptim eos theologistas noiarim.
dico sicut heri dixi me adhuc nihil scire de negotio aniarum z purgatorū z hoc
appellem errorem. qd quidā audent asserere qd ignorant. z opiniones patrum
vt beati Thome Bonauen: et similitū quas ipsi nō asseruerūt. ipsi tanq. certos
articulos fidei pronuntiant. hos ego appello theologistas et non theologos.
Opiniones tractari debēt in scholis. in populū pdicari sba z opa dei. Psal. 8.
Collenat⁹ gloriā dei zc. Non ergo ego damno opiniones optimoz pīm.

sed resisto fabris illis qui ex opinionibus hominum nobis consistunt articulos fidei,
quod non est boni theologi officium. Quod canonem ego equivoce uocauit contra Augustinum
lib. 18. c. 26. coegit me diuus Hieronymus: Item Eusebius in historia ecclesie recenset aucto-
ritates auctores. ideo stat equo uocatio. cum aliter Augustinus aliter Hieronymus de aucto-
ritatibus de canone sentiant et persequens nullum roborem argumenti in preteritis
relictum est. an prologus Hieronymi inter diuina uolumina lib. 8. Machabeorum
enumeret non meminit. Transeo illud quod quartus Euangelii auctoritate ecclesie
recepta sunt. hec enim erit alia materia. Post hoc dicit contra primum Florentinense
quod purgatorium non sit in scriptura expressum. Ratione concilium non potest facere
de scriptura esse quod non est de scriptura natura sua. sicut nec ecclesia potest facere
Euangelia. etiam si approbavit Euangelia. Quare uideam auctores.
Primo illa Psalms. Transiit in ignem et aquam. Ratione non ualeat ad pur-
gatorium. loquitur de persecutionibus sanctorum sicut in multis alijs locis psalms. 16. Ignem
me examinasti. Ieremias. 23. Cre renes meos et cor meum et. Petrus. 1. Doctum si uide
oportet consistant in varijs tentationibus ut probatio fidei uelut multo sit probatio
sicut auro quod per ignem probatur. Et diuinitus tropus est iste uulgatissimus scrip-
ture. Per ignem et aquam intelligit tribulationes. ideo nimis heret in literis et
syllabis. quod mihi imponit. d. d. qui ignem per purgatorium accepit. Item et illud
ecclesie quod aliquis de carcere et cathenis. egressus ad regnum. Satis est clarus textus
de uanitate huius mundi disputantis. quod casu uerente is qui nunc seruus est
sit rex. et qui rex est sit seruus. his et similibus auctoritatibus si contra negantes pug-
naremus nihil nisi ludibrium de nobis et ecclesia aduersarijs facerem. quoniam ego
libentissime omnia hec admitto et si qua sunt similia. Tale et illud est Hieronymus.
Esto consentiens aduersario ne tradat te tortoris. Ubi per carcerem dicit in-
telligit per Ambrosium locum purgatorii. libenter admitto. sed quod alij patres in di-
uersum exposuerunt. presertim Augustinus de inferno et nunquam egressuro exponit.
fit auctoritas dubia. fidelibus suadens resistens non uincens. Ut id tamen quod
textus persequentia ne patitur quidem de purgatorio intelligit. dicit enim de pleni-
tudo aduersario et dissentiente. uolens dissentientem damnabiliter et contra Christi
preceptum peccare. que pertinent ad infernum non ad purgatorium. Ratione Gregorius
consentente Bernharde. dicit esse ualidam quod deus remittit aliqua peccata in futurum
ro. Ratione uerum est apud fideles. sed in ualida apud resistentes. Post hec dicit
esse apertissimum textum prima Corinthis. 3. si cuius. ipse saluabit. sic tamen quasi per ignem
et Ambrosius et Hieronymus glossa ordinata et interlinearum. Gregorius Bernhardus: intelligit
apostolum de purgatorio. licet Augustinus: tibi de peccatis seculi. igne eadem uerba
posse intelligi dicat. Ratione adeo non est apertissimus hic textus ut ego hodie fatear
cum multa excusserim. me adhuc nescire germanum sensum Pauli. ita uariante
interpretibus. quoniam per me libens admittam de purgatorio. uerum cum aptissime
aptissime dicat Opus uisus uisus per ignem probatur. in quo igne dicit reuelandum
dilem dicit. que declarat uisus uisus opus. ut sunt apta uerba. meo tenet iudicio
videtur loqui de igne perflagrationis et extremi iudicii. Aut ut Augustinus: tropus
logice de igne persecutionis temporalis. qua maxime probatur fides et fidei doctrina.
et quecumque super hec edificant. Quare adhuc nihil habet ex sacris literis mani-
festum de purgatorio quod in contentione ualeat. Non ergo beatus: patres de
numero theologorum habeo. quod purgatorium cum eis confiteor. nec ipsi opinionem
et ignorantias suas de statu animarum pro articulis sanxerunt sicut faciunt theo-
logi. Stratur dicit doctus: quomodo possim scire esse purgatorium. et ego nec
unum locum habeam per me in scriptis: cum hec ut dicit clarissimi: scripture testimonia per
neotericis theologis facere putet. Respondeo non est necesse confiteri qua uia
nouerim purgatorium uel quecumque. Deinde hec testimonio clarissimi: pro purgato

posito sunt adducta non pro statu animarū in purgato: Jam illa auctoritas
Ecclesi: 1. in quocūq; loco ceciderit lignū siue ad Austrū siue ad Aquilonē ibi
erit. vbi glossa ordinaria: intelligit locum quē hic tibi preparaueris. habebis. nisi
cio quo ingenio ad propositum ducatur. Si em̄ per locum preparatū & humidū
intelligit purgatoriu. manendū erit in eternū in purgatorio. si aut̄ intelligit q̄ si
hic preparaueris. i. merueris tunc non facis ad auctoritatē Ecclesi: 1. Qui nihil
de merito loquit. sed de morte hominis. Transeo illud q̄ Chrysostomus dicit. In vos
mo patris sui esse multas mansi: et q̄ certa mansio morienti deputatur ultra
quam ascendere nequit. totum pro me est. Scio q̄ vnicuiq; mansio deputatur
post mortē. sed non statim puenit ad mansionē post mortem. nisi mansionem
suum p purgato: accipiat. et sic morientes ab eterno regno excludit. Item et
illud Damas: Hoc hominib; mors q̄d āgelis casus. Respondeo si ergo post mor
tem ceciderit in purgatoriu sequit q̄ in eternū purgabit. aut oportet Damas:
sicut & omnia precedentia intelligi de duab; vltimis mansionib; damnationis
et beatitudinis et non de purgatorio. Ita et illa Ecclesi: 9. quocūq; poterit
man; tua instanter operare q̄ nec ratio nec sensus apud inferos est quo tu p
peras. Si de purgatorio intelligit. iterum purgatoriu erit infernus. Ergo so
lum de inferno citra memoriā purgatoriu loquit. Johannē Capistrā: libenter
admitto. sed extra cōtentionem. Jam q̄ apostolū Gala: 6. dicit contra nostrā
sententiā loquit que hō seminauerit in carne hec metet et illud Johannis .8.
Venit nox qm̄ nemo poterit operari q̄d Ambro: de presentis tps vita. exponit
quō meremur. clarū est q̄ nihil facit ad rem. apostolus em̄ non de purgatorio.
sed de extremo iudicio loquit & Chrysostomus p noctem salua tamē reuerētia Chry:
sostomus intelligit infidelitatē. vt clarum est ex proximo textu quā diu ego in mōdo
sum tandiu lux sum mūdi volens q̄ extra fidē Christi nemo possit bene opari.
tamē Chrysostomus: admitto. q̄ respicit ad extremū iudiciū. Auctoritas. psalm: 103.
Erubet homo ad opus suum. vsq; ad vespērā permittit trahi figuratiuo sensu
ad vitam & mortem hominis. sed genuino sensu et qui pugnet in cōtentione lo
quitur de admirabili dispositione dei. q̄ hoīem ita disposuerit q̄ homo exeat
ad vespērā diei naturalis ad opationes suas et August. recte sentit cap. 3. de
fide ad Petrū temp; adquerendi vitam eternam esse datum hominibus tamen
in ista vita. quia vt dixi semp ad futuram vitam respiciunt nō ad purgatoriu.
Et Hierosolūp Gala. 6. Unusquisq; portabit onus suum &c. et bene ostendit q̄
homines meritis suis iacent in hac vita. sed vocati ante tribunal. quod fit in
morte tunc nec Job nec Daniel possunt stare pro quocūq;. Respondeo q̄d aucto
ritas est robustissima contra egressū. d. q̄ si verum est hoīem in morte vocari
ante tribunal. et tunc nec Job nec Daniel possunt stare. frustra orat ecclesia
pro mortuis. et sic negatur purgatoriu. Quare de tribunali nouissimo loquit
Hierony: post finitū purgatoriu. Bernbardū etiā induxit q̄ in hominis morte
agatur particulare iudiciū. q̄d non fieret si haberet terminū adhuc merendi.
Respondeo quidquid sit de particulari iudicio cōsequētia non valet. Transeo
auctoritatē Zacharie adequabitē grām gratiē. q̄ tropologicō et bono sensu
exponitur. sed non proprio. In fine huius articuli dicit etiam si non essent tam
clara hec testimonia. hoc tamen deberet me absterere theologū q̄ sic absq;
fundamento p meo arbitrio cum nec iudex. nec assessor fuerim et tamen ania
bus exuentibus terminū prorogari merendi. Idem retorqueo in ipsum d. d.
cum nec ipse iudex. nec assessor fuerit et tamen animabus certum statum iuxta
opinionēs suas definat absq; fundamento. presertim cum id nolit esse optis
quem duntaxat (quod libentissime tolerarem) sed certam scientiam.

Hora sc̄da continua: disputatio p̄ eundem. d. Martinū
qui dixit se declaraturum recte et candidē
de scripturis sentire.

¶ Et quia mea sententia nō satis intellecta videtur egre: d. doctori quantum
possum aptius me expono. q̄ scripture z sancti patres antiqui in suis senten-
tijs respiciunt futurā vitam. qua vel saluant vel dānantur anime. nihil de purga-
torio int̄im cogitantes. ideo multe ille auctoritates que abnegant statū
merendi post hanc vitam. non p̄tinent ad purgatoriu. q̄d si adhuc non intellis-
gitur. fingat purgatoriu nullū esse. sicut non fuit eius cogitatio in mentibus
eorum. tunc adhuc stabunt z vere erunt omnes auctoritates inducte. q̄ ante
mortem est vita merendi. Deinde non sic de meritis loquor animarū in purga-
to. q̄ aliquid opentur. sed q̄ recipiant gratiā ampliorē. cum apud omnes constet
culpam nō remitti. etiam venalem sine augmento gratie. z in purgatorio cul-
pas remitti scribat d. Grego: in dialogo: 4. Et recitat dist: 25. c. qualis.
Sic tamē hoc assero: vt p̄ opinione habeam. immo vt fatear p̄ ignorantia.
Soli deo credo cognitū esse statum ania z in purgatorio.

¶ Ad terciā principale de scientia salutis earū. vbi induxit primo Apocalyp:
quintum cap: q̄ nemo inuentus est nec in celo nec in terra nec subtus terram
qui dignus esset ap̄re libru. volens p̄ subtus terrā intelligere purgatoriu. vt in
quo et alij s. viri fuerunt. sicut Basilius z Severinus. Dico q̄ hec glossa
auctoritate nō habet. ideo eadē facilitate cotemnit qua probat. Fateor quidē
sanctos in purgatorio fuisse. immo nullū in purgatorio esse nisi sanctū. Postea
ergo contentiosus dicere subtus terram esse idem q̄d infernus. vel quodlibet
aliud. vt q̄d nec demones. nec hoies. nec angeli possint ap̄re librum. sicut dicit
trina rex machina colere deum. Et apud ap̄l̄tam celestia q̄ terrestria q̄ in
ferna genu flectere. Siquidē et demones p̄remiscunt. immo vt in eodem libro
modus est. Subtus terrā. sc̄at etiā mortuus. vt dicit in alio capitulo. Terra
dedit mortuos suos z infernus dedit mo: suos. Qd̄ aut̄ sequenter induct̄ oes
cantabant in celo z in terra et subtus terram. desperantes autem non cantare
posse. Respondeo nō dixi anias desperare vnq̄. sed q̄ vna eccl̄ie sententia eadē
dem est pena inferorū et purgatorij. dixi eas similes esse desperatis. quō legi-
tur z in hac vita quidā tentati fuisse desperatiōe vt in psalterio in multis locis
Ne auertas faciem tuā a me. z assimulabor descendentijs in lacum. Deinde
cantare d̄no non semp̄ est letari et gaudere. imo canticū nonū. est canticū cruci-
cis. hoc est laudare z portare deū in medijs tribulationib: atq̄ adeo in morte.
Quod tertio adduxit can: misse vbi p̄ defunctis orantes dicimus. Domine
in somno pacis et quiescūt in Christo. Non videt vt dicit quō possint dici do-
mire in somno pacis si sint in tali turbatiōe. tremore et inquietudine maria sc̄o
interpretans hanc quietem pacis. dicit q̄ expectāt secure terminū sue purga-
tionis. N̄ideo non satisfact̄ michi hec glossa. et idem p̄ idem pbatur. nā esse
eos inquietos pbat id q̄d sequit̄ in canone. Ipsis d̄ne z offib: in Christo quies-
centib: locum refrigerij lucis et pacis indulge. et illud q̄d omnes oramus.
Requie eternam dona eis d̄ne. Item dona eis pacem q̄d non potest intelligi
dona eis expectare secure terminū sue purgationis q̄d d. d. interpretatus est
esse pacem. Rectius ḡ meo iudicio requiescunt in pace quo ad corpus. Do-
mire est in sacris literis in pace. significat quiescere in sepulchro. z sic patet. q̄d
egre: d. d. non pbavit scientiam salutis eorū. immo quodāmodo tollit penam
purgatorij dum eis tribuit pacem.

¶ Eccl̄us.

¶ Quia nobis p̄stitutū est arctum temp⁹ hanc materiā hodie finendi. vt pro
qualitate materie solutiones nibli refutare non possim. z alia puncta purga-

torij attingere paucula quedā afferā . vt facile agnoscat vtriusque reueren: patrē
materie nostre medullā z dimeritula quefuisse. Unde primo cum August: in
ducessem Dñe meritū hic compar. et q nemo speret qd hic neglexit cum obles
rit apud deum pmereri. similiter et Hierony: dicit se vtrūq; concedere. sed que
tunc est ista obstinatio. si Augustinū concedit Dñe meritum hic compar. vt
dicat gratiā in anab: etiam in purgatorio augeri neq; valet in pñtia collyriū
suum ad omnes auctoritates. quas dicit non loqui de purgatorio. Nam beat⁹
August: illud idem dixit cum de animab: in purga: tractaret z in Enchir: in
libro de cura p mortuis agenda c. i. Nam post mortem non possumus agere
qd pdest. sed recipere qd egimus. In hanc em incidit August: difficultatē.
quō suffragia mortuis pdesse possunt. qz nihil merent. recurrit ad hoc vt in
vita meruerint qd eis post mortem pdesset. quare frustra nitebat me instruere
de sensu suo. quē sat bene accept. nec puañiuncula sua quidē momenti habz
apud Christianū. qz ventalia nō remittant sine augmento grē. probet hoc Be:
pater. nulla auctoritate hoc est fulctum. imo est falsum. cum pctm ventale dei
offensam non faciat ex dei misericordia. non opus est noua gratia in eius deles
tione. sed sufficit q aliquis pro eo satis patiat. Qd vero secūdo loco excusat se
de errore. qz nō video vnā literam adductā p dñm patrē p sua noua doctrina.
ideo merito debet reputari suspecta. cum recentiorū theologorū sententia tot
sacre scrip: z sanctorū patrū nitat auctoritatib: nec hoc excusat q aliquib: im:
ponit facere opiniones Thome. vel Scoti sicut articulos fidei. de quo nihil
non constat. Ego non Thomā vel Scotū sed clariss: ecclesie lumina. cū sacra
scriptura adduxi. viderit ipse quos Theologos incuset. Tertio ad August:
dicit de libris Machabeo: fortiorē opponendo beatū Hiero: At Hiero: nullibi
negat libros Machabeo: apud ecclesiam esse de canone biblie. quin in prolo:
go hoc pñter asserit. fuisse annotatū inter diuinoꝝ voluminū historias. quare
opusculis sanctorū pñm in can: Romana. 15. dist: non debuit equiparari. cum
vero ei opposuissem de concilio Floren: respondet conciliū nō posse facere ali:
quid esse de scriptura qd non sit. hoc quidē verū. sed quid hoc est consiliū tam
laudabile tanta temeritate p̄taminare. vt hoc absurdum decernat. Cum vero
doctiss: fuerit in eo concilio virt malo credere concilio. q a spū sancto regitur
quā dño Luthero. non q consiliū faciat aliquid de scriptura qd non sit. sed q
credā consiliū melius habere sensum z intelligentiā scripturarū decernēdo hoc
esse de scriptura qd in scriptura repitur. Enanida est sua excusatio posse repti
sem p expositionē. Ita q textus allegatus non valeat in p̄tentione cōtra p̄tina:
ces. nam illud esset oim hereticorū latibulū. qui sem p aliquē expositionis ficū
posset afferre. quib: p̄tenderent catholicas veritates in scriptura sacra nō esse
exp̄ssas. Ita hodie adhuc perfidi Arrū duraret heresis q homouisia ex sacris
litteris tam exp̄sse p̄bati non posset. quin in p̄tentione p̄tina: qualicūq; fuco
non euaderet. Similiter bene nouimus ecclesiā non posse facere Euangeliā.
tamen ecclesia facit vt relictis Nicodemis: Bartolo: Thome z alioꝝ Euanges
lij quattuor: duntaxat indubitātā fidem adhibeamus. in quo ecclesie iudicio
standū est in Euangelioꝝ acceptatiōe. Ita z in sacrarū scripturarū intelligentia.
et expositione. Porro assumens auctoritates p me inductas ab initio voluit
p̄ter necessitatē hoc factū. qz z ipse crederet purga: esse. non meminit q ex tot
auctoritatib⁹ terminū merendi in presenti vita statuentib⁹ voluit se euoluere.
qz purgatorij ex sacris litteris non p̄baretur. qd dictū ne Picardi et alij schis
matici pro se arripent. qui non sciunt purga: esse. sicut d. pater. merito fuerat
a me consultandū. dimissis aliquib: duos salte cōspiciamus locos. Matthei. 5.
Voluit p carcerem intelligi purgatorij. qz et August: qd minime me latebat
p carcerem infernū intelligit. Adde vltra dñm patrē Chrysost: intelligere p̄s
sentem vitam. sed rectiorē esse Ambrosij sententiā. vel saltem non p̄tendendā.

qui p carcerem purga: intelligit. verba Christi hoc indicant debere illum sola
vere vsq; ad nouissimū viderantē. sed in inferno nulla est solutio. sicut nulla est
redemptio. Nec fucus additus ad Ambrosij expositionē refellere potest. q; in
carcerē tradendus peccauerit mortaliter Quoniam et ppter peccata venialia et
ppter peccata mortalia tñ contrita. in purgatorio puniunt qd ex Zababna
accipim⁹ dum inquit. Sancta et salubris est ergo cogitatio p defunctis exi
ut a peccatis soluant. hi em qui occisi fuerant et pro quib; Judas Zababna
oblatus fecit. peccauerat mortaliter ppter spolia idolozū q̄uis creda n̄ pens
tuisse in ipsa cede. Intra glossam oidi: ibidem. et illud psal: Cū occideret eos
quererāt eum. ¶ Quarto dum ap̄tissimū Pauli apostoli locum prima ad
Corin: adduxissem quē August: Ambro: Hiero: Grego: Bernba: Iustonia
enim glossa odina: intelligit de igne purgatoij fatetur reuerend⁹ pater se gerit
manū sensum huius loci non habere. ideo cōtemp̄tis tot patrib⁹ nouā attribu
sententiā. apostolū loqui de igne conflagratiōis. q; apostolus meminert dicit
dñi. et q; vniuscuiusq; op⁹ ignis probabit. Ego qui semp auctus anti quos
maxime sanctis credi debere. sanctorū patrū excolunt sententiā. et nouam illā
glossam. et verba dñi Zuttbert non accipio. nisi pber sacre scrip: auctoritate.
Nec suauit ea que ponderat in presentia. que et sancti patres bene legerant.
Quāuis em peculiariter dies iudicij extremi dies dñi dicatur. vt Bernba: quos
meminit. tñ in casuq; hominis morte cum iudiciū sit dies dñi dicit potest. nec
tam exactā et captiosam accipiat distributionē vt sopbiste facere solent in vo
cula vni⁹ cuiusq;. Sed de his accipiat qui stipulā lignum et fenem supeditica
rūt. sicut ⁊ August: compliat distributionē Johannis primo. Illiar omē
hominē vent: in hunc mun: Unde inuicta est apostolica sententiā eos qui sup
fundamentū edificant lignum. fenū. stipulā saluos fieri. sed p ignem purgato
onis. vt sic nullū malum maneat impunitū. Ad illud Ecclesiastes de casu ligni
respōdet. Si loquat de purga: sic pbat perpetuo animā maneret in purgato
Dico optime sensisse glossam p lignum intelligi hoimē. hinc et Ezechielis. si
rōnalem creaturā fecit. Offic lignum paradisi ⁊. et p casum mori. Nec tamē
sequi ideo ppetuo remanere in purgatorio. sed vt egregie exponit beatus Zolt
per Austrū bonum. per Aquilonē malū et damnationē scire. quare sapiens
non loca illa intellexit. sed statum q; in casu vel est bonus. et ita pscuerabit sine
augmento gratie ob peccatorū deletionem. si est malus pdurabit malignus.
De mansione apud Johannē dixit statim post mortem certam anie deputatā
mansione. quōd g erit certa si fiat accessio maioris gratie. Nam tunc necessatio
accedet altior mansio. consecratiū quoq; esset eū qui ad purgatoij descendit
cum plurib⁹ venialib⁹ melius habere q̄ descendētē cum paucis. vt mortuū
cum nullis. q; maior fieret ei gratie accessio ad plurtum venialū deletionem.
Adde q; noxiū et damnabile esset orare p mortuis. et plus pdeser eis si in pur
nis purga: pdurarent ppter maioris gratie accessionē. sicuti alicubi scripsit re
nerend⁹ pater. Aniam alienis suffragijs liberatam minus beari q̄ si per se in
purgatorio satis pateretur. Quod est non solum contra sacram scripturam.
Sancta g et salubris cogitatio ⁊. sed et contra obseruantā et pietatē totius
ecclesie quā mortuis impartiri debemus. vt b: August: pulcherrime lib: de cura
p mor: agenda et li: Enchir: explanat. ¶ Ad Damascē: poro respondit eū nō
loqui de purga: qm sic perpetuo durarent in purgato: ego sentio nec Damascē
cenū nec alias auctoritates sonare de purgatorio. qm alioquin mibi obessent.
et dño patri pdeserent. et cum de presenti loquant vtra in qua terminū ponant
merendi et demerendi non potest porrigi tempus merendi vltra terminū con
stitutū. scz mortē. quare non aliam accipio expositionē q̄ auctor: ipse vult qui

de termino merendi in loco allegato loquitur. Ita et de alijs dicere possumus
neq[ue] simili oburgatione increpari possumus. sicut reuerend[us] p[ater] q[uod] auctoritate
sancto[rum] patrum et sacre scripture cursum et merendi terminu[m] cum morte finiam[us].
ipse aut[em] nulla fulcitur sacre scripture auctoritate. et terminu[m] ponit et pro
gat contra Augustinu[m] et contra Hiero[nimu[m]: quauis sue sit modeste vt hanc dicat sens
tentia[m] suam. esse opinionem sed tunc no[n] debuit oppositu[m] vocare erro[re]m. De aucto
ritate Hiero[nimi] conatus est eam in me retorquere. nec Ro[mano] nec Job nec Danti
el stare pro quoq[ue] post morte[m]. quia ibi de extremo loquat[ur] iudicio. q[uod] tamen ex
litera non conuincit. Non solum em[en] in extremo iudicio. sed statim etiam post
mortem vnusquisq[ue] onus suum portabit. Postremo ad aliam accedens pars
scilicet. Respondit ad illud Apocalyp[si] q[uod] p[er] subterra[m] intelligat[ur] infernus. At tunc
sequens de cantico stare nequit. q[uia] demones et damnati no[n] cantant. sed blas
phemant et elulant. Quare p[er] Sub terra[m] necessario purgatoriu[m] et non inferos
intelligere potest. quauis non negem in sacra scriptu[r]a etiam demonu[m] fieri me[n]
tionem in inferis in apostolo celestia terrestria. sed hoc nihil ad Bombu[m]. Ap[osto]
lo[rum] aut[em] glossam super illo verbo cantat. q[uod] sit crucem portare et in tribus
lationib[us] deum laudare. qua[m] glossam vt a d[omi]no patre hoc loco fictam. ea facili
tate co[n]tempno. Inmo Johannes non patitur sic se exponi q[uod] inquit cantabunt
in celo. in terra. modo in celo non portant crucem. nec in tribulationib[us] laudat
deum. q[uia] abstergit deus sic offem lacryma[m] ab oculis eoru[m] tam non est vllus
labor: et dolor: et. Q[uod] si etiam daretur expositio sua et esset vera. sicut tamen
litere repugnat. adhuc hoc ippositum non rumpere[n]t. nam laudantes deum in
tribula: post morte[m] certissimu[m] haberent future beatitudinis signu[m]. cum dam
nant contra p[er]summato[rum] odio dei in p[er]petuam prorupunt creatoris blasphemiam.
Quare anime purgande de salute secure cantant et deum laudant terminum
purgationis expectantes. Cu[m] vero induxissim can: misse. quo eos dormire in
somno pacis asserit. non patitur illatione[m] meam. si in somno pacis. ergo sunt
secure de salute. et no[n] in horrore. tremore. pauore et quasi desperatione. Nonem
duplicem adduxi. Primo q[uod] sequat[ur]. vt eis locum refrigerij lucis et pacis indul
geas. Secundo q[uod] frequenter oramus Requie[m] eterna[m] dona eis d[omi]ne. et dona eis
pacem. Ideo aliam glossam dedit. q[uod] dormiant somnu[m] pacis scz quo ad corp[us]
non contentor. nec obiectione nec noua sua glossa. que nullam habet appars
tiam. nullum quoq[ue] fundamentu[m]. Nam dicit can: memento eorum qui dor: et
infra. et omib[us] in Christo quiescentib[us]. Non dicit in sepulchro quiescen: Porro
quid refert ad animam corpus habere pacem. vel minus. siue a mari factetur.
siue a feris lacere. queadmodu[m] d. August: testatur. Et quis hoim[um] pass[us] corp[us]
exanime et exangue dormire in pace? Unde distinctio[n]es in neotericis theologis
non libenter admittit. et tamen egregie hic de pace distinguit corpus et anime
Quare verior amplectenda est sententia. animas purgandas et dormire in pas
ce et quiescere in Christo. Unde quies illa et pax turbatione anime horrorem. et
quasi desperatione[m] excludit. cum inquietissime sunt anime que hac turbatione
mentis agitantur vt quasi desperent. Ad inducta vero non impendo respons
demus. Oiare nos et obsecrare deum. vt det eis pacem. no[n] pacem qua[m] modo
habent securitatis. scz de salute. sed pacem eterna[m]. q[uia] pax est vt Bernbars
testatur et a culpa et a miseria. Det ergo Deus animabus in purgatorio pas
cem a penis. sicut contulit eis gratiam contra peccata. Quare adhuc vera et
inconcussa est veritas. animas in purgatorio non quasi desperare de salute.

¶ Martinus.

¶ Contra solutiones replicat egre: d. d. ex Augusti dicente Omne meritū hinc comparatur. atq; agente de purgatorio q post mortem solū recipiam? qd egerimus. Bideo breuissime ergo nō est purgatoriū. aut purgatoriū erit qd recipiat pro vita p̄terita. quare patet Augusti: non posse de purgatorio intelligi. nō est hoc egerunt in vita p̄terita vt purga: reciperent. quāq; et hec auctoritas mihi patrocinet q meritū quo merent̄ iuari hinc meruerūt. ego aut̄ fateor: intelligere me nō posse quō iuent̄ anie in purga: z liberent̄ absq; vilo munere gratie per solam ablationem penarū. intelligat qui potest.

¶ Deinde dicit hoc falsum esse ventalia non remittit sine augmento gratie. ¶ Quādo q̄ vult: d. d. q ventalia possunt remitti absq; augmento gratie non cōcedo donec prober. Immo est contra exp̄sum textū ad Ro: 7. Salarias. s. Vbi apostolus dicit. Venundat̄ sum sub peccato. quis liberabit me de morte corpis huius? r̄s̄ndet. Gratia dei p̄ Iesum Ch̄stū. Certū est aut̄ apostolū nō fuisse in peccatis mortalib: Cetera relinquo future disputatiōi inter egre: d. d. Andream z Johannē Ecclesiū. Et hoc erroneū est q ventalia pctm̄ deum nō offerunt. cum displiceat deo omne inmundū. et reprobet eum qui minima soluerit. Matth. 5. nec pbant d. d. sufficere q satis patiantur.

¶ Sc̄do criminat q nec vnam literam p mea sententia induxerim. cum ipse p recentior sententia tot scripture z patrum induxerit auctoritates. Respondet Eo magis mihi suspecta eius sententia. quo plures induxit. q; per capillos et obtorto collo adduxit. sicut in p̄cedentib: satis dixi. Qm̄ peccat qui dubitat in cogitationib: suis q̄ qui dubia sua verbis diuinis nititur statere.

¶ Dicit etiam nō constare sibi qui p articulis fidei op̄niones Thome vel aliorum statuerint q; ecclesie lumina cū scriptura adduxerit. monet q̄ vt videam quos appellam theologistas. dixi hodie z iterum dico. p̄mitto op̄niones esse op̄niones. neminiq; hoc vitio verto. sed trahere repugnantē scripturā in alium sensum pro p̄firmandis op̄nionib: et in hoc pertinaciter stare. hoc dico theologistarū esse officium.

¶ Ad aliud de canone libroꝝ vbi n̄r̄s̄ Hiero: et concilij Floren: auctoritate mauiit credere concilio qd a spū sancto regitur. q̄ mihi et gratias ago. p̄ hoc est sapit nunq; voluit mihi credi. sed respondeo breuiter. conciliet ipse p̄imum Hiero: sibi qui in plogo galeato Machabeoꝝ libroꝝ z nōnullos alios mentis feste inter apocrypha recenset qua auctoritate sit vt mihi liber Machabeoꝝ sit gratus z pbatus. sed cōtentiosus pateat ad repulsam. Satis hodie de p̄lo dixi. Immo vt ipse mer d. d. dicit. conciliū non errat. si aut̄ errat non est cōciliū et vt meo sensu loquar. credo conciliū et ecclesiam nunq; errare in his que sunt fidei. in ceteris non est necesse non errare.

¶ Qd̄ vero exclamat latibulū hoc esse hereticorū. qui hac fiducia quaslibet op̄positiones auctoritatū refutarent. vel reciperent. Bideo. quare hoc non sunt conquesti sancti Augusti: Hiero: alijq; victoriosissimi hereticorū triumphatores. sed donatis ambiguis locis studuerunt certis z apertis locis pugnare hoc faciam? z de animab: in purgatorio. Ad rem Ad auctoritatū solutiones dixi a me cōtemp̄tos esse Augustinū Ambro: Bern: Hiero: Grego: Irido: cū gl̄os ordi: hoc p̄ modestia immo molestia Ecclesia dixit. nimis cupidus mouent̄ inuidie. Dixi hodie non esse cōtemp̄tos a me z iterū dico. q̄ aut̄ meam gl̄osiam non accipit. non curo prober aut̄ ipse z suam. cum textus sit clarus de die v̄si et igne in q̄ reuelabit dies d̄ni. qd̄ et si potest trahi ad purga: vt dixi. et sic sententiam d. doctoꝝ non reprobant Purgatoriū sc̄z esse. non tamē potest hac intelligentia op̄lari os contentiosum.

¶ Item z illud Matthe. 5. de carcere non p̄temp̄si pro Ambro: s̄i sententia. qd̄ addit d. d. verba Ch̄sti iudicare: debere solui vsq; ad nouissimū quadragesimam

ideo de inferno intelligi non debere. Si deo hoc satis elucitur p̄ dñm Hiero: quō
aduersus Heluidiū hanc dictionē donec recte exponit. vt non cogatur scire
qđ Ambrosium d. d. hic ponit. nam et sic Mart. i. scribitur de Joseph. nec
cognouit eam donec peperit filium suū. 2 tñ non sequit. qđ post partum coga
uouerit eā. Ita hic nō sequit qđ sit exiturus post solutionē. sed soluet 2 nō eribit.
¶ Qđ aut cōfutant qđ non peccauerit mortaliter dissentiens aduersario. atqđ
qđ et mortalia non sint contrita et venialia purgant in purga: dico qđ hic textus
non loquit de contritis mortalib⁹ nam contritū mortale. iam nō est mortale
et penitens iam non est dissentiens aduersario suo. Ergo de dissentiente 2 sic pa
manente loquit Chrysostomus. Transeo illud de casu ligni apud Ecclesiasten. vbi
Hiero: dicit intelligere p̄ Austru statum bonum. 2 p̄ Aquilonē statū malum.
concedo vtrūqđ et nihil ad purgatoriu.

¶ De mansione apud Iohannē certa vbi arguitur in hūc modū. quō fiet certa
si fiat accessio gratie cui debeat altior mansio? potest idem argui de quolibet
fidelis post baptismū. cui est certa mansio ab eterno p̄destinata. Deinde in pur
gatorio existentes sic ordinati sunt. vt hoc modo ad certā mansionē veniant.
Illud etiam humanū argumentū nihil concludit qđ sequeret descendere cum
plurib⁹ peccatis melius habiturū esse qđ eum qui cū paucis. Et hec ratio bos
na est. timēdū est ne meretrix melior fiat qđ beata virgo. quasi nō sint differētes
gradus animarū in purga: cum ipse hodie sanctos velut p̄re ceteris p̄stantis
ores in purgatorio afferuerit. Deinde Syluestriū argumentū inducit. qđ pro
desertis si p̄durant in penis. nā sic 2 martyrib⁹ expeditet vsqđ in diem iudicij
mor et pati quasi ignoret d. d. ad certam mensurā penas esse animab⁹: cōstituta
tas. nō ergo damnabile est orare pro mortuis. sicut nec damnabile fuit quod
apostolus p̄ se orauit et orari petijt. cum tamē cresceret virtus eius in infirmita
tate. Ita quilibet fidelis pro qualibet necessitate cuiuslibet fidelis debet orare
debet adiuuare. nō obstāte qđ ille p̄ necessitate istā magis ac magis mereat. p̄ idē
volo solutū qđ contra obseruantā ecclesie 2 pietatem sit qđ dixi animā alienis
suffragiis liberatā min⁹ beati qđ si p̄ se satis patitur in purgatorio. hoc ves
lut corollariū sumpsit ex dictis meis vbi ego sensī animabus esse succurrendū
quantūlibet p̄fectus gen⁹ meriti esset iusticie diuine offis: 2 modis satisfacere.

¶ Damascenū transeo cum termino meriti 2 remitto ad p̄cedentia.
¶ Item iterum me carpit qđ nullo fulcit⁹ testimonio p̄tergo terminū meriti
ipse aut n̄ratur multis et neget. Si deo nullis n̄ratur 2 ipse nisi violenter intels
lectis. vt satis dictum est.

¶ Capere etiam me in verbis meis volens dicit me appellasse sententiā meā
opinionē. ergo male oppositū appellauerim errorē. dico sicut pius. Non so
lum opinionē sed 2 ignorantia appello meam sententiā. errorē appellauit non
p̄riam opinionē sed qđ opinionē p̄ veritate statuunt.

¶ Deinde auctoritatē de Roē Job 2 Daniel dicit non valere tñ pro extremo
iudicio nec possim hoc cōvincere ex litera. relinquo hoc iudicio melius sentien
tis. Cū textus manifeste habeat qđ pro hoīe ad tribunal qđ in morte fit rapto.
nec Job nec Dani: orient. qđ officio de iudicio extremo intelligit oportet. aut sal
tem non de purgatorio qđ p̄ mortuis in purgatorio orant Roē Job Daniel et

¶ Ad auctoritatē Apocalyp: recte dicit qđ demones in inferno. (ōs eccle
non laudent. sed blasphemant deum.

¶ Reliqua exclusus tpe doctor Martini vult signare in scheda et ostēdere dño
d. 2 dñs notarijs. obrulte aut sequenti loco infra scripta. ¶ Qđ demones in
inferno non laudent sed blasphemant deum scio. sed qđ ideo subtus terrā sig
nificet purgatoriu in quo cantent anime. non sequit. p̄mū qđ sunt in tribula
tionib⁹ 2 penit. nec dum absterit de⁹ omnē lacrymā ab oculis eo: um. d. d. aut
negat cantare esse in tribulationib⁹ laudare deum. Ideo cōtra seipsum loquit

domi in d^o terra in purgatorio laude possit simul et penas in quib^{us} san^{cti} neg^o aut er ego q^o anime ideo cantent q^o habent certissimū signū beatitudinis hoc em̄ signū certissimū fuit pbandum. Deinde ego sub terram non dixi scire solum infernū, sed et alta quecūq^{ue} sub terra sunt, in quib^{us} om̄ib^{us} laus dei abin^{da} dar. Om̄ia em̄ sunt plena gloria: laude dei, qui laudabilis est in om̄ib^{us} opib^{us} suis, alioquin oportet d^o doctōrē non solū purgatiōis p^{er} sub^{ter}ram intell^{ig}ere, sed etiam al^{ia} quod quartū p^{er} sub^{ter}ram mare cum eodē Apocalypsis, s^{ed} em̄ sub^{ter}ram mare rectet et om̄ia que in eo sunt, rectius ergo creaturas omnes hoc quaternario intelligimus scatas. Hec que dñs Eccius imaginat.

¶ Qd̄ autē in tribulationib^{us} laudare deum sit cantare probō non esse a me fictū, vt d^o dicit q^o Ro^{ma} dicit gloriatur in tribulationib^{us}. 2. Psal: 41. In die mis^{er} datur dñs misericordiā suam et nocte (i. tribulatione) cantū ei^{us}. 2. Jacobi 5. tristat aliquis oret equo animo et psallat. Itē benedicā dñm in om̄i tpe. Dñs inquit tpe etiam aduerso, Contra vituperat ille de quo Psal: Confitebit^{ur} t^{em} cum benefeceris ei. Fateo: autē hoc me nō dixisse de damnatis sub^{ter}ram, sed vt excluderē sententiā d^o doctōris volentis q^o cantare sit tantū de beatis in quib^{us} securitate in purgatorio.

¶ De canone misse non est content^{us} q^o dormire in pace ad corpus retuli q^o dicit canon: In Christo quiescentib^{us} non in sepulchro quiescentib^{us}: Porro quid res ferat ad animā corpus in mari aut aere versari ac non quiescere? Item quā (inquit) corp^{us} exanie dicat dormire in pace: Rñdeo nihil ista argutia valet, nam quiescentes in sepulchro aut vbi libet scdm corpus accati vere quiescent in Christo, hoc est vt Apocalyp: 4. requiescat a laboub^{us}: suis, videlicet q^o se parata anis a corpe iam nō laborat in corpe in varijs huius mudi molestiis, alioquin quō Christi corpus in sepulchro negabit dormire in pace, et quiescere in deo, cum in tot locis de eo sic loquat^{ur} scriptura, et cante ecclesia. In pace in idipsum dormit et requiescit, 2. Psal. 15. et caro mea requiescet in spe. Itē Apocalyp: 4. beati qui moriunt in dño. Item Stephan^{us} actū. 8. obdormiuit in dño, qd̄ sine dubio de corpali morte tropo scripture dicitur. Si Eccio nō dormit corp^{us} exanie sinat queso illud dormire suscitaturō deo 2 scrip: aucto^{ritat}

¶ In fine dicit orari a nobis pro pace. non quā habent, sed quā habere a mis^{er} seria penarū contingat purgatis Respōdeo hoc est petitio p^{ri}ncipij q^o pax illa securitatis quā habeant nondū est pbata, relinquit ergo q^o in pena sunt, et vt ab hac soluant et pacem habeant oremus.

¶ Hec om̄ia sic volo dixisse vt ostendā me ignarū esse eorum que in purgatorio agat deus, nimis eos audere qui hui^{us} ignorantie impatientes, potius fingere volunt sua q^o cōfiteri se ignorare, mea pbare nō possum, sed nec illi sua, quare recte mea conclusio id tm̄ voluit esse nec scripturis nec rōnibus pbaturū auct^{orit}as esse saltem om̄es de salute sua, et gratiam in eis non augeri sufficit q^o scilicet em̄ eas pati et nos debere eis succurrere. Cetera deo relinquenda sūt.

¶ Acta sunt hec. 10. Julij presentibus 22.

Eccius p^{er} schedā rñdit. 11. Julij.

¶ Solationes reuerēt^{is} patris apparent mibi insufficientes potissimū q^o Aug^{ustinus} dicit nō loqui de purgatorio cum maxime id agat, scz de purga: Hec negā dum est anis defunctor^{um} p^{er}terate suorū viuentiū releuari, cum p^{er} illis sacrificiū mediatoris offertur, vel elemosine in ecclesia fiunt, sed hec eis proficiat qui cū viuerent vt hec sibi postea p^{er}desse possint meruerūt. Est em̄ viuenti modus nec tam bonus vt nō requirat ista post mortē, nec tam malus vt ei non p^{er}ficiat post mortem. Quocirca hic om̄e mentū comparatur quo possit post banc vitam releuari quispiam vel grauari. Inuic^{em} Zacher et dic Augustinū hic non de purgatorio loquantur.

¶ Preterea non pbat ad deletionē peccati venialis requirit augmentū gratie
fateor augmentū gratie tollere aliquando venialia. sed etiā veniale tollit satis
passione. vnde apostolus allegat 2 Cor. 7. Ad loquit de veniali peccato. porro
si loqueret satis passione non excluderet. at de ei⁹ cōsensu velut impingente nihil
dico in pñtia. Veniale fateor offendit sed venialiter. q: hominē in odio dei non
constituit. nec inimicū dei facit. q: alioquin cū gratia staret ideo in purgatorio
habent quōsdā peccata venialia citra inimicitia dei.

¶ At q: causat me torquere auctoritates p capillos ad ppositum. disperem si
totā disputatiōe vel vnam adduxerit auctoritatē tam pinentem. sicut ego hic
adduxi. Sed hoc iudicent iudices non Lutherus.

¶ Indignat cur non 2 Augusti: 2 Hiero: causati sint hoc latibulū hereticorū
quō dixi. Bone deus si non vbiq: clamer Augusti: 2 Hiero: cōtra Pelagianos
Cyprianus 2 Ambro: contra Arianos 2 Prouationos. eos p arbitrio inter
pretari sacram scripturā. ¶ Petit q: pbem meam sententiā. cum suam pbare
non possit. meam vero pbatam iudicū relinquo iudicō.

¶ De donec alia est ratio Hieronymi ad Delpidum q: aliunde probatur ex
scriptura Mariam semp mansisse virginē. igitur. donec ibidem non dicit cons
summationē. quod hic non potest facere.

¶ Porro de rōnibus meis gratia breuitatis non moror. Sed q: dicit me certū
fecisse ex dictis suis q: anime suffragiis viuētiū liberate minus bectur. male
mibi imponit. nec est mibi somnia fingo. repietur em̄ in dilutiōe adnotationū
mearū noluisse Paschalē sua sibi minus premia. ideo maluisse ardere. sed missa
hoc facio 2 Iudicib: cōmitto. ¶ Porro non nego quin in tribulationib: quis
laudet deum. sed hoc loco accipi non potest q: 2 in celo cantare eos dicit 2 ab
illis absterferit deus officem lachyman 2c. Unde liquet lectori quō sententiā
meam inuertat. Unde anime in purgatorio cantant secundū Johannē deo. 2
quero causam. explicet nisi certitudinis glorie. quare falsissime pmissit q: cōs
tra me ipsum loquar. Unde non nego bonos glorari in tribulationib: 2 can
tare sed negam illam glossam quā ipse finit q: cantare sit in tribulationib: deū
laudare. alioquin angeli non canerent deo et beati.

¶ Quod errorem patentiū defendere conatur scz animas dormire somno
pactis scz quo ad corpus 2c. qm̄ anima separata a corpore non laborat in cor
pore varijs molestijs. vide vasricem qui cum soluendo ad corpus retulisset sit
sepulchro quiescentes. Jam se transfert ad quietem anime a laboribus corpis
sed beus bone vir. Est hoc quiescere a laborib: q: videlicet non in corpore mo
lestias patiatur tamē incompatibiliter maiores molestias sentiat extra corpus.
In ania quid suat si quiesco a febre. et infestio: calculo?

¶ De Christi quiete aliud est. resurrectionē absq: corruptione expectante. bñ
ergo qui moriunt in dño. sed quis dicitur est corpus beatum nisi per redun
dantiā anie in corpus. Sic de beato Stephano qui in dño obdormiuit.

¶ Demū inquit me petere pñcipiū. sunt in pace 2 tamen eis pessimus pacem
et quia ridiculū est referre pacem habitam ad corpus. sequit illam esse in ania
sententiā securitatis. Quā ait se sua pbare non posse. reputo verissimū. cōtra aliq
sua pbant qñis pertinax et ceruicosus etiam demonstrationib: non adquies
cat. qui semper contenderet nō esse demonstrationē. velut Grego: Arminesi:
et Petrus Alfacē: Aristoreli faciunt in rationibus de primo motore in. 7. 28.
p̄physicū. quare cum cōmuni concludo sententiā 2 in purgatorio gratiam
non augeri. et eas certas esse de salute.

De indulgentiis.

Die undecima Julij que fuit dies Lune.
Eccius.

In primis antequam descendam in hanc disputationem indulgentiarum, preterea non esse meatis mee: aut positum velle hac mea disputatione contravenire mandatis summi pontificis quibus mandat in Decreto incipiente Cum postquam non debere defendi vel predicari primum certis punctis de indulgentiis sub pena excommunicationis, sed magis esse sententiam mee defendere veritatem in eodem Decreto approbatas. Quo sic prefato accedo ad impugnandam conclusionem undecimam. Dicere indulgentias esse viles Christianis est verum et primum, nec indulgentie sunt vicium boni operis, quare non videtur bene dictum quod hoc affirmantes insaniant, hoc probatur. Quia ecclesia in istis que sunt fidei non errat et que respiciunt animarum salutem, immo ut s. Cyprianus ait, Deus non permittit maiorem preter clerum errare sed in conciliis generalibus per universitatem cleri tam a trecentis annis indulgentie reputate sunt viles et pie Christianis. Ad pariter in concilio vniuersali vbi approbatae sunt date per Urbanum. 4. per venerabilem Eucharistie veneratorem, nam consilium hanc addidit rationem motiuam ut Christi fideles essent magis parati ad obsequia venerationis et honoris sacramento impendenda. Sic Innocentius in concilio generali vbi vtilissimam constitutionem Omnia vniuersa a tota ecclesia receptam edidit, de indulgentiis quoque disposuit hospitaliorum dicens, Inlargimus vobis in remissione peccatorum quatenus de bonis vobis collatis gratia et subsidia charitatis erogatis, ut per subventionem vestram ipsorum inopie solatur et vos preponat et alia que domino inspirante feceritis ad eterna possitis gaudia pervenire. In eodem quoque Concilio limitata fuit inferiorum prelatorum indulgentiarum dandi potestas, que in Lugdunensi concilio deinde fuit approbata. Sed si indulgentie essent vicium boni operis et Christianis inutiles, quid opus esset collatione vicij operis minuire in inferiori prelato et perferre in plenitudine potestatis? Accedit quod laudabile Constantiense consilium, quod et inter errores damnavit in indulgentiarum contumeliam, contulit indulgentiam omnibus in Concilio existentibus et sexta sessionibus: Ad fuisse bona opera tantorum patrum inquinare et inficere, et Beron quereuerendum patrem illustre theologum appellat, sicut fuit verum et bonum studiosissimum, is decidit indulgentiarum processionem non esse pudentiam seu prementiam, sed deuote amplectendam in fide spe et charitate nostri Ihesu Christi qui talem potestatem clauis ecclesiasticarum dedit hominibus. Constat enim quod fructuosos paribus non imitens hec Beron Sic et alij sancti et optime existimatis vniuersi spe datarum indulgentiarum voluerunt que a beato Grego: quoque date sunt ante nonagenos annos et Paschasio ante sexcentos annos. Unde sola tanti patris auctoritas debet quilibet Christianum mouere ut credat indulgentias esse viles Christianis. Quis non ignoret quod wilhelmus Altsidorensis referat non deuisse qui etiam viuente beato Grego: sancto patri in indulgentiis dicerent. Porro hoc addam. Si indulgentie sunt vicium boni operis hoc potissimum meo arbitratu ex eo suspicari possem quod sunt satisfactorie, sed per opus satisfactorum non mirum meremur quod si non esset satisfactorum, alioquin preter nos nulla facere opera satisfactoria, ne merita nostra per isto statu minuerem? Sed in benedictionibus: sed emanantes de benedictionibus: quoque mereamus. Sed hic audiam reuerentiam patrum celebratis per Bonifacium: Clemen: 6. Urbanum. 6. Nicolaum. 5. integerrimum et doctissimum pontificem Sixtum. 4. et quod communis consensus Christianissimorum regum et principum per passagium et cruciatis. Summi pontificis plenissima sepe dedit indulgentiam.

ergo fides ecclesie sit indefectibilis p qua Chriftus rogauit vt non deficeret. Luce. 22. 2. pollicitus est se nobiscū esse omnibus diebus vsq; ad consummationē seculi Matth. 28. Non est admittendū ecclesiam cum anima rē pnicie tanto tpe errasse 2 q; decreta Summorum pon: ab omnib; cōmunionē ecclesie sancte habēs sibus sunt acceptanda. vt ait Grego: can: preceptis. 12. dist: Item can: omnia decreta. 24. quest: 1. cum multis cōcordantibus 2 pontifex modernus sub pena excoicatiois late sententia definitur indulgentias esse vtilis ad penā pctis debitā ijs qui charitate surgente membra sunt Chrifti delendam. Et q; huius modi remissio ex merito Chrifti et sanctorū auctoritate summi pontif: quasi cōs penset. His omnibus p sua sum volo Chriftiano fidelē Indulgen: non esse viciū boni opis. nec dicere indulgen: Chriftiano esse vtilis esse in sanitate. quod nihil aliud est q; dicere totū clerum in ecclesia tanto tpe insanuisse.

Martinus.

¶ Duodecim argumentis impugnat egress: d. d. conclusionē meam vnde dicitur. Ad que p̄iū q; r̄ideam. Primo diluam illud q; insanā esse dixi haberi indulgentias bonas Chriftiano. esseq; eas viciū boni opis. Dico ergo q; p̄beta Psal: 39. audeat insanas falsas appellare et Psal: 118. Iniquorum fabulationes sp̄as traditōes hoim que de se nō erant male nisi q; malam fiduciam aduersus iusticiā dei prestabāt insipientib; 2 quanto magis insanā est indulgentias que neq; p̄cepte neq; cōsulte sunt neq; necessarie ad salutem. imo remissioes sunt bono:ū multoꝝ opm haberi pro bono Chriftianoꝝ? Cum omne bonū n̄m 2 necessariū ad salutem p̄bensum sit in p̄ceptis 2 cōsilijs. imo amplius dico. quādo saluberrima dei lex teste Ezechiele et apostolo Paulo Ro: 7. non est bona homini. imo occasio peccati. sola autē grātia bonū est Chriftiano. quanto magis indulgentie que necum cum gratie sed nec cum legis vilius bonitate villo modo compari possint: cum sint nihil 2 p̄uatio quedā bonoꝝ operū. haberi debent pro bono Non q; noxias aut p̄nitiosas arbitret vt dicitur mus. q; q; egress: d. d. dicit. Primo ecclesiam in ijs que sunt fidei non errare nec in ijs que respiciunt animarū salutem. recte dicit sed tales non sunt indulgentie vt ¶ Qd autē Cyprianus dicit deum non p̄mittere q; maior pars cleri (dicitū est) erret vident ipse quid dixerit. Certum est qd tpe Arriane p̄fide maior pars et ceteroꝝ episcopoz 2 doctoꝝ viroꝝ errant in tanto articulo fidei. adeo vt nullus catholicus ep̄s ferme resideret in cathedra sua.

¶ Qd dicit in concilijs ḡn̄alibus 2 trecentis annis ihabitas indulgen: vtilis e p̄as Chriftians. 2 in concilio wienensi approbatas. quas Urbanus. 4. pro reuerentia venerabilis Eucharistie in fidelibus excoicanda largitus est. H̄ideo nūq; negauit esse vtilis indulgen: sed non Chriftians. hoc est feruide agentibus Chriftū secundū nomē suum amantib; 2 querentib; ijs est ingrata est remissio operū. grātia vero imposito operū. Secundo dico q; in ijs rebus nō est respicienda p̄sona vilius siue Concilij siue pape. sed quid dicat. p̄ferim q; h̄c ers tot: de indulgen: vt in re nō necessaria non est periculosus ceteris t̄n̄ partib; hoc est si sciāt eas esse nō necessarias nec in eas confidant.

¶ Ad sc̄dm de Concilio ḡn̄ali 2 Innocen: 3. qui inuēit p̄ dispositōe hospitālis orū vt in remissionē pctōꝝ p̄ferrent grātia subsidia 2c. Dico me adhuc nō in s telligere hoc verbū pape. cū remissio pctōꝝ m̄hi videat esse aliud q; indulgentias atq; si esset idem dico sicut prius.

¶ Ad tertū de Lugdunens. Concilio in quo approbata dicit 2 limitatio p̄ntis p̄ferendi indulgen: inferoꝝ p̄latōꝝ. Admitto totū. q; aut sequit Si essent in s vtilis non fuisse necessariū collationē viciū opis m̄nuere in inferoꝝ p̄latis. Dico indulgentias esse vocatas a me viciū opis sc̄dm qd impugnat sum e d. d. conclusioe mea. 42. in Resolutorio. vbi sic dicit. Nō q; venie sint male 2 noxie sed q; abusus quersus nocet. dū tale opus nō facerent nisi venie essent. Sic est

hinc opta huiusmodi fit ipsa venia. et clarissimū est q̄ raro hoies contribuere
nisi indulgentie p̄mitterent. Ideo semp̄ ibi est periculū saltem vti toti opta.
¶ Quarto inducit laudab: Constantiū conciliū qđ inter erroies ceteros dāna
uit contemptū indulgentiarū. Rñdeo nunq̄ ego contempsi aut premittendas
esse docui nisi contemp̄ intelligat hoc modo q̄ incōpabiliter meliora possu-
mus eisdem expensis facere quib: indulgentie redimunt. vel qđ sunt indulgentie
ipse. quare prerogativa melioris nō est contemp̄⁹ deterioris. Sicut aurū non
est contemptus ligni aut feni ⁊ si prestanti⁹. p̄idem ad quintū vbi Scironem
inducit indulg: concessionem non esse paripendendā. Adde in suo genere.
seu sicut ipse dixit ceteris partib: Nec credo hanc sententiā d. d. satis placere. q̄
indulges̄ sint suscipiende in fide spe et chari: cum tenuerit satisfactionē impleri
⁊ remitti posse etiā ijs qui sunt extra gratiā. Admittere qđ fructuosio: sit opatio
sintens indulgentijs qđ altera non imittens ceteris partib: mō cetera illa paria
recte cōparentur. Sicut non nego meliorem esse posse vnam ordē dñicam
Zacch qđ om̄es hoies canonicas vnus sacerdotis.

¶ Seco inducit beatū Grego: ante nongentos annos. Pascaliū ante. cccc.
anno dedit indulgentiā: quāuis recitante wilhelmo Altridstoriensi aliqui con-
tra dixerint sancto Grego: Rñdeo. Nondū habeo fide dignam historiā de in-
dulgentiā Gregorianis. tamen quidquid sit nō ideo sequit indulgentias esse aliud
qđ indulgentias. hoc est remissiones bonoū operū quas nemo bonas poterit
appellare. Christianis quantūlibet sancta Concilia vel quālibet sancti eas de-
serint vel approbarint ideo d. d. non solum contra me agat solis noib: aucto-
ritatū. sed ⁊ ipsius rei veritate.

¶ Septio suspicat eas esse ideo boni opis victū q̄ sunt satisfactorie. Dico qđ nō
sunt satisfactorie sed remissiones satisfactorie. nec habende vt opus satisfac-
torū. ideo male hoc argumento p̄pantur opib: satisfactoriis quasi ideo merita
nostra minuant si indulgentie relinquunt. imo fr̄im verius est merita augen-
dum indulgentie relinquuntur.

¶ Octavo dicit consensu fidelū receptum annū Jubileū Bonifacii. 8. Cle: 6.
Sicut: Rñdeo quis scit si consensus fidelū eum receperit. nec est Bonifacius
tante opiniois vt quidquid gesserit. statim p̄ re bene gesta habendū sit. pre-
sertim in re non bona nec necessaria ad salutem. quā ⁊ alia monstra p̄perrant
que in rebus necessariis malum exemplū p̄buerūt.

¶ Nono qđ dederūt Ro: ponti: consensu Christianissimoz regum ⁊ principum
indulgentias pro passagio. Dico sic prius non est intraculū qđ deus dec̄ preme-
nar ⁊ sinat aglet agere que impinentia sunt ad salutē. quā in h̄ sup nos vigilat
vt doceat vtilia. vt apostolus Titum. 3. dicit hoc est precepta sua ⁊ consilia.

¶ Decimo arguit fidem ecclesie esse indefectibile ⁊ Christiū nobiscum. ideo ecc-
lesiam non potuisse errare tanto tpe cū animarū p̄nicie. Dico non tota eccle-
sia erravit. Deinde si etiā erraret in ijs reb⁹ nihil (semp̄ de Christianis loquor.)
nō est piculum salua fide. variari opinioes: et errare in tp̄alibus non tollit
ecclesiam Christi.

¶ Undecimo decreta Ro: ponti: acceptāda esse p̄tendit. Rñdeo sine dubio sunt
acceptanda sed tamen cum iudicio vt habet dicit: 22. ca: Anastasio q̄ Roma
ut pon: hoies fierūt et hoies circū se habuerūt. errare poterūt. Deinde nullū
est decretū qđ precipiat indulgentias redimere nec est v̄qđ hodie. qđ indulgen-
tiarū valore aperte declarauerit.

¶ Ultimo de modo seruit pontificia def̄initione esse vt dicitet vtilis indulgentie ⁊ de
merito Christi et sanctorū acceptas. Rñdeo nec ipse satis exprimit. nec probat
vel vna syllaba que dicit. De qua re copiosius in actis meis Augustin: dicit.
Nō sequit qđ totū clerū in ecclesia tanto tpe insensuisse. cū interim semp̄ fuerint
quidam ⁊ displicuerint. qui ⁊ d̄st̄erunt salicē p̄uatiū indulgentijs. vt scilicet

vulgatissima puerbii Indulgentie sunt plebe deceptioes

Eccius.

¶ Accepi reuerendi patris sententia in multis mittio et equabilioribus verbis
pclusionu penderent. aut alia sua scripta mihi videbant scire. neq; mei est ins
tituti indiscretas indulgentiarum pclamationes aut abusus defendere. sed ves
titate et quantum indulgentie rationabiliter dare possunt. pdesse tutari. et vt sim bies
uis. no discuto de excusatioe sine pclusionis. at cum assumit indulgentias non
pceptas. no necessitas esse. fatemur. sed in hoc toto meo exili iudicio apparec
esse difficultas nostre dissensionis principaliter q; reuerendus pater dicit indulge
ntias vel dante vel admittente memini me repperisse. qm sic indulgentie esse
vere noxte. piculose. et danabiles. Cum sic pcella et summi ponti: remitteret huc
bona opa vt vel sic ho no mereret tanta beatitudine. qd est p aniax salute. vel
hoies decepti remissione bonox opm ad purga: miterent vt penas hic no dis
luras. ibidem sustineret. qd reuera danabile est. vnde oim vt dantiu vel admit
tentiu indulg; vnus cōsensus est indulgentias non esse bonox opm remissiones
sed remissionē esse pene p pccato cōtrito adhuc debite et no solute. Sis
cui Leo modernus papa expresse in p fato decreto definit qd Sixtus. 4. ante
eū expresse fecit tpe Jubilei sui. Unde cōcordare non possum qd reueren: p
in suis Resolutionib; dicit indulgentias solū daras pgris. qd etiā in sermone
vulgari affirmat no volentib; implere canones penitentiales. et in eodē reso
lutorio dicit canones penit: pgr; impositos. qd vni alioquin strinut omes vira
penitentia agerent. vnde infelicissime essent Indulgentie si essent bonorū operū
remissiones. Solutur ad pūmū rfidit indulgenti: no attinere ad aniax salute.
cū pfecto maxime interit salutis aniax. an salute pmoneat vel impediunt.
Interest etiā fidei nostre an papa vt Christi vicarius penas pccato debitas
facta recōpensatione p merita Christi et sanctorū possit remittere et delere. De
Cypriano obiect mihi qd occurrebat Cyprianū legenti qm no plene mihi
pster an sicut in Greca ita et in alijs regidib; Eccle: maior ps cleri fuerit infecta
¶ Deinde ad cōsilia rfidit indulgenti: non esse bonas Christiano. i. qui fide et
char: Christi sequat. hoc certe dicta Cōciliox destruit et indulgentiarū largi
tionē. q; non nisi Christi fidelib; et pccatis et pccatis sub pmut forma pcedunt. qre
cōmuni sentētia indulgentie non sunt bone malis. q; eas non consequunt sed
bonis et vere Christianis.

¶ Non accepto q. z. p. dictū Seneca hic vsurpat. no attendū quis sed qd
dicat. quoniam maxime in his que sunt fidei attendere oportet etiā quis dicat. et
psitū legitime congre: est ab omni Christiano audiendum.

¶ Dicit errorem non periculosum si hic de indulgentiis error. at mihi dicit
cum periculosi errores fuerit iudicari qui sacris ordimb; vris fratru mendicans
tium ab inflo detraherunt.

¶ Ad Innocentij in gñali cōcilio pstitutionē dicit se no intelligere quō valeat
vel indulgenti: sint remissio pctōiū. dico vt semp no dabo tam solenne psitum
et legitimū potuisse errare. cū a spū s. no derelinquat et remissio pctōy intelligē
cia sit quo ad penā. q; nomē pcti no semp p culpa. sed etiā p pena culpe debita
sa vsurpat. sicut apud Sa chabeos vt a peccatis soluant. qd de culpa nequit
intelligi mortali. sed de pena culpe debita. Et si indulgentie dicant dari vt ab
soluant a pena et culpa. eas psequentes nullus existimare debet indulgentias
remittere culpā. sed q; papa pcedit vt a culpa mediante sacramento penitentie
a deputatis commissarijs absoluant. et deinde indulgentias. i. penarum remissio
nes consequantur.

De pmissis
ut Eccles
hora secunda
die. 11. Jus
1519.

¶ Quid vero se excusat qd dicit indulg: esse vitium boni operis qd et ipse voluerit
ceteris partibus opus bonū cum indulgentijs esse melius q̄ sine indulgentijs.
sed sicut fieri solet qd ita boies; indulgentias redimant vt bona opa illa sine in-
dulgentijs non facerēt. Quis plerūq; super illo dicto afferri possent 2 in simili
quādo vicini ppter amicitia vicinorū pueniūt ad oblatōes 2 offerōia plus q̄
intuitu mortuorū. attamen mihi apparet melliori iudicio semper saluo hoc non
esse vitium boni operis. Primum ex eo quia sacrum consiliū indulgentias vult
excitare homines ad bona opa. Secundo qd esto qd tale quid faciant. vel ex his
beant. ppter indulgentias psequendas. tñ ista opa ex illo fine non inficiuntur.
qm̄ finis iste indulgentiarū non discrepat a fine vitio. ita qd penarum remissio
pgrauerit in deū ordinat. alioquin p̄scindendo subordinatōe finis paucissis
ma vel nulla essent bona opa.

¶ De cōtemptu indulgentiarū per Lōstantense consiliū improbatū dicit
reuerendus pater se illas non p̄emptisse fateor ingenuē. si eo sc̄mp̄ fuisset vitium
moderamine sicut se hodie exposuit 2 forte eius interpretatōi est standū. Et in
p̄scientia sine foro. tamen scriptus eius sermo vulgaris aliam exhibet intelli-
gentiā laicis. sed hoc nihil ad me. Ad Serfonē respondit admittendo. tamen
arbitrat̄ Serfonē mihi aduersari qui indulgentias tunc vitiles reputat qm̄ sicut
spe 2 charitate p̄cipiunt qd ego alias tenuerim posse fieri satisfactōe in p̄s-
mortalī. dico 2 ipsum Christianissimū Lancellariū hoc tenere aliquem posse
satisfacere de inuncta penitentia in peccato mortali atque impudentissime
gerent. confessionū auditores. durātem imponendo p̄sam. sed an quispiam
indulgentias in peccato mortali consequatur nihil ad rem. ratio diuersitatis
est. obuia. qm̄ indulgentie non solent concedi nisi contritis 2 confessis. Ideo nō
mirum si peccatores harum non sunt capaces. qd indulgentie tñ valent quā-
tum sonant. Subiungit reuerens pater ordē officam Laici tñ valere sicut boas
canonicas clericū. si cetera sunt paria illud non admitto.

¶ De brō Grego dicit se nondā receptam vidisse historā. at tam p̄stantissima
fama. sicut b. August. lib: de tri: de Alexandria inquit hoc negare non p̄mittit
negat aut̄ indulgentias esse satisfactorias. sed solū sint remissiones bonorum
operū. In hoc credo p̄ncipali nos dissentire 2 magnam p̄icā cōrouerſie hic
fundari. At prius memini indulgentias esse non remissiones bonorū operū. vt
credit reuerend⁹ pater. sed remissiones penarū peccatis debitarū. Unde homo
vere Christianus accipēs indulgentias non minora sed plura facit bona opa
q̄ si non consequerēt indulgentias. Sic aut̄ intelligo indulgentias esse satisfac-
torias sicut papa Sixtus. Clemens. 8. papa modernus declararūt. non qd
p̄sequutus indulgentias satisfaciatur sed qd nullum malum manet impunitū. et
nullū peccatū manet inultum. (can: sicut p̄mit de penit: dist: prima.) Ita et cas-
trius; Christi dispensator eius thesauri vbi homo p̄ poena peccati non reddit
equiuales ipse ex thesauro sibi cōmisso merito Christi sufficientissimo illud res
cōpensat. 2 p̄ eo satisfact. Quare p̄cessi in p̄soub: indulgentias de se nō delere
culpā. sed penam 2 qd sit talis remissio penarū in indulgentijs et non remissio
bonorū operū. pater p̄ illud Etate. Sp̄s dñi sup me eo qd v̄xerit me ad annū
standū mansueris misit me vt mederer contritis ac predicarē caprius induly-
gentiā 2 clausis aprionem. Christus eadem verba de se assumēs pro verbo
Indulgentias remissionis nomē accepit. Sic theophilus ait vt beatus Theo-
philius remissionē. Deinde cōtendit reuerens pater merita augeri relictis in-
dulgentijs. hoc ego nō video. qm̄ vt dixi non redimentes vel reliquētes induly-
gentias atq̄ istam pecuniā in bonis conuiuijs volunt cōsumere. non merita
augere. fateor qd aliqui possēt quis facere matius opus meritōuorū cū illa p̄-
cunia q̄ si redimeret indulg: casus non oportet specuocari.

¶ De Jubilæis celebratis non vult admittere accessisse consensum fidelium. et
suspecta Bonifacii. g. vita potest suspecta facere et⁹ Jubilæum. dico satis magis
num esse populis consensum. q. ex toto Christiano orbe in Jubilæo Christi fides
les consuevit. quod alias consensum fidelium pbare possit non video. q. consensus
principum dicit pro passagio et cruciatu a summo pontifici indulgentias dadas. Res
spondet parum consistere si hic errauerint in re nihili. quasi nihil esset Christi fi-
deles decipere et vnanime Christianorum principum et regum consensum in tam falsam
faciem descendere fidelium deceptionem.

¶ Hæcerea nullum ait esse decretum expressum et clarum sup indulgentiis. Oppono
et declarationem Sixtinam et tam nouissime declarationem modernis pontificis.
Ubi inquit Bo: ecclesiam quam relique tanquam matrem sequi tenent tradidisse Bo:
pontifici Petri clauiculi successoris et Ihesu Christi in terris vicarii potestate cla-
uitum quarum est aperire tollendo illius in Christo fidelibus impedimenta culpa-
re et penam pro peccatis actualibus: deletam. culpam quidem mediante sacramen-
to penitentiae. Penam vero temporalem pro peccatis actualibus: secundum diuinam iustitiam
debitam. mediante ecclesiastica indulgentia posse pro rationabilibus causis eisdem
Christi fidelibus: qui charitate fungere sunt membra Christi sive in hac vita sive
in purgatorio indulgentias ex superabundantia meritorum Christi et sanctorum et
tam pro viuis quam pro defunctis apostolica auctoritate indulgentiam concedendo. thes-
saurum meritorum Christi et sanctorum dispensare etc. Ubi clare determinat cum se-
quentibus indulgentias non esse remissiones bonorum operum sed remissiones pe-
narum. que fiat compensatione facta meritorum Christi. et quod rationabiliter ecclesia tot
annis totam non errasse. Hæc non totam ecclesiam errasse. quia semper interea fues-
sunt quibus hoc negotium fuerit suspectum hinc vulgatum illud. Indulgentie sunt pie
deceptiones fidelium. Ad quod dico. Quia alicuius rei habenda est ratio non quod
quisque dicat sed quod boni. docti. honesti. et optimi statuunt audiendum est. quod
enim fuerunt probatissimi et honestissimi: viri per totum Christianum orbem in trecentis
annis et hominum aliqui in cathalogum sanctorum relati non tamen indulgentias hoc
pacto probauerunt. Etiam si abusus eis sicut in omni re displicuerit. Thomas sanctus
est Bonaventura Albertus Carmelita. Bernhardus et alij magni viri. Altes-
Berfon Capistranus etc. qui tamen indulgentiarum concessionem non reprobauerunt.
Quare nihil refert quod Johanni wickleff et Ulrico Kalteisen in Anglia. dno Jo-
hanni de wessalia qui tamen hoc retractauit Baguntie. Bohemis indulgen-
tiarum concessionem non placuerunt. Quare concludamus indulgentias rationabiliter
dadas. ad dei honorem et fidelium exaltationem non esse inuitiles Christi fidelibus deuotis
non presumptiuis: sed eas cum humilitate et gratiarum actione accipientibus ab us-
ibus reiectis et reuulsis. ut sic potius de tanto munere deo gratias agamus quam
ut illud superbe contemnamus semper in animo habentes optimam indulgentiam esse
veram poenitentiam. Tamen omnino si hoc die exposita sententia fuit mens reue:
patris maluisse ut illud clare dixisset et simpliciter non dedisset occasione aliud
cogitandi quod nemo est omnium auditorum. qui sensum hoc die datum intellexerit in con-
clusionem vnde dicitur Dicere indulgentias esse bonum Christiano est insanire. Sunt
enim verissime opera boni vicium. At sum bene contentus de sua expositione
quantum ad me attinet.

¶ Martinus

¶ Contra solutiones meas opponit egregi: d. d. primo indulgentias non esse
remissiones bonorum operum nec se vidisse qui hoc assereret. Sequi etiam ad hoc
indulgentias esse vere periculosas noxias et damuabiles. esse potius eas vno con-
sensu dantis et admittentium remissiones penarum pro peccatis debitarum. Hæc
satis admittit quod hec verba d. d. velint. cum sine dubio pro penas pro peccatis
debitas intelligant omnes labores satisfactorios que tertia pars est penitentiae.
inter quos certe sunt bona opera elemosine. orationes. ieiunia. vigilie et similia.

¶

ad qd est expressus textus lib: 7. c. Cum ex eo. vbi papa dicit p indiscretas in-
dulgencas tenerari pñalem satisfacione Et omnes bulle indulgentiaru ferme hac
clausula habeat. de iniunctis penitentis relaxamus. Sed age dato qd essent
pene et non opa. dico peius esse remitti penas qd opa. cum vita passiva et pas-
siva plus pñat aut proit qd mere activa. vt apostolus. 2. Cor: 11. cum in-
firmo: tunc fortior sum. Purius est em opus qd solo deo operante nobis par-
entib: pñatur qd qd nobis cooperantib: efficitur. iuxta illud Deuter: 22. Ego
pñatam et sanabo. occidam et vivificabo quare ad sensum egero. d. plura ab
surdia sequuntur ex indulgentiis qd ad meū sensum et sane nescio an verissime dicā.
¶ Secundo nō potest cōcordare qd dixi indulgentias solum pigris esse datas et
canones similiter tantū pigris impositos. dico nō memini me dixisse canones
esse pigris impositos. si aut dixi sensus meus est qd st: enni et servetes sine pe-
nitentes plus faciunt qd canones exigunt.
¶ Tertio contendit eas esse necessarias ad salutem quia expedit nosse an pro
moueant nec ne ad salutem.
¶ Et si non fateat necessarias esse ad salutem expedit tamē scire pmoueant sa-
lutem nec ne. Nōdeo nec hoc est necessariū scire. sed si nocerent saluti. Non em
est necessariū scire non necessaria ad salutem.
¶ Item qd interest an papa per merita Christi possit remittere. nescio an inter-
sit. De meritis Christi postea.
¶ Post hec dicit meā sententiā destruere dicta Conciliorū et indulgentiarū lar-
gitorū que pñant forma cōcedunt contritis et confessis. Nōdeo non ideo des-
truit meā sententiā dicta Conciliorū. qz sunt contriti et cōfessi qui pigris sunt ad
soluendas satisfactōes quos scrip: etiā infirmos vocat et ppter hos damna de
non sunt indulgentie. ¶ Reprehendit etiā in me qd usurpauit dictū Seneca non
quis sed quid dicatur. qd in his que sunt fides attendere oportet etiā quia dicit.
Respondeo hoc nō est ad ppositum. quia materia indulgentiarū nō est materia
fidei. Deinde in materia fidei multo maxime opus est attendere non quia sed
quid dicat. quia non est respectus psonarū habendus. sicut manifeste pmonuit
Dicitur. 7. et 24. Attendite a falsis pphetis. qui veniunt ad vos et. Item multi
veniūt in nomine meo dicentes. Ego sum Christus. et Johānis. 10. Ducas mee vocē
meam audiant. Proinde etiam summo ponti: non temere credendū est. vt sicut
regula Johānis apostoli. Charissimi pbate spūs vtrū ex deo sint.
¶ Dicit deinde periculum esse in errore indulgentiarū ex eo qd periculosus error
habitus sit eorū qui ordinib: mendicantiū ab initio detraherūt. quidquid sit de
detractorib: per hoc non pbatur error periculosus in indulgentiis. nec magis
error est qd ordinib: mendicantiū vt sacerdotes ecclesiarū errorem iudicauerint.
¶ Per idem ad id qd dicit Conciliū non errare qz regitur a spū sancto.
¶ Addo ego scz in hijs in quib: regitur a spū sancto. i. in reb: fidei. Et vt alio
quando dicam non dixi errasse in concilio in dandis indulgentiis sed postea.
transio illud qd remissionē peccatorū intelligit remissionē penarū. cū sepe peccā
p pena accipiat Zachabeorū. 20. Ego nō sepe inuenio peccā pro pena accipi.
nisi forte vbi de Christo scribit qd peccata nostra ipse portauit. qd nō est ipsum
nō ausim dicere simpliciter pro pena accipi. Sed hec extranea.
¶ Confutaturus illud qd ventas dixi esse vicium opis dicit esse subordinationē
finium in opibus ideo si velle referant in deum nō viciant opus. Respondeo da
exemplū et demonstrandi. dixi em hodie raros inueniri qui em darent gratis et
ppter deum. quantū dant pro indulgentiis. Ex fructib: ergo cognoscere eos.
Imo si audiant melius se posse facere qd redimere indulgentias pbabile est mala
fas esse redempturos indulgentias.
¶ De contemptu indulgentiarū dicit si fuisset vsus hoc moderamine standum
est eius declarationi. Verum vulgaris sermo aliam indicat latet intelligentiā

Respondere videat diligentius eundem sermonem egredi d. d. et inueniet me expressis
verbis dixisse non esse commendandas indulgentias, sed relinquendas liberas.
nemine esse absterrendum, sicut neminem vigendum, esse videlicet pigrorum solatia
quare sine mea culpa hac declaratione et satis moderata sententia non intelliguntur
¶ Transeo illud de Bersone ubi dicit aliud esse satisfacere in peccatis et redire
mere indulgentiam in peccatis. Quia in his obstat forma concessione, que solum est
fessis et contritis punit indulgentias, illic vero et ipse Johannes Berson secum
sentiat. Dico, relinquendo hoc tanquam extra capacitatem intellectus mei, vere esse
non capto quod peccator possit satisfacere in peccatis et non etiam possit recipere
licentiam non satisfactorem, cum plus videatur requiri ad operum perfectionem
quam ad omissionem.

¶ De Gregorio et si historia non habeatur recepta tamen famam dicit non potest
mittere negari. Dico sane temere nemo credat, et Transeo.

¶ Tandem ad id redeo quod indulgentie sint satisfactorie et non remissiones bonorum
operum, sed penarum, fortassis contendimus in equitatem quod satisfactorie d. d. apud
pellat quod punitur virtute indulgentia, ut non satisfactorie et hoc pmissio non sa-
tisfactionis pro satisfactorio habeatur. Ego satisfactorium appello quod implet
satisfactionem non omittit.

¶ Adduxit etiam auctoritatem Esai: 66. ubi Christus 2u: 4. legens et Isala dicit
spiritus domini super me eo quod vinxerit me, predicare captiuis indulgentiam, ubi Christus
remissionem dicit. Addidit Theophilus qui exponit quod anime tenebantur, donec
venit qui predicaret captiuis redemptio: quia auctoritas nihil faciat ad rem ipsam
verba et consequentia textus declarant quod Christus ibidem dicit, Hodie impleta
est scriptura hec in auribus vestris. Deinde quod loquitur de vero anno Ius-
bilet, hoc est, de plenitudine ipsius, de corona anni benignitas: et non de remissionibus
penarum, sed de remissione peccatorum, de qua tota scriptura loquitur, cum Iustus
Bonifacianus tanto post tempore cepit, Item quod neget augeri merita
relecta veniens transeo, quod non pro hoc confutat quod aliquando pecunia eandem vo-
lunt consumere in convivio.

¶ De Iudeis celebratis dicit satis magnum esse populis sensum, quod ad indula-
gentias fideles in toto orbe confluunt, excepta tamen Italia et Roma, nec via
det quo alias possim probare consensum fidelium, Respondere cum consensum ego
probarem esse fidelium qui reprobata et veritate indulgentiarum exposita fide-
les ad confluendum moueret, nunc vero confluunt ignorantibus quid et quare,
cum maior pars credat se rem necessariam et meritotam facere.

¶ Post hoc de passagibus et cruciatis arbitratur egredi d. d. non esse rem parum
momenti tot fideles decepti presertim magnates, Hinc nec est res magni mo-
menti quicquid et diuus Hieronimus: Matth: 23, de sanguine Zacharie prophete dicit, Non
dammus erroris qui de pietate fidei descendit, Ita et hic error est sine damno anime
citra etiam lucrum pecunie, quod deserunt pro honore sancte ecclesie rectoribus ecclesiarum, Quia
ego dixi nullum esse decretum super indulgentiis opposuit Sixtinus et Leoninus nonnulli
ma ubi declarant virtutes indulgentiarum, Dico hec alia questio est, ego dixi nulla
esse decretum quod preceperet indulgentias redimere, ideo non esse necessarias.

¶ In fine ad puerbum illud indulgentias sunt parte fidelium deceptas, Per quod volui non
totam ecclesiam errasse, dicit non esse audendum quod quisque dicat sed quod boni et
boni est uti stantur, Nunc vero aliqui etiam in sanctorum catalogum relati non
improbant indulgentias, Respondere, nec ego sane, hoc tamen addo quod ecclesie
sua accipiens opinionem, non facit ideo ex opinionibus veritates, Ideo ad istam
Leonis, 10. declarationem dico sicut in actis dixi, non probari nudis verbis,
presertim hominum indulgentias esse de thesauro Christi sumptas et solvere
penas iusticie diuina requisitas licet opinionem non damnet, Ita ut dicam quod sentis

cum Christi merita sine accipiantur ut suffragia. sine quocumque modo et nolo. nihilominus sunt merita Christi. nec propter usum vel applicationem meram operibus subeunt. Si autem sunt merita Christi gratia et veritas sunt. iuxta illud Psalmi: 24: vniuersae viae domini misericordia et veritas. et Johannis primo. Gratia et veritas propter Iesum Christum facta est. ibidem. Vidimus plenam gratiam et veritatem. Quare etiam si angelus de celo aliud persuaserit non credam esse in manu ullius hominis gratiam et veritatem dare. hoc est merita Christi dispensare. non tamen resisto pontifici. sed ad declarationem in actis me refero.

Eccius.

¶ Quia ut dicit magna pars dissensionis facit in eo an indulgentie sint remissiones honorum operum. vel penarum. ubi in mea premissa descendere ecclesie docet et homo pontifex: Qui haec de indulgentiis scripserunt. sed hoc refellit a cure et doctores respiciunt. Quia remittere penam est remittere labores satisfactionis. inter quos sunt bona opera propter decretum Innocentii: In causa cum ex eo de Penitentibus ne penitentibus satisfactionem enervet. Dico bene remittere labores satisfactionis. sed non propterea bona opera. Quis enim oratio. letantia et cetera. sunt satisfactiones. tamen sunt bona opera. etiam si ipsa non satisfaciunt. Accedit quod satisfactio non solum sit labore honorum operum sed etiam satisfactionis. Quare plerique volunt non debere cogi solum confessionem ad satisfactionem in se recipiendam. iuxta illud commune. Huius est ut confessio solum cum parua penitentia mittat ad purgatorium. quod cum magna ad infernum. Peculiariter si pontifex plenarias reseruit indulgentias ad satisfactiones penitentiales eluendas si passim a prelatibus fiant. Sic pericula bulle de infunctis penitentibus. que secundum iustitiam diuinam intangi deberet. ut doctores ecclesie de indulgentiis scribentes declarant.

¶ Porro quod argumentatur penam esse remittere penam quod opera non accipio. quod pro tanto penam possunt ut homo instruat bene operari et sic virtus in infirmitate proficit. sed hoc ad indices. et quod errare in indulgentiis animum periculosum ut hodie in dicitur. Ideo ecclesie non errant si solum pigros contritos volunt recipere indulgentias. Certe ad Carthusianos venire non debent. In materia fidei dicit magister et tendendum quod dicitur. Ego autem auctoritatem reputo in theologia potentissimam et quod audire precipimus sedentes supra cathedram Moysi. Ideo quis dicat attendere debemus ut captivemur intellectum. iuxta preceptum apostoli in obsequium fidei. propterea concilia habita sunt ut eorum auctoritate errores exterminarentur.

¶ De mendicantibus transeo.
¶ Quod vero ait consilium in iis in quibus regitur a spiritu sancto non errare. dico ego antiquorum patrum sequutus sententiam. semper debere presumi primum regitur a spiritu sancto. quod dicit non potest de opposito sed de illegitimare congregationis.

¶ Sed adhuc fortiter stat reuerentia pater in vicio boni operis quod dans pecuniam propter indulgentias non datur quasi hoc sit viciu boni operis. Querere a reuerentia pater si ipse cum suis fratribus: habet anniversarium alicuius principis vel nobilitatis cum 30. missis. quod dant bone presentie. alioquin non habitur anniversarium. an hoc sit viciu boni operis.

¶ De indulgentiis ab eo non premissis iudicent qui sermonem vulgarem legerunt.
¶ Porro reuerentia factus interpret me dicit indulgentia forte sic facta esse satisfactionem. quod propter istas aliquis satisfacere non teneat. non iste est sensus meus sed quod homo deberet pro peccatis etiam propter satisfactionem de suo. et pro indulgentiis satisfactionem facit de alieno quod sum: pontifex dat et de thesauro ecclesie. unde soluat. ut sic supra commune patrum sententiam etiam in indulgentiis propter non manet impunitum. saluo eo quod etiam de proprio satisfacere non posset. non accedentibus Christi meritis.

¶ De sensu fidelium credo neminem esse tam stultum qui credat rem esse necessariam indulgentiam in subleuo. etiam existimet iter Romanum esse meritum. nec hic errat. stat enim opus pro quo quis prolequitur inducere meritum et tamen ipsas indulgentias non esse meritum.

Martinus dicitur.
Et sic non erit
salua ois car
ro tam in cui
culla quam ex
tra

¶ Porro de verbis Sixtine et modernis pontificis non factum vim. quia cathedram Petri sequor: et eius sententiam qui in ea sederit in heresim quod absit: plausus non fuerit. Scio cum non probare sed desinere. que ut Christus vicarium desinendo arbitror esse indefectibilis fidei. Sed hec omnia eorum committo iudicio quorum interest. paratus errata expungere si que ostendentur.

Iussit Martinus addere

Et ego

Duodecima Julij Argumentatus est Eccius Respondente Martino De Penitentia.

In nomine tuo dulcis Iesu.

¶ Contra conclusionem reuerentis patris et preter sermonis sui de penitentia per defensionem optimorum patrum predicantium intendit probare penitentiam veram incipere a timore etiam pene. et quod bene quis se preparat discutendo recogitando etc.

Eccius

¶ Primo quod talem modum predicandi observavit dominus Iesus et eius precursor sanctus Johannes Luce em. 15. filius prodigus gerit typum penitentis secundum Augustinum de questione Evangelii Ambrosii lib. 2. de penitentia. 3. Chrysostomus: Dicitur et alios. sed eum ita proponit nobis Christus quod in se puerus dixit quantum meritarum in domo patris mei abundantem panibus. ego autem hic fame pereor. surgam et ibo ad patrem meum et dicam illi. Pater peccavi in celum et coram te etc. Dicit dominus Christus modum penitentis describens exponit primo motum penitentem premiorum magnitudine. scilicet abundantem panibus: et timore pene. scilicet hic fame pereor. quibus gradibus euectus penitentiam veram cepit meditari scilicet. et dicam pater peccavi. et hoc Augustinus explanat. Tres sunt tibi penitentiae gradus. mercedis spes. suppliciorum timor et bonitatis paternae sincera dilectio. et sic antequam fiat amicus dei qui existit inimicus. efficiat prius seruus. Sic Johannes incepit a timore. pergentes vel gentes minus vitperax quis monstravit vobis fugere etc. Sic etiam in toto actu est veteris instrumenti ut timore penitentiae ad mandatorum obedientiam homines traherent. ut in legalibus historiis prophetis hoc ubique reperit. Sufficiat adducere unum locum Psalmi 88. Si autem dereliquerint filii eius legem meam. et in iudiciis meis non ambulauerint. Si iustitias meas probauerint. Et mandata mea non custodierint visitabo in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum. cum concordantibus. Quare per dicatores sacra limitati scripturam hactenus bonum habuerunt modum de penitentia paranda recogitando grauitatem peccatorum. eterni supplicii etc. Accedit ratio Diomysia quod sic deus res administrat ut ima ad superiora per media ducat. Quare re cum peccator sit in imo. quod non est dignus pane quo vescitur. volens ascendere ad superiora gratia faciat per medium timorem. Bene esset perfectio quod aliquis immeritus luto peccati posset se mero obtutu dilectionis dei et amore iusticie erigere ad gratiam capessendam. sed quis est hic et laudabilis eum? Imo b. Augustinus probat modum predicandi nostre temperatis docens expresse nullum puenire ad charitatem et ad veram gratiam nisi procedente timore non filiali sed etiam seruali. Augustinus tract. 9. Ergo inchoat timor quod incitum sapienter timor domini. Cum autem ceperit charitas habitare pellit timor. qui et locum preparauit. quantum enim illa crescit ille decrescit. et quantum illa fit interior timor pellit foras. maior charitas. minor timor. minor charitas. maior timor. Si autem nullus timor. non est qua intrat charitas. (Dat compassionem.) Sicut videmus per seram introductum quo suscit. seta prius intrat. sed nisi exeat non succedit lino. sic timor prius occupat mentem quod ideo intravit ut introduceret charitatem. Allegat illud Psalmi. paupertas luctum meum in gaudium. Et infra Genentia dicta est de scripturis. nam qui sine timore est non poterit iustificari. opus est ut intret primo timor per quem veniat charitas. Timor medicamentum. charitas sanitas. Ex istis aptissime liquet quod penitentia est medicinalis. et timor est medicamentum secundum Augustinum: et charitas non intrat nisi per timorem. ideo bene dicitur penitentiam a timore incipere. Et non accipio quod reue: per ab initio resolutionem

R. iij.

refert reue: p̄s Stampitij vocem quasi celsus demissam. Penitentia incipere
ab amore et dilectione, nam hinc expresse relucet b̄tus Ambro: bonus aniam
medicus in ep̄la ad Gracianū ubi pena p̄scribitur. debet esse penitentia p̄ctōy. ubi
remissio donat. gr̄a est. precedit p̄s̄ta sequit gr̄a. neq; ergo penitentia sine gr̄a.
neq; gratia sine penitentia. debet em̄ penitentia prius dānare p̄ctm̄. vt gr̄a possit
illud abolere. Illud idem testat. Chrysostom: toto libro de cordis cōpunct. Et
Domitila. do. de penit. Et sermone. 29. Adde etiā Iusto: lib: 2. de summo dei
Capi: 12. Cōpunctio cordis est humilitas mentis cum lachrymis exortens de
recordatiōe peccati et timore iudicij. Et toto libro de contri: cordis. Et speculo
p̄ctōy August: nihil aliud agit immo horat p̄ctōem volentē penitere vt reos
giter tres abyssos scz p̄ctōy suoz. penarū. et iudiciorū dei. Sic b̄tus Bernbar:
sup Lantico ser: 16. et alijs plurib: locis Grego: in moralib: lib: 2. et. 5. et sic sup
cap: 29. Job Lib: quoz. 2. sup Ezech: ubi Domitila. 19. inquit. Scrip̄tū est.
Intitū sapientie timor d̄i. cōstat p̄cul dubio q; a timore ad d̄m ascendit. nō
aut a sapia ad timorē reditur. Prop̄heta ḡ de celestib: ad ita loquebat cepit
magis a sapia et descendit ad timorē. Sed nos qui a terrenis ad celestia tendis
mus eisdē gradus ascendēdo numeram⁹ vt a timore ad sapiam p̄uenire vas
leam⁹. Idē lib: 1. sup Ezech: dicit duas esse pennas. scz timorē et penitentia que
tegere corpa dicunt. i. p̄ctā. Ex quib: omnib: quo ad vnā p̄tēulā de timore volo
habere p̄clusam. bene p̄dicasse n̄scē pestatis et sup̄ioris p̄dicatores q; penitentia
a timore incipiat. et q; n̄stant sermonib: suis in populo timorē dei seminare. vt
sic semen diaboli extirpet. iuxta illud Origēnis lib: 3. sup Job. bonus est timor
pene et iudiciorū que nisi demon expulerit nō poterit seminare semē p̄ctōy. Et ḡ
deinde p̄fectariū est penitentia nō incipere ab amore et dilectiōe iusticie Quis
si sic inciperet fateor. eā esse laudabiliorē et p̄fectiorē q; q; a timore pene incipit
at fragilitas n̄ra id non patit̄ cui d̄s Ihesus et p̄dicatores p̄descendentes illi
morē p̄dicant tanq; gradū quo verum iusticie amorem consequamur.

¶ Martinus

¶ Non est iste modus scripturas diuinas feliciter intelligendi. vel interpretandi
si ex diuersis locis diuersa decerpant̄ dicta nulla habita rōne vel p̄sequēte vel
collatiōis. Immo iste est canon errandi vulgatissim⁹ in sacris literis. Oporet
ergo theologū si nollit errare vniuersam scripturā ob oculos ponere. et p̄rta
Fr̄s cōferre. et sicut duo Cherubin aduersis vultib⁹ vtriusq; diuersitatis cō
sensem in medio p̄piciato: h̄ inuenire. alioquin cuiuslibet Cherubin vult⁹ lege
diuenter sequacē oculū a p̄piciato: i. vera Christi intelligētia. ¶ Promde n̄s
q; mihi egred. d. remotior visus est a sacris literis q; hodie. atq; eo magis q;
cōcludendo fateor laudabiliorē et p̄fectiorē esse penitentia. si ab amore iusticie
inciperet. sicut ego sapio q; si a timore pene inciperet quasi nō conandū sit vt
laudabiliter vt Jobānes ait dignos fructus penitētie agam⁹. Nā hoc. p̄ctas
nō accipio qd̄ dicit fragilitatē n̄ram obitare quo m̄s⁹ ab amore iusticie penitē
tentia incipiam⁹. si scdm̄ fragilitatē n̄ram agendū est. et scriptura exponenda
nunq; penitebimus. sed de die in diem peiores ficiemus. Quare anteq; iudicari
suis obiectis p̄mo declaro meipsum.

¶ Omnis bona vita necesse est vt instituat̄ p̄ aliquā legem. ideo lex p̄ncipiū est
penitētie cuiuslibet boni op̄s. quare et in penitēte ante oia oportet vel reuelari
vel suggeri legē p̄tra quā fecerit et scdm̄ quā facere debet. lege aut̄ manifestata
aut in memoriā reuocata moy sequit̄ augmentū p̄cti si desit gr̄a. Quia natus
fataliter odit voluntas legē. vt sunt xp̄s̄ta testimonia Pauli ad Ro: et ad Galas
Ro: 7. Lex intravit vt abundaret delictū. Gala: 3. Lex p̄pter transgressiōes p̄p̄
sita est. Ideo b. August: de sp̄s et lit: c. 3. Neq; em̄ lib: ar bitriū ante gr̄as quidā
q; valet nisi ad peccandū. nō aut̄ ad penitendū. vt d. d. dicit. (hoc em̄ Pelagius
quā est.) sequit̄ August: Et cum cepit cognosci se nō latere qd̄ faciendū est nō

hōs sanct⁹ diffuderit charitatē in cordib⁹ nostris . non diligit . non suscipit nō
bene vult . ubi clariss⁹ dicit August⁹ : q̄ lex dei non potest diligi nisi accepta gr̄a
spūs s̄i . si aut nō diligit lex . Primum eius peccatū non oditur . ergo impossibile est
penitere ante dilectionē legis . hoc est q̄d Ro: 4 . apostolus vult Lex tram opā
hoc est mōstrat peccatū sed non dat gratiā . vt odiat peccatū . Ideo manet odiss⁹
legis et dilectio peccati . quantūlibet p̄ increpatōes fornicatas aut intrinsecas
homo concutiat timore seruili . nam etsi abstinet ab ope peccati . non tamē ab
timere potest ab amore peccati . hoc ⁊ Chriſt⁹ Johānis . 6 . docet ubi dicit *Res*
mo venit ad me nisi pater meus traxerit eū . Concedo q̄ q̄ lex . recordatio peccati
catōrū . instans penarū possunt terrere peccatōrē . sed nunq̄ faciunt penitentiā .
Respondeo ergo ad obiectionē p̄imā de filio pdigo . Luce . 15 . ubi incept⁹ pes
nitentiā a recordatiōe magnitudinis peccati . dicens abundat panib⁹ : mercena
rj ⁊c . Dico q̄ hic filius pdigus incept⁹ vere ab amore iusticie . q̄ cōuers⁹ in se
cognouit p̄imo bonū . et ex cognito bono intellexit suū malū . hanc aut con
uersiōne sui in seipsum non habuit ex fragilitate sua . aut ex timore pene sicut
ipsemet d . d . dicit q̄ timor pene post peccatorū magnitudinē mouerit . ergo non
incept⁹ a pena ⁊ timore . habuit aut eam ex trahente intus patre et dilectionem
inspirante paterne domus . dum dixit quanti mercenarij in domo patris mei .
nam cum prius videret in peccatis bonū . nec cognouit nec dilexit . nec peccatū
odit . eū s̄i nō possit ignorare peccatū . q̄ necessaria fuit alia affectio . i . amor boni
¶ Secundo inducit Johannē baptist⁹ : Luce . 3 . q̄ incept⁹ a timore dicens . quis
monstrauit vobis fugere ⁊c . Respondeo aliud est predicare penitentiā . aliud
suscipere penitentiā . aliud est predicare bonū opus . aliud incipere bonum op⁹ .
¶ Predicator monet . terret . allicit ⁊c . sed nihil sequit nisi gratia mouerit volun
tatem . Idem dico ad Psal: 58 . *Ustrabo in virga iniquitatorū ⁊c . percussit pos
t⁹ est peccator . sed nisi gratia cooperetur nihil pficitur . vt Jeremie . 5 . percussit eos
⁊ non voluerunt Et Isate primo a planta pedis vsq̄ ad verticem non est in eo
sanctas . super quo peccatū vos ultra ⁊c . nihil p̄fecit penitendo . Et satis ad
intro egred . d . d . q̄ oblitus luminis nature Aristoteles audeat statuere alicui⁹
virtutis instum in timore vigente . cum ille tot verbis iam receptissimis .
¶ Et sic cum persuadere conetur oportere esse voluntarium opus bonum et
libera voluntate fieri . At voluntas certe aut amor est . aut soror amoris . In
de etiam dicitur oportere opus bonum fieri per liberum arbitrium Adde
et illud q̄ Chriſtus nunq̄ peccatores coegit timore ad penitentiā . sed suauis
ter allecit quoscumq̄ vocauit vt Zachēum . Magda : apostolos . ⁊c . Sicut
et apud Hieremiā . cap . 2 . dicit . perpetua charitate dilexi te . Ideo attraxi te misera
rans tui . Dico q̄ q̄ timor dñi quidem necessarius est . sed filialis . q̄ sine amore
impossibile est ferre conuersiōne sui . in qua terret conterit ⁊ humiliat peccator .
iuxta illud primo regum . ⁊ . Dñs deducit ad inferos et reducit . Credo aut etiā
ipius . egred . doctoris sententiā ⁊ olm scholasticorū doctorū mecum esse . ⁊ cōs
tra obiecta eius pugnare . cum omnes consentiāt contritiōne oportere fieri in
charitate . si debet esse bona et meritoria penitentiā . q̄d ego sane intelligo cōs
tritiōne fieri mouente ⁊ impante charitate . vt sic sit voluntaria hilaris amorosa
penitentiā . Ideo licet Johan : increpauerit Iudeos ⁊ terruerit . non ideo sequit
penitentes incipe etiā a terrore . Aut si incipit a terrore . nisi accesserit gr̄a . by
pocrite sunt verius q̄ penitē : Adiecit dñs . d . rōnem q̄ de⁹ res sic administrat
vt ima p̄ media ducat ad supiora . q̄d aptauit ad timorem . volens peccatū esse
imā . timorem mediū . amorē supius . q̄d ego transeo et non accipio .
¶ Dicit etiam esse perfectionis si hō possit se mere dei obtutu et amore iusticie
erigere ad gratiā capessendā . sed quis est hic et laudabim⁹ eū . Respondeo . nec
timore nec amore potest se homo erigere ad gratiam capessendā . sed gratia
preuenit et mouet ad merum dei obtutu et amorem iusticie .*

¶ **Ad Augustinū** qui doceat precedere timorē ante gratiā et intrante charitate
pellit timorē. Dico si recte intelligat admittit. hoc est. q̄ penitētia nondū est in
cepta q̄ timorē precedit charitatē. sed intrante charitate incipitur penitētia. et
amor iusticie et odium peccati. Si autē charitas non intraret timorē non operet̄
nisi maiora peccata quare ista similitudo sere et lini pbatur mihi. modo nō in
telligat q̄ timorē inducat charitatē q̄ ex ipsius .d.d. verbis capio q̄ nisi exeat
seta non succedit linum hoc est. nisi timor. qui impedit penitentiā veram pellat̄
per intrantē charitatē nunq̄ vere penitet̄ vt sic dixerim. Ambrosiū inducū in
epistola ad Studii q̄ p̄cedit penitētia et sequit̄ gratia et alia. Item Iherosolū de
summo bo: Item tres abyssos recogitandos peccatorū Bernhar: sup can:
Gregor: in moralib: et alios patres qui docent a timore ascendendū ad sapien
tiam et penitentiā a timore incipiūt libenter admittit. sed non contra apostolū
Paulū de lege et timore legis docentē intelligo. Dico et ego habita charitate
simul moueri hoīem ad timorē dei et sic incipi penitentiā a timore in charitate.
alioquin stat firma sententia. q̄ timorē penam habet. bonū non opatur. Sed
odit legē. Non ergo egre .d.d. concludit penitentiā nō incipere ab amore iusticie.
quantūlibet bonus sit timorē pene ex origine. non est timorē pene sed timore
dei penitendū est. q̄ ille sit seruus nō mansurus in domo. hic autē filius et heres.
Ideo et illud puerbior. i. Principiū sapientie t̄: dñi non admittit intellectū de
timore pene qui ante gratiā torquet hoīem infructuose. cū expresse dicat timor
dñi non timorē pene. Timorē pene potius est principiū insipientie. Videat ergo
egre .d.d. vt non in vnum chaos cōfundat timorē seruile. et timorē filialem. ne
sibi ipse scripture et patrū intelligentiā precludat.

Eccius.

¶ **Reuerend⁹ pater** nico verborū conat se euoluere ex tam expressis sacre scrip
ture et sanctorū patrū auctoritatib: et vt hoc vobis persuaderet ausus est dicere
me longe fuisse alienū a sacre scripture intelligentia. hoc loco diuertit cū q̄rens
de Cherubin se respicientib: Sed iudicent quorū interest vter rectius sentiat de
sacra scripturā vt suas solutiōes impinētissimas excludā. Duo si equē adducit.
quorū in sermone recitādo scdm viā p̄manē nō memini. nec vllus p̄dicatorū q̄
menterim negant. Et hūc quoq̄ timorē inquantū disponit ad veram pen
nitentiā p̄ueniri inspiratōe diuina. nam indubitatū est apud Christianū cōtra
Delagij p̄fidiam q̄ salutis nostre instrū deo inspirante habem⁹. quare non fuit
necessariū hoc asserere vel ob hoc modū p̄dicandi respicere. In vno t̄i videt̄
michi equiuocatiōe falli. q̄ hanc gratiā qua deus p̄uenit corda hoīm mouēdo
credit esse charitatē. cum sit aliud gratuitū dei munus. et p̄ hoc resoluta est b̄ri
August: de spe: et lit. sententia. contra improbos Delagianos. Alterū q̄ dicit
timorē esse infructuosum nisi accedente charitate. quis hoc vnq̄ vel Scob
laisticorū vel p̄dicatorū negant. qui omnes apostoli Pauli ad cor: int: de chari
tate sequuntur sententiam?

¶ **Porro** q̄ laudabiliorē dicit penitentiā que ab amore incipiat. assumptis nos
debere illam facere. iuxta illud Iohannis facite dignos fructus penitētie. nam
si scdm fragilitatē nr̄am esset agendū nūq̄ penitētib⁹. Dico nos quoq̄ posse
facere dignos fructus penitētie. etiam si a timore incipimus et ad charitatem
p̄ueniamus. Et in rō: q̄ d. pater vult nos facere angelos et fragilitatis nr̄e
oblitus. cum b̄ri Grego: lib: 2. super Ezech: expresse declarauerit p̄betam
descendisse de sapientia ad timorē. sed nos eisdem gradus ascendēdo a timore
ad charitatē p̄uenimus. Sicut multa alia fragilitati nr̄e p̄donant. mentem
suam declaraturus ostendit quō dilectio legis p̄cedere debeat penitentiā. q̄ p̄
legem abundauit delictum. et ad Gala: 3. 2. Dico verū est vt s. August. con
tra Faustū lib: 2. 2. testatur Peccatū factum vel dictū contra legem ideo non
esse peccatū si nō esset lex p̄hibens. sed sicut legis transgressiōe abundat delictū

na legis obseruantia augetur meritum: quare omnino ista diuerticula ad ipso-
rum non conferunt et solutiones datas esse contra sacre scripturam intelligentiam
post prandium manifestabimus.

Hora secunda Continuat Eccius sempiternam orationem.

**Prosequimur
hodieceptis**

¶ Reuerendus pater ad illud de filio prodigo rōdit processisse amorem iusticie
iuxta illud et conuersus in se. qz memoriā paterne domus habuerit. sed hoc nō
diluit obiectū. qz cōuersio illa fuit facta cōtemplatione pene. dum neminē ba-
beret qui eum siliquis saturet. Durante em̄ pecunia non conuertebat in se sed
familiaris est cōuersus in se. Accedit qd b. August: ait verba eius fuisse verba
penitentia meditantis nondū agentis. qz si cōuersus in se fuisset amore iusticie.
tam penitentia incepisset contra August: Quare solutio sua propositum non
infringit. et Basilio manifeste reluctat.

¶ Ad Johannē rōdit aliud esse incipere. aliud predicare. et alias dixit p̄dicato-
res terrere sed non facere penitentē per penarum cruciatū. Iterum euanda est
solutio qz si Johannes predicauit certe intendebat fructū sue predicatonis et
et quia insinuat eis timorē. signū est hoc pacto penitentia auspicari. Et nostri
predicatores predicant. quō incipiunt scit deus.

¶ Porro qz penitentia initium gratie tribuit. et nostri predicatorum et doctores
nūq̄ negauerunt qz deus aspirando p̄uenit.

¶ Præterea. Aristotelē nō vult acceptare in scholis theologicis et tamen audet
eum sibi opponere. sed dico p̄stantē esse ethicoꝝ sententiā. sistendo in timore
pene non esse p̄fectam virtutem. iuxta illud. Oderunt peccare mali: formidine
pene. Ode: pecc: boni virtutis amore et. nec opus virtutis debet esse coactum
sed lib: aliud nō est lib: arb: iduct aliū est lib: arb: cogi. fateo: Chrīs b̄nivolis
vobis vocauit apostolos Zachēū. Magdalenā. sed ip̄sū aliquādo durus vos
care factum Pauli nobis inuist. de quo August: ait. z. quest: 4. can: quis.
cui Chrīs vs in intuitu quē coegit et in Euangelio de vocatione ad cenā dicit
Compelle intrare. Sicut plurib: verbis beatus Gregorius in Homilia profes
quit. Taceat ergo queso reus: pater solum benevolentē afferens vocationem.

¶ Præterea solum timorē filialem necessariū arbitrat penitentia de quo plurimū
miros. cū hodie me ad verā scripturā intelligentiā mouerit qz seip̄sū primo
non emendauit. nam et b. August: in loco hodie allegato super Johanne los
quit de timore seruili quē foras mittit charitas. et de illo dicit loquit sapientem
Initium sapientie timor dñi. et ita de timore seruili intellexit glossa sup̄ Psal:
Initium sapientie zc. Verus iud: ij tanua est conuersio ad deū et est glossa
Cassiodori. Sic glossa sup̄ illd apostoli ad Ro: 8. Ad em̄ accepistis spiritū
seruilitatis in timore. dicit timorem seruilem esse bonum et a deo. Sic Paulus
testatur illum bonum. i. ad Timotheū. 4. peccatē corā oib: argue. vt et ceteri
timorem habeant. Ita August: super Psalmis ait. et Longobardus cum res
narat in. 3. Timor seruilis est cū p̄ timorem gehenne continet se homo a pec-
cato quo presentia iudicis et penas meruit et infra. bonus est iste timor et vtilis
licet insufficientis p̄ quē paulatim fit consuetudo iusticie. Beda quoqz exponit.
Initium sapientie timor dñi. scz seruilis quare aliud querat sibi patrociniū et aliā
der solutionē. qm̄ ista sanctis patrib: non cōcordat. Qd si nolit dicitis sanctoꝝ
flare habebit aduersum se sacre script: locos. nam dum timor dñi est initium
sapientie. adhuc charitas foris pellit timorem. sed timor filialis iuxta dauid in
eternū p̄manet. et in seculū seculi. Quare alius est timor quo sapientia incipit.
alius est qui cum aucta p̄manet. Unde cum reueren: pater negat timorē Indu-
cere charitatē. expresse sancto August: p̄tradicit qui in loco allegato hoc forū
ait timorē. scz seruile esse initium sapientie. et p̄ charitatē iterū expelli. Subscribit

D

sententie Augustinane mellissius Bernhar: ser: 2. sup Cantico. que beatu
tatis gratia non adduco. sed etiam plus dico charitate non sic expellere timore
sicut unum incopatibile aliud. sed successu ad augmentationem gratie minuit
timore seruile. et aucta gratia timore officio auferri. Nec refert qd ponderabat
hodie dñs pater Timor: dñs non timor: pene est initium sapientie. qm̄ et timor: pene
et timor: reuerentie vterq; est dñi. et vterq; est a dño. sola media timendi sunt
diuersa vt. Beda et alij per longobardū inducti testant. pater Augusti: plus
citatur et satis liquet ex verbis Christi. si nihil aliud haberem? Matth: 10. nolite
timere eos qui occidunt corpus animā autē nō possunt occidere. sed potius tū
mete eū qui potest animā et corpus perdere in gehennā. si em̄ timor: seruilis esse
damnabilis sicut dicit reue: pater. cur Christus nos ad eū inuitaret? et Augusti:
et alios ita intellexisse confero in iudiciū eorū quorū intererit.

¶ Insuper dicit scholasticos officia cōcordare qd cōtrictio nullius sit vtilitas nisi
fiat in charitate. hoc quidē verum sed secundū Augustinū ad charitatē nō p
uenitur nisi p timore. timor: medicamentū est charitas sanctas. Unde nō acce
dere charitate om̄es bene nouerūt timore illum insufficientē p̄pterea in via illū
cōstituant non in termino.

¶ Ad rationē ex b. Dionysio sumptā transit. sed non aperit d. pater cum
peccatū sit imū et charitas superius qd sit mediū pueniendū a peccato in charita
tem et pfecto aliud dare nequit qd Basilus Beda August: Bernh: timorem:

¶ Deinde assumit gratiā puenire timore et amore. qd si loquit de gratia motus
nis diuine qua deus nos aspirando puenit fateor: quidē tunc. si aut loquit de
gratia charitatis. illud non accepto. qd illius que recte sapientia in scripturis
appellat initium est timor: dñi. Quis timor: iste absq; charitate sit instructiuus.

¶ Porro qd Ambrosiū Grego: et alios doctores admittit sed nō contra ap̄m
de timore legi. nescio quas offundit nebulas. dicat clare. aut isti sancti patres
p me allegati repugnēt dictis apostoli vel minus. si repugnāt dicto apostoli.
hoc ostēdat qd nunq; fieri posse arbitror. cum in sacris scrip: fuerint exercitia
tissimi et spū sancto repleti. apostolū Paulū eque bene intelligentes sicut nos.
si non repugnāt dictis Pauli stet eorū sententia et p̄dicatores modū cōtrictōis
et penitentie p̄statum docentes nō improbet. nec ab hoib: pctōib: huiusmodi
timore seruile vtile et quasi necessariū mediū excludat. Non releuat enim qd
istimat habita charitate moueri mentē ad timore. qm̄ hoc esset cancrisio more
retrogradū. cōtra bñ Grego:ij sententiā lib: 2. Domitij 19. sup Ezechiele. Quis
stat pculdubio qd a timore ad sapiam ascendit. non autē a sapientia ad timore
reditur. habet ergo timor: penam que charitate aucta minuit et totaliter abfor
betur. Preterea ob tps angustiam alta in eodem sermone cōrenta que tamē
offino venirent discutēda nisi hoc sermo dies p̄fixus esset ad hāc materiā ter
minandā. sicut est p̄ctus de sigillata peccatorū cōfessione in sp̄. vti meminit
Chrysost: sup cap. 12. Matth. de puncto qd scholastici ponant tres ptes pen
nitentie. scz contrictōnē. confess: et satisfactōnē. quas prius posuit Chrysost:
sermone. 29. de peniten: De duplici mō cōfiteñdi sacerdoti. magna et alia do
cū alijs punctis que om̄ia prolixè possent tractari et excuti. sed facto iam fam
dicium iudiciū eligendorum.

Abartinus.

¶ Sperabā Egred: doctorē p̄statuaz meas solutides p̄fertim ea que p̄ finē
damentis ex Paulo induxerā de lege que ante charitatē non opatur nisi tram
et auget pctm̄. Taceo qd disponat ad gratiā quē admodū timor: seruilis fructus
legis tram opatur et auget pctm̄. Et ipse hec fortiter transiens eandē cancti
lenā recantauit ac nobis hec nō succū sed mediū illā scrip: contendit persua
discurrā per singula.

¶ Proinde dicit non fuisse necessariū afferre q̄ intū salutis nostre sit ex deo in
spirāte. Ubi 2 timorē disponētē dari intelligit. Bñdeo hec plane offīa sunt er
ronea ppter verbū Pauli qui dicit. impossibile esse legem impleri immo pctā
non augeri nisi spūs sancti diffundat charitatē in cordib; nostris. Has aucto
ritates tam expresse oportuit cōfutas et illam beati Augusti: c. 3. de spū et
litera. Cum ceperit non latere quōd vtiendū est nisi gratia donec non suscipit.
non bene vultur. vadat q̄ cum suo seruili timore qui nō opatur nisi odiū legis
2 dei. 2 cum iniuria vocat disponens ad gratiā.

¶ Inuenit etiam equiuocationē gratie aliam esse charitatē. aliam donum quo
pimū mouemur. transeat hec distinctio nihil ad ppositum. est elusio verboꝝ
Pauli. Clarissimus est textus Pauli. nisi gratia 2 charitas faciat nos diligere
legem. lex semper fram opatur. hoc donum autem quo pimū mouemur nos
diliget legem sed charitas spiritus.

¶ Tercio cōcessit timorē esse infructuosum sine charitate 2 hoc nullū negasse.
Bñdeo cur q̄ docēt infructuosas penitētiās 2 resistunt mihi fructuosam docēt.
Relinquo hanc esse offīo subuersam cū tot opusculis Augustinus. 2 si Aug:
non faceret tot saluissib; tñ vnus Paulus cōcludit opa quecūq; ante charita
tē esse peccata 2 damnabilia 2 indisponentia ad gratiā. Et p̄ hec dicta ferme
ad offīa sua replicata rñderi potest. Ipse quidē p̄ more suo dicta scripture dī
uine tempat ad dicta patrum. immo trahit ad intelligentiā suam quā habz in
patrib; cum potius contra scripta patrū debeant conferri. et iudicari ad dicta.

¶ Quarto nō accipit qd̄ assumpsi nos debere facere laudabiliorē scripture.
illam penitentiā. sed dicit nos posse etiam dignos fructus penitētie facere. si a
timore inceperim; hoc scdm b; Augusti sic expono. Si pctā peccatis addi
derimus. cum vt sepis iam dictū est quidquid ante sanctā p̄ gratiā voluntas
tem sit fructus male arboris sit. que non potest bonos fructus facere ergo per
timorē seruile nunq; peruenitur ad charitatem.

¶ Quinto inquit Gregorio sup̄ Ezechielē qui descendat de sar̄ sctis ad timorē
rem sed nos contra descendere a timore ad charitatē docēt sic Bñdeo q̄ dicit?
Grego: non debet excludere charitatē nec excludit a timore incipiente penitētiā
sicut d. d. intelligit. sicut nec a charitate excludit om̄is timor seruilis. p̄sertim
in hac vita. cum charitatis officiū sit expellere timorē seruile. atq; id tota vita
et inducere timorem filialem.

¶ Sexto ad auctoritates Pauli q̄ lex ppter transgressiones posita est 2 auge
delictū. dicit nihil esse ad ppositum et me diuertitula quesuiffe. adducēs Aug:
contra faustū lib; 22. peccatū esse dictū vel factum contra legem dei. Nescio
quid velit d. d. non est hic disputatio quid sit peccatū. ideo sup̄ius verbis hoc
temp; p̄ditum est. Scopus iste versat qd̄ auctoritate Pauli timor seruilis nō
possit esse nisi pctm; 2 augere pctm; p̄ virtutē legis si desit gratia. Et sic aucto
ritates Pauli non sunt diuerticula. sed saluissima cōtinentia snām d. d. vsq; ad
pulerē. nō q̄ ego ex hoib; angelos factos oblit; fragilitatis. sed doceo ne deos
factam; ex pctōib; dum obliuiscunt fragilitatis sue qua nō possunt nisi malū
facere ante gratiā. ¶ Qd̄ conuersionē filij p̄digi factā dicit p̄templatiōe pene.
nego. ad p̄batōnē q̄ neminē haberet qui sū siliquis facta ret. dico nisi int; sus
ciper tractus 2 in se quersus. potius fame mortu; esset q̄ rediisset. vt slet sentē
tia. Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eū. ¶ Qd̄ Augusti dicit verba
eius fuisse verba p̄ssam meditantis nondum agentis. spero q̄ p̄ me faciat. q̄
meditari p̄ssam p̄sertim medullit; in corde sit certē incipere p̄ssam. ergo illud
nondum agentis oportet de p̄fectione ad extra intelligi.

¶ Idem ad Basilū dicit. ¶ De verbo Iohannis bap̄ dicit euandam esse
soluatiōnē q̄ dixerim aliud esse p̄ssam docere. aliud incipere. Bñdeo Salua res
uatiō egre: d. docet non videt Paulū intelligere nec virtutē legis cognouisse.

¶ Lex enim docet quidam sancta, iusta, et bona, sed sola gratia incipit, facit et perficit ea. Ergo etiam si Johannes timore docuisset esse institutum penitentiae non ideo sequitur penitentiam incipere a timore, sicut si insinuat quodlibet bonum opus per terrores et minas, non ideo incipit opus bonum a terrore et minis sed a charitate.

¶ Indignatur quod Aristoteles et oblecterim in scholis theologicis quem tamen non acceptatim, fateor: minor est quod ut valeat in theologica schola cum seductor: fuerit scholasticorum doctor, sed satisfacere voluit conclusioni mee. quod contra sacrum suum Aristotelem desipiunt qui penitentiam a timore et non libera voluntate incipiunt. Nam distinctione de libero arbitrio: coacto et inducto transito, non enim verum est quod liber arbitrius cogat ad bonum, aut cogi etiam possit. Si autem cogitur in diversa rapitur, et coactione sui odit. sola autem gratia trahitur hoc est vere liberum efficitur, ut Augustinus: contra Julianum lib: 2. et in multis locis.

¶ Ubi Christum dixi vocasse apostolos et Magdalenam blando tractu, contra oponebat Paulum vocatum esse durus et in Evangelio Iustum esse servum ut copularet intrare. Primum satis admittit, quod cum nos exemplum Pauli soleamus adducere pro defendenda gratia, ipsi nobis elabunt dicentes hoc esse miraculosum factum et non facere regulam, hic tamen egredior, d. d. quasi non pro miraculo habens pro regula inducit, sed hoc dimitto. Dico non potuisse Paulum intus ex corde converti nisi trahente gratia, ut beatus Augustinus: contra epistolam Pelagii docet gratiam dei facere ex nolentibus ac resistentibus volentes et sequaces. Ita et illud in euan. soluit quod servus potest procellere verbo sed nisi dominus sibi libet nihil sequitur.

Ut Esa: loquitur

¶ Ad illud Augustini intelligentis servilem timorem in verbo Salomonis Inicium sapientie timor domini et illud glossae Psal: 110. Verus iudicium sapientia est conversio ad deum. Respondet si adsit gratia alioquin servilis timor sine gratia (neque enim Augustinus excludit,) non operatur nisi iram, oportet enim quod Augustinus non pugnet, sicut vere non pugnat, cum Paulo dante omnia que sunt extra gratiam glossam super illud Ro: 8. non accepistis spiritum servitutis in timore, dicentem, esse servilem timorem bonum potius reherem, tanquam expresse contra textum loquitur apostolus enim dicit. Non accepistis spiritum servitutis in timore damnans eum, aut dico, quod glossa textum non exponit.

¶ Illud apostoli ad Timotheum argue coram omnibus: ut de cetero timore habeas aut d. d. ad servilem timorem adaptant, quod reliquo, ego de filiali timore accipio donec aliter probet, quod autem Augustinus magistro recitante lib: 3. dicit timor servilis est cum pro timore gehenne continet se a peccato, quo penitentiam inductis quo penas metuit etc. Continet inquam se a peccato externo timore, intus tamen auget odium iusticie gehennam comminantis, et infra, bonus est timor et utilis licet et insufficientis pro que paulatim fit consuetudo iusticie, hoc est meo iudicio consuetudo desperandi et odianti deum si excludatur gratia, verum autem est si inclinet datur gratia. Non est ergo necesse ut deum aliam solutionem nisi d. d. egredior: primum probaverit sanctos preses loqui de servili timore exclusa gratia, aut charitate non habere negotium in expellendo timore servili. Quare que consequenter inclinet de expulsionem timoris, de timore sapientie, et quod expellat charitas timore succellit pro augmentatione gratie, ex precedentibus satis intelligunt. Super est robustissima auctoritas Hieronimo: quam unam sufficere putat. Nolite timere eos etc., sed timete eum etc. ideo non esse servile timore damnabile ad quem Christus nos invitans dicit, ideo eque absurdum est dicere Christum nos docuisse insufficientem, dico enim ego non esse tibi servile timore dicit, quod et filialis timor timer offendere deum et separt ab eo. Atque etiam si de mero servili timore loqueretur nondum intelligitur exclusa gratia, immo inclusa, cum teste apostolo et Augustinus: omnis lex et doctrina

¶ Consensit etiam scholasticos vere dicere petitionem non valere extra charitatem.

rem. sed non cofutauit. fiat ergo eo: ipsoꝝ auctoritas contra eos. nisi p̄fute
p̄futione in charitate esse id qd a charitate incipit fieri.

¶ Illud Augustini bene placet qd timor est medicamentū. charitas est sanitas.
timor sc̄s in charitate imperfecta et charitas perfecta.

¶ Ratione illam ex Dionysio sumptā de imo. medio et summo dicit me trans
fuisse et non aperuisse qd sit mediū inter peccatū suū et charitatē sup̄iorē. fateor
me libenter transisse vt qui credit ipse d̄o docto: satis esse p̄spectam hāc ra
tionē nihil esse ad p̄positum. Dionysius em̄ loquit̄ de ordinib: infinitis. medijs
et summis at ego p̄orsus nullū habeo mediū inter peccatū et gr̄am. Sicut nec
Ab̄s qm̄ dicit. Qui non est mecum cōtra me est. et iterū. aut facite arborē bonā
aut facite arborē malam. sed et ipsum d. d. credo idipsum asserere. qd gratia et
peccatū apud Scholasticos immediate opponunt. Non accipit d. d. qd gratiam
dixi p̄uenire amorē et timorē nisi loquar de gratia p̄ime mortis. r̄ideo ego
cum apostolo et Augusti: sentio. qd nisi lex diligat. (qd est charitatis et nō p̄ime
mortis.) non bene viuūt. ergo nec deus timet̄ nec colitur.

¶ In sine instruit aduersus me comutū syllogismū aut Zimbri: Grego: aliq̄
repugnant dicitis apl̄i vel non. si sic qd ostendā. si non vt stem corū sententie.
Nādeo et p̄ mediū transeo non repugnāt dicitis apl̄i. et sic corū sententie. nō aut
Eccliane intelligente. imo error. non em̄ excludunt charitatē a timore sine ser̄s

¶ Dicit d. d. esse cancrino morē retrogradū qd dixi habita cba: (vili sine filiali.
tate mouert mentē ad timorē. satis m̄tor: siue scorpionē siue cancrū istum cū
gentilis ille poeta dixerit. Res est solliciti plena timore amor: quasi igno: em̄
q̄ amor: fons et caput est. omnium affectuum. Ideo em̄ timet̄ pena et infernus ser̄s
nūlter qd diligit vita et voluptas pueriliter et seruliter. Ad hunc timorē et amor
rem extirpandū diffundit charitas dei qua amemus aliam vitam et timeam̄
aliam mortē. i. separationem a deo.

¶ Transit d. d. de punctis in sermone meo signatis et de toto sermone confus
tando. dico breuiter habet calamū et papyrū aggregatū eum cū fiducia vidibil
an sermone cofutauerit. vt se ipsum triserit. hoc relinquo iudicio ordinandoꝝ.

Ecclus.

¶ Quia ob tps angustiam r̄idere non possum n̄s que reue: pater adduxit. res
fero t̄m me ad iudices. me nihil transiisse neq; fuisse de mente predicatorū aut
doctoꝝ legem adimpleri sine charitate. neq; aliquos docuisse ifructuosam pes
nitentiā. Sed quō p̄ timorē seruilem ad fructuosam pueniat. et qd magifico
verboꝝ apparatu recessit ab hodierna solutiōe. qd dixerat sapientē loqui de ist
mōre filiali. iam vero admittit loquentē de timore seruili non tamē excludendo
gratiā. qd nec rextus nec sancti docto: patiunt̄. Nam per sapientiā intelligit
charitatē et ita initium esset ante initū. totus quoq; August: non laborat quō
timor seruilis cum charitate sit initium charitatis sed quomodo timor seruilis
p̄ imo occupet mentem. et p̄imo ingredatur et sic inducat charitatem quod
etiam est de mente Grego: ii improbantis rectum cancrinum vbi reue: pater
p̄ Grego: i. Scorpionē mihi adduct Res est sollicita et. Omnes ergo sancti
docto:res hodie citati volunt timorē seruilem esse initū charitatis ad intelligēs
tiam sepe datam. et quā predicator:es solent dare de quo refero me ad iudices

Tertiadecima Julij. M̄. cccc. xix. hora sc̄da.

Circa materiā conclusionū quarte et quinte.

¶ Reuerende pater qd temp̄ nobis p̄fixū est nimis arctū tamē tangēdo fun
dam negotij aliqua obster attingem̄. illud sc̄s qd quilibet sacerdos absoluat
a pena et culpa cōtra p̄mū vsum tortus ecclesie. Et qd in sermone vulgari et
p̄lutione dicitis. Ex nulla scriptura. p̄bart diuinā iusticiā aliquā penā vt satis
sac̄tionē exposulare a peccōe. Et illis iunior: qd in absoluitōe sacramentali cuius

D. liij

Barth: non
recessi t̄m.

Ecclus.

pa remittit simultanea, sed pena pctō debita eterna cōmutat in tpelem, hoc illi
quet ex sacre scripture traditōe, et scōz patrū vsu, et vt bencio: sum ex pte hoc
voluit Ambrosius super Lucā Hiero: lib: i. contra Iouinianū August: q. i. de
octo Dulciciū questionib: et pnter Ambro: Lu: 5. testat satisfactioe penam
pcti dissolui. Scriptura est in promptu qm pctm Ade culpa etiā remissa pū
nisi in tota posteritate, quare transeunte culpa remanet pena, quā rōnem tēgit
August: tract. i. z 4. sup Matt: z gloffa. z. Regū. 12. Similiter de David. z
Re: z 4. vbi David penituerat z pculserat cor eius peccam dixit valde in hoc
facto, sed pero vt transferas iniquitatē serui tui, modo pctm non trāferet quo
ad culpā q: vt ppheta ait Ania ipsa que peccauerit morte moriet, restat ergo
vt pctm quo ad penā trāferat. Sic p pphetam Ratan dicit David, trāstus
lit deus pctm tuū, vbi gloffa Deus delictū delet sed multum nō deserit, aut em
hō in se penitens punit, aut deus cū boie vindicans punit. Et vt ad scōz pat
tres veniamus a quib: vsus et prax eccleie pncipaliter ab apstis derivatus
est Nam pūmo nullā pctm manet impunitā z pena est ordinata culpe quas
rōnes tangit August: z refert Gratianus (sicut pūmi de penit: dist: 7.) Nam
deus malū fieri non pateret nisi illud p iusticiā ordinando melius stare in mō
faceret. Inquit ergo August: lib: de penitēte medicina. Non sufficit mores in
melius cōmutare z a factis malis recedere nisi etiā de iis que facta sunt sanis
fiat deo p pñie dolorem p humilitatis gemitū, p contriti cordis sacrificiū, Et
mosymis cooptantib: zc. Non em dicitū est vt tñ abstinētiā a pctis sed et de
peccatis inquit de peccare dñm vt tñ dimittant zc. Sed si reue: p sicut in Res
solutozlo z alias meo quidē sensu facere nititur satisfactioe illā fieri eccleie sed
deum talem penā nō requirere, et quā deus requirat hō nō auferat. Cōtra ego
oppono pūmo q August: in Enchi: inquit c. 71. loquit de ordne dñica, Delet
omino bec ofo, minima z quottidiana pctā, delet z illa a quib: vita fidelis sces
lerate gesta sed penitendo in melius mutata discedit. Vbi cōstat ordem dñicū
delere venialia z etiā mortalia non quo ad culpā sed quo ad penā, q: penitēdo
mutata que mutatio August: intelligit nequit nisi de mutatione pene eterne in
tpelem. Eos qui fuerūt a quadragesimo annis non adduco, huc vult: et: pnti
wilhel: altissich: qui id pleno ore affirmant Accedat Cypri: in epā ad fidem
vbi sic ait, Legim⁹ lras tuas chariss: frater quib: significasti de quodā pnti
tero Uterore q: et añq: plenā penitentiā egisset z dño deo in que deliquerat sa
tisfecisset temere Therapitus collega pprope pacē dederat, hic s. Cyprianus
non dicit victoie eccleie non satisfecisse, sed dño deo, Idē Cypri: ad Conuētiū
papā de hereticis ait, Laborant vt opus suū diaboli malicia psumant, ne vili
neratos diuina clemētia in eccleia sua curet, Miserou pñiam mēdacoꝝ fraude
corrūpuit, ne deo indignanti satisfiat. Aptissime sacer martyr hereticos in
crepat qui pñiam ab eccleia intinctā extimabāt nō esse satisfactioe dñi, Cypri
rene: pater citra modestiā sepius mihi impropere quasi scripturaz sanctaz
intelligentiā non idonee tractem, de quo iudicent hodie designati iudices vtr
recti⁹ de fide z sacra: scriptu: sensu sentiat, atñ quāntū ego video vinctū s
crarū scriptu, tractatores in hāc sententiā descendūt, Ad quid em eccleia velle
imponere tale onus graue penitentib: cum dñs z caput eccleie illud non exigit
ret: quā rōnem in annotatōib: tetgi non tñ fuit mea sed Cypri: solum sicut res
fert Gratia: z 6. quest: 7. can: allegat Homo, cui graue pōdus pñie imponis,
aut pñiam reiūct aut dum sufferre nequit scandalizat? amplius peccat, Des
inde est erram⁹ pñiam modicā imponentes nonne melius est ppter misericō
diā ratiōe reddere quā ppter crudelitātē? Vbi em pñiam ista largus est dñs
austerus: hoc p confesso: b: Idē Homilia. 31. ait super epā ad hebreos pctm
pessione minuit, sed non minuit quo ad culpā, q: impiū est vt Hiero: ait dñs
dimidiā sperare veniā, ergo minuit quo ad penā, Ad dō Grego: 4. moria: cap

non tñ dicit
Ambro: Lu: 5

ambro

49: post multa ita dicit. Sed qz nullū pctm de9 multū relaxat. aut em̄ nos hoc
 fendo insequimur aut ipse iudicādo. Restat vt ad emendationē suā semp̄ mēs
 solerter inuigilet. hoc sensit z b: Hiero: verba sua transscripta sunt can: mens
 suram de peniten: dist: 1. Mensurā tps in agenda p̄fisa. Idcirco nō satis p̄fisi
 gunt canones p̄ vnoquoqz crimine. vt de singulis dicant qualiter vnūquodqz
 emendandū sit. sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendū sta
 tuunt. qz apud deū nō tam valet mensura tps qz doloris. August: quoqz res
 fert in can: Nullus. Null9 debite grauioris pene accipit ventā nisi qualem cōfeg
 et si longe minorē qz debeat penā soluerit. ita em̄ imp̄fisa a deo largitas misericōie
 vt non relinquat iusticie disciplina. hic habet egre: d. d. Carolo sta: August: in
 defensione mea adductū. cui9 sententiā p̄sequi non est instituti nosiri in p̄fisa.
 Accedat postremo Iusto: lib: 2. de sum: bono. cap: 13. quāuis p̄ p̄fiam p̄piciā
 arto pctōz sit tū sine metu hoc esse nō debet quia penitentis satisfactio dūmo
 tū penat iudicio nō hūano. Quare p̄fisa infūcta non est qz satisfactio tū ecclie
 fed etiā qz satisfactio deo. Nam z apud deū p̄ductio est pena qz culpa. vt August:
 testat tract: z 4. sup̄ Johannē. quib: om̄ib: p̄ indubitata veritate habitis factis
 licet water imp̄probatio cōclusionis quinte. vbi dicit reue: p̄ quēlibet sacerdotē
 debere absoluerē penitentē a pena z a culpa. et ita quilibet sacerdos villanus
 esset in sua parrochia Epūs Archiepūs z papa qz esse manifestissime s̄m̄ p̄ter
 vsuū tot9 ecclie. non solū adulator9. p̄bat p̄mo ex ijs que dicta sunt qz p̄
 absolutiozē sacerdotale culpa delet pena manet. licet p̄mutata. deinde qz sacra
 mentū p̄fise est iudiciale vt formā hui9 iudicij describit b. August: c. z. de peni
 tencia: Et ad iudiciū ferendū p̄tinet iurisdicctio. nisi velit Anaxagorē cbaos z
 p̄fisionē maxīmā facere in ecclia dei. Et cū iurisdicctio se ad dno extendat ma
 terialia in hoc sacramēto habita. nam et peccatō: penitēs z pctā ipsa sunt de
 materia p̄fise. et nemo negat iurisdicctionē in inferiorib: placis ad cōfisionē tol
 lendā esse coartatā quo ad materiā peccantiū. nam hinc p̄p̄ sacerdotis iura
 beē determinatio. z qz sentētia nō lata a suo iudice est nulla. ideo absolūēs non
 subditū nisi facit. Sic a s̄m̄ in materia pctōz pōt coartari iurisdicctio eadem
 rōne. et in criminū detestatio. qz aut etiā a sibi cōmissis nō possit plenarie ab
 soluere ex eo patet. qz tanta p̄tās nisi auctoritate fundet cōtra totius ecclie cōs
 sensum. cui9 p̄tās debet hoi Christiano esse p̄ regula. nō debet tribui sed in sua
 p̄torib9 offisiū fuisse maio: res clericos Cyprianū Chrylosto et August: pene
 debitū remanere post culpā. Ideo reue: p̄ cedat pctōz p̄m̄ auctoritati z con
 fectudini tot9 ecclie obrēget. aut cur id fieri nō debeat auctoritate sacre script9
 concilioz vel pctōz p̄m̄ exponat.

Martin9

Adduxit tū
 se velle repli
 care si dñs. d
 Eccles plus
 iusto iudice

¶ Admitto dño d. qz habeat vltimū verbū qz sic vult. August: aut egre: d. d. 3
 p̄dōem meā volēs p̄bare penā requirit deo z p̄ p̄mo iducit scrip: Gen: 3. vbi
 pctm̄ Ade etiā remissa culpa punit in posteritate. ergo pena remanet transes
 ante culpa. Volo dñm̄ doct. obstricū hoc exēplo z nō repli cet nisi p̄firmer aut
 sententiā cedat. Si ista pena requirit p̄ pctō. z sicut sententiā est de qualibet
 pena vt inferi habeo p̄positū. qz pena nō possit remitti p̄ papā aut vllū sacerdo
 tē. qz null9 adhuc remisit mortē. infinita ḡsa penaz. mo: boz. z s̄m̄ misertaz.
 que dēs p̄ pctō p̄mo sunt illate. z sic p̄batio d. d. p̄batur pctōz meā 3 sc̄paz.
 ¶ Secdo qz a David trāsato pctō nō est trāsata tū pena. etiā p̄ me facta. sicut
 z in s̄mone eodē vulgari sequēter dixi. Quia erat pena quā de9 requirit. ideo ne
 mo auferre potuit. Si d. d. d nō intellexit me legat diligent9. ego em̄ dixi z dico
 qz banc penā de9 non requirat. quā papa vel hō possit soluere quā aut ipse res
 quirit. (scz immediate loquit.) non possit homo soluere.
 ¶ Tertio induxit glossa in de9 delictū delet sed multū nō dimittit nihil pugnat
 p̄ me. vlticū em̄ sine p̄ ipm̄ met hoiem p̄terēdo. sine p̄ eccliam emendādo sicut
 p̄ se ipm̄ iudicādo. Et h vltimū z p̄m̄ gen9 pene in null9 hoiis arbitrio. sicut
 apē: 1. cor: 11. dicit si nos ipos iudicarem9 nō vlticū iudicare: a dño. cū aut iudicat
 a dño corupti: vt nō cū h mō dāne: ibi clax ē quō de9 penā reqrat z nō sc̄pata

¶ Quarto Augustinū p̄ Sattanū relatum q̄ deus non p̄mitteret malum fieri nisi p̄ iusticiā illud ordinando melius stare faceret. Hieron. d. d. q̄ has 2 similes auctoritates ita p̄sarcinat. cum nemo eas negat aut d̄itum sapiat ego em̄ hoc solum impugnant semp. q̄ virtute clantū faciant solui penas p̄ iusticiā diuinā requisitas. hoc em̄ non credo esse verum. nec p̄babitur. non em̄ d̄. it ad Petū q̄ ego ligo tu solues. sed q̄cumq̄ tu solueris solutum erit.

¶ Quinto illud de penitente medicina non sufficit mores in melius cōmutari nisi etiam satisfiat deo de ijs que facta sunt p̄ penitente dolorem. p̄ humilitatis gemitū. p̄ contriti cordis sacrificiū. hec om̄ia ego q̄ maxime volui semper. vt quid ergo p̄ indulgentias ista iactant remittit? Si non sufficit mores in melius cōmutare 2 diuina iusticia has requirat satisfaciōes. frustra ergo gloriat d. d. q̄ non dictum sit q̄ t̄m̄ abstineatis a peccatis. sed de preteritis deprecare dominū. et sic patet q̄ adhuc nulla scriptura contra me adducta est. quanq̄ ego possem multo fortiores inducere contra me.

¶ Post hec adducit August. in ench. delet offitio hec oratio misima 2 quotidia peccata. delet et illa a quib. vita fidelium scelerate gesta. sed penitendo in melius mutata r̄. hoc est q̄ dixi peccatorē post cōuersionem tenet ad crucem 2 passiones vite sc̄dm̄ q̄ deus intulerit quas non possit homo soluere. et iterum hec auctoritas pro me facit.

¶ Eos qui a cccc. annis fuerunt non adducit et placet. Ad Cyprianū ep̄stola ad fidum vbi damnat Therapīū q̄ p̄propere pacem dederat victori ante q̄ plenam egisset penitentia et d̄no satisfecisset. Ecce inquit nō ecclesie sed d̄no nō satisfecisse dicit victorem. R̄ideo legat 2 conferat Cyprianū bene d. d. et inueniet eoa etiam quos paci dederant ideo datos esse paci etiā p̄propere. vt crucis et martyria expediri sustinerent. que ipse p̄ multas ep̄stolas exponit esse penas et flagella pro peccatis a deo inflata. quare victor hoc modo nondum satisfecit deo. 2 tamē satisfecit. q̄ ecclesie quā nos vult audire deus. satisfecit. hoc em̄ habet verba Cyprii q̄ ecclesia debet imponere penas q̄ dicit q̄ d̄n̄ ligaueris et hoc modo possem admittere deum requirere penas. quas ecclesia possit soluere. q̄ pacis fecit cum illa.

¶ Altera auctoritas Cypriani ad Cornelii: qua iterū scribit hereticos impe- dire peccātes ne indignati deo satisfacciant. quāq̄ Cyprii ibi de penitentib. nō loquit sed de hereticis. qui tanq̄ iusti 2 quasi bene fecissent excusauerūt 2 desin- derant se in peccatis suis. tamen r̄ideo sicut ad p̄torem.

¶ Post hec addidit rationē ad quid ecclesia veller onus imponere penitentib. si illud d̄s non exigit 2 longā auctoritatē allegat Capitulū. q̄ inducit om̄ia transeo 2 dico q̄ ecclesie mandatū est vt castiget 2 iudicet peccatores q̄ si non fecerit deus irremissibiliter faciet. iuxta sententiā Pauli sup̄ius adductā p̄tina Tom. 13. 2 sic non potest solui.

¶ Item idem Domitiana. 31. sup̄ hebreos peccatū cōfessione intruit. Ex quo vers. bo colligit d. d. in hūc modū nō intruit quo ad culpā. q̄ impū sit a deo sperare d̄m̄d̄ā ventam. ergo quo ad penam admitto totum secuudū p̄dicta.

¶ Jam illa auctoritas Grego. 4. moia: aut em̄ nos hoc sc̄do insequimur aut ipse iudicando. vtr̄ aliud ap̄tius p̄ me adduci potuit. Similiter 2 illud Hiero. c. mensurā admitto quod tamen Hieronymi esse dubito.

¶ Admitto totum q̄ canones non satis p̄sfigunt. ideo relinquo arbitrio sacerdotis. addo 2 ego multo magis arbitrio dei. qui solus est ponderator: ipsa rituum et non ignarus neq̄ iniquis indicat.

¶ Placet et illa auctoritas August. nullus. Ita impartitur a deo largitas misericōdie. vt non relinquat iusticie disciplina. p̄t p̄ me 2 p̄ d̄no. d. valere trāseo. Et Iulianus q̄suta non satis gravis auctoritas in his rebus. Placet tamen q̄ peccatoris satisfaccione tantū diuino pensari iudicio dicitur. non humano. ergo

in uolubis
habet d̄m̄d̄ā
quod t̄m̄d̄ā
quod t̄m̄d̄ā
quod t̄m̄d̄ā

multo minus remitti potest humano iudicio, cū clausus p̄tatis nō debeat opari
nisi prior sit clausus scientie, que sciat quid & quantum soluat. Apud deū p̄ductis
orem esse penā q̄ culpā ex Augusti: concedo, salua tamē auctoritate Pauli
Ro: 7. dicentis. Non inuenio in me. hoc est. in carne mea bonum. cuius sentē
tia est. penam et p̄ctm̄ simul siniri. hec de prima p̄clusionē sed contra aliā dicit
esse manifestissime falsum. & p̄ter usum totius ecclēie q̄ quilibet sacerdos debet
absoluerē a pena & culpa penitentem. Et hoc p̄bat p̄tmo ex dictis. i. ex nihilo.
Secundo p̄ rationē q̄ sacra: p̄tē sit quoddā iudiciale & ad iudiciū ferendū p̄
tinet iurisdictionē. Jurisdictionē autē esse coartatā in inferiorib; p̄latis ad tollē
dam confusionē. tam in peccantibus q̄ in peccatis. Secundo in detestatiōem
criminiū altoquin quilibet villanus sacerdos esset ep̄s archi: et papa. V̄ideo
et dico duo. P̄mū me nescire vsq; in hodiernum diem an coartatio istius iur
isdictionis fecerit hoc q̄ p̄tendit. sed criminū detestatiōem et p̄fusis abla
tione. hoc certum est longe secus euenisse. Nam peccata crassissima etiam r̄s
dent in maiorib; curijs. que in p̄rijs parrochijs possent p̄uberitine puniri si
seruatus esset mod⁹ que instituerunt apostoli et seruauerūt sancti patres vsq;
post Ascensū conciliū Vbi definitū est et longe post seruati v̄t Dioceses nō p̄
miserent. & vnusquisq; penitret in sua diocesi. De quo extat cum alijs p̄clat
rissima ep̄stola Cypriani ad Lome: Ro: pontificē. 3. Nam cum statutū sit ab
om̄ib; nobis & equū sit pariter & iustum v̄t vnusquisq; causa illē audiat vbi
est crimē admissum. et singulis pastorb; portio gregis sit adscripta quā regat
vnusquisq; & gubernet. Rationē sui actus d̄no redditurus. oportet vsq; eos
quib⁹ p̄sum⁹ nō circūcurrere nec ep̄scopoz p̄cordiā coherentē sua subdola &
fallaci temeritate cōfiderē sed agere illic causam suā vbi & accusatores habere
et testes sui criminis possint et. Loquit̄ em̄ de ijs qui in Africa peccauerūt et ad
Ro: ponti: Concucurrerāt. Et sic patet vsus primitiue ecclēie de ligandis et
soluendis peccatorib; cū autē v̄t apostolus actuum. 20. ostendit idem sit ep̄s
et p̄s byter. & ad Titum. i. quilibet ciuitas suum ep̄scopū habere debeat iure
diuino. Longe vtilior esset ad corripienda peccata mod⁹. si quilibet sacerdos
in sua parrochia ligaret & solueret penitentē. q̄ exemplū monstrauit apostol⁹
i. corint. 5. vbi cum Corinthijs p̄s spiritu tradidit fornicariū satbanē ob
furgans q̄ ipse nō fecissent Quo vero iure. aut qua ecclēie felicitate hic mod⁹
diuino iure p̄scriptus. & in tm̄ temp⁹ roborat⁹ sit sublat⁹ viderint alijs. ego
quidē negare non possum q̄ ad oculū videmus ita fieri. ita statim. q̄ tam pec
cantes q̄ peccata reseruent & vnt̄ anie sex vel septem pastores scdm̄ sub et sup̄
imponant. Sed an ita debeat fieri aut expediat non diffinito. Scio q̄ inferior
tenetur obedire restringenti & vexanti quamq; nullo iure diuino. superior tamen
v̄t dicit conclusio mea grauissime peccat. si reseruet occulta peccata sine rōnas
bilissima causa. Immo adhuc dubito & quantum capio credo sine temeritate nullo
lum occultū peccatū debere reseruare aut posse Optās audire p̄bationē d̄riā.
¶ Secundo dico ecclēsiā non esse ruitura si idem plebanus ep̄s Archiep̄s
& papa esset. ac sola cōcordia coherentē v̄t Cypriani Et sicut vsus prioris ecclēie
fuit iungent. ¶ Proinde q̄ et damnatus fertur articulus in Constan: cōcilio
de ista reseruationib; non satis curo. hoc scio q̄ p̄batus fuit et reprobata ista
reseruatō in primitiua ecclēia et institutiōe apostolor. et nūc quocq; v̄t miser
rima ecclēie expertentia docet. esset vtilissimus et saluberrim⁹ ad coercenda
peccata. et tollendā detestabilē confusionē omnīū ep̄scopatuū. quā hodie vis
demus. qua causa aut sit suo tempore mutatus transeo. Mutabilem inuenio
mutabilem relinquo. hec in arbitrium iudicū. hora transiit.

Quarta decima die Julij mane hora septima
cōtinuauit Ecclius p̄ter pactum.

P

Secius:

¶ Reuerendus pater ab initio satis glouanter perspexit per me adducta
quasi sibi minime obstant que maxime aduersant. nam ipse voluit in sermone
vulgari non fieri commutatione pene eterne in penam temporalem. et opinioni communi
contradixit quasi non possit probari deum exigere aliquam satisfactione preter
portatione crucis. et in sermone latino collaudat dictum vulgari ultra omnes
enem doctrinam doctorum scholasticorum de penitentia datam. Nimmer thuen die
hochste puef. Optima penitentia noua vita secundum glossam eius addiderunt
talem persuasione ipse et pugnator qui si auerterit se impius a iusticia sua etc. Si
ad nouam penam imputat quod dicitur non recordari et pater. conclusio sua ma-
nifeste dicens peccare sacerdotem qui non absoluat a culpa et pena. huic errori
ego dixi sanctorum patrum auctoritatibus quibus ipse voluit illudere et auditores
fascinare quasi apud eum solus esset prae interpretandi sacra scriptura. Unde
bene adduxi contra eum Augusti: Non sufficit mores in melius commutare et a
malis factis recedere etc. Ubi est liquidissima doctrina ex sermone allegata esse
falsam. quia noua vita non est optima penitentia. cum non sufficiat secundum Augusti
et bene etiam doctrina illa improbat per b. Ambrosium lib. 2. de penitentia. c. 5. Apud
secundum Christi magisteris docuerunt penitentiam. et infra qui est agitur penitentiam non solum
dilucere debet lacrymis peccatum suum sed etiam emendationibus factis operare
et tegere peccata sua. Clarissima sancti patris verba quae emendationibus factis agere
de penitentia tegere debemus peccata. At cum auctoritates forent episcopales
deum non remittere peccata impunita. confugit ad mirabilem penarum distinctionem
quae tamen solitus est scholasticos ob distinctionum usum improbare. et dixit penam
qua deus vult peccata punire non posset auferri per hominem vel per papam. quod est omnino falsum
sissimum et praeter clauum annullatum. nam in penitentia facta commutatione pene certe
homo potest soluere illam penam per ipsum apostolum per reuerentem patrem inducitur. etc.
¶ Si nos ipsos iudicarem non utique iudicaremur a deo. quare si nos pro
hac pena satisfecimus. deus pro peccato a nobis aliam non exigit. alioquin praeter
appetam illud quod nos puniret. si deus vellet punire. iam bis puniret idipsum.
¶ Praeterea. Clara fuerunt Cypriani verba Chrysostomi: Grego. 4. Dicitur quod pena
intincta a sacerdote in satisfactione est pena deo debita et ita victor quae non im-
pleuerat penitentiam intincta a Cypriano dicitur nondum satisfecisse deo. quae et The-
odorus in suo praesiali. quem sequitur quasi ad verbum. Secta idipsum testatur. quibus
forte nec ipsi auctores sicut nec Isidorus et satisfecit. Unde quidquid dicat ordo
auctoritates omnes facere pro eo. tamen necessarium est quod corde dissentiat. Cum beatus
auctoritates doctrina eius et conclusionem subuertant. si esset sacerdos peccat non abs-
soluendo a pena et culpa. tunc Episcopi peccassent non absolventes victorem a pena et
culpa. et omnes sacerdotes peccarent per orbem Christianum absolventes extra in-
dulgentias. neque releuat in eo quod debeat crucem portare et hanc penam exigat
deus. Quia ista crucis portatio non est aliud quam vita Christiana. sicut ipse reuer-
pater docte hoc exposuit. sed cum hoc oportet de praeteritis satisfacere et deum de-
precari de futuris. De Reseruatione casuum conclusio mea nihil habet. tamen refer-
uationes moderatas credo esse utiles quod etiam prelati in monasteriis exponunt.
¶ fateor ingenue me esse in voto Seronis in consilio Constantensi interpellatus
pro delenda in modica reseruatione casuum. et potissimum displicet mihi illa reserua-
tio. sicut et deo patri quam habet auaritia comitem. et pecuniarum penam annexam.
¶ Sectam non dicit rursus si sacerdos in sua parrochia esset episcopus et papa. certe
apparet mihi si esset illius pulcherrimi ordinis Hierarchiae corruptio quae etiam
esset ecclesiae subuersio. Sed maneat in praesentia. quia peccatum non manet impunitum
secundum Augusti: Grego: quare satisfactio merito tertia pars praesentis asserit et plene
probat Augusti: in Enchi: per ordinem officiam nos satisfacere. pro scelere et ceteris
Et ut vere dicit beatus reuerens pater Deus fecit pactum cum ecclesia. si ecclesia non

facit, deus facit. Ergo habeo propositū Scholasticorum et predicantium quod oportet
vel nos satisfacere, aut deus exiget, quod si per orationes nostras vel bona opera satis
facimus? cur illud non possit fieri accidente virtute clauis quas deus non frustra
sue sponse ecclesie contulit. Et cum iuxta Gregorij sententiā can: de cerero, 2. q. 7.
alii episcopi sunt vocati in prem sollicitudinis papa habet plenitudinē potestatis,
per indulgentias ab eo dadas satis sit poene pro peccatis debite, solutione ex the
sauro ecclesie facta, ut post Sixtum declarauit papa modernus precipiendo sub
pena excommunicationis ita doceri, teneri, et predicari quare si reuerens pater contra
doceat, predicet vel disputet iam est anathemate percussus. Placuit tamen mihi quod
vitra clauem potestatis beati posuit clauem discretiōis, cum tamen plures clauis per
scholasticos doctores neget. Conclu: 7. resoluto: ij. hec velis officio adijcere ve
futuri iudices aptius intelligerēt que nostra esset controuersia in hoc puncto,
quod si reue: pater stat sententie doctorum per me allegatorum non aduersabit nec
Scholasticis nec predicantibus: nec mihi, quare si voluerit etiam sententiā suā
per informariōe dñorum iudicū poterit clarius exprimere.

Martinus.

¶ Ad istas nentias et ineptias d. d. beati satis respondi repetit eam eadem et velut
ridiculus citharedus chorda semp oberrat eadem. Secundo scopum controuersie
non attingit, non enim questio est an deus peccatū multū dimittat, quod satis copio
se probant, sed an papa vel ecclesia remittat quas penas deus exigat, de hoc
nihil probant quod relinquo iudicio iudicum et omnium auditorum.

¶ Tertio obtinent hodie script: sanctas, ideo fito in eius probatione besterna
prima, ex Genesi, 30. ca: vbi probant penas requirit a deo, quas ibi scriptura
ostendit irremissibiles. Doleo quod d. d. ita profunde penetrat scripturas sicut tips
pula a quas, immo videtur fugere a facie earum sicut diabolus crucem, quare
satis reuerentijs patrū. pfero ego auctoritatē script: quod p mēdo iudicib, futuris.

Eccius.

¶ Quia impacēs monachus scurrilla quedā addidit pieter gravitatē theolo
gicam de quo integri viri iudicent, an recte induxerim contra eum iudices sus
dicabunt, sed hanc fuisse materiā nostrā patet ex Con: 4. dicere deū remittēdo
culpam remittere penam et hoc erat sacrum pro nos voluendū et quod presert auct
toritatē sacre script: patrū: quasi ipse velut alterū oraculū Apollis solus habeat
scripturā intelligentiā, ultra sanctos patres, et apparenter inducit auctoritatē
te beati pro me citatā. Dico duo. Primo me adduxisse in eū finem, ut ostenderet
cum impius auertisset se ab iniusticia sua deum adhuc recordari non quo ad
culpam, sed quo ad penam, quod facit pro Scholasticis et predicantibus.

¶ Secundo cum reuerens pater reflectit auctoritatē illam contra me quod peccare iste a
deo peccato Ade impostre sint irremissibiles a papa et hoie, verū est et fateor: quod
iste sunt pene que non solum consequuntur personam, sed etiam psequuntur naturā
et ergo non est mirū quod iste pene sint irremissibiles ab homie sed pro hoc non probat
penas personales pro peccato debitas non esse a papa vel sacerdote remissibiles.
Et in his remitto me ad iudices paratus mutare sententiā si me aliter ad mes
tus docuerint.

**Finis sunt hec. 14. die Julij hora octava
presente frequenti concione
auditorum.**

Soli Deo hono: et gloria. Anno. D. D. M. x.